

138e jaargang - mei 1969 - nr 5

de militaire spectator

waarin opgenomen de officiële mededelingen van de
Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

KON. MIL. ACADEMIE
BIBLIOTHEEK
Kasteelplein 10
BREDA

LUCHTMACHT STAFSCHOOl

de militaire spectator

5

JAARGANG 138

MEI 1969

maandblad, waarin opgenomen
de officiële mededelingen van
de Koninklijke Landmacht en
de Koninklijke Luchtmacht

Uitgave van

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.

lid van de Nederlandse Organisatie
van Tijdschrift Uitgevers (NOTU)

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Den Haag - tel. (070) 18 23 55 - giro 4 47 15

Hoofdredacteur:

F. Touber
Kolonel der Infanterie (gsb)

Adjunct-hoofdredacteur:

S. van der Pol
Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

Redactie:

L. P. van Oppen
Luitenant-Kolonel der Infanterie (gsb)

J. C. M. Smits
Kolonel der Infanterie (gsb)

M. W. A. Weers
Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

ir. T. A. van Zanten
Kolonel van de Technische Staf

Abonnementsprijs: f 24,96 per jaar (incl. BTW)
buitenland: f 30,00 per jaar
losse nummers: f 2,34 (incl. BTW)

Advertenties: contractprijzen op aanvraag

NADRUUK VERBODEN

DE MILITAIRE SPECTATOR 138(1969)(5)201...249

INHOUD

Officiële mededelingen

202 Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders
Mededelingen van de Inspecteur der
Opleidingen

Redactioneel gedeelte

- 203 Twee jubilea
- 204 Nieuwe uitgave
- 205 Terugblik na honderd jaar geneeskun-
kundige troepen
- 206 Honderd jaar geneeskundige troepen,
door H. J. Geelen, Kapitein van de Ge-
neeskundige Troepen
- 211 Markering - toen en voortaan, door A.
Lina, Luitenant-Kolonel van de Genees-
kundige Troepen
- 213 De officier van de geneeskundige troe-
pen, door J. H. Diemel, Luitenant-Kolo-
nel van de Geneeskundige Troepen
- 214 Achtergronden van de maatschappe-
lijke en wetenschappelijke oriëntatie in
de hogere stafvorming van de Konink-
lijke Luchtmacht, door drs. F. G. Eijsen-
ring
- 225 Wetenschappelijke vorming in de Ko-
ninklijke Luchtmacht, door drs. A. J.
Kruithof, Hoofdadministrateur Ministerie
van Defensie
- 229 De hogere vorming van luchtmachtoffi-
cieren aan de Führungsakademie der
Bundeswehr, door M. J. N. A. Babe-
liowsky, Majoor van de Koninklijke
Luchtmacht
- 233 De herstructurering van de Koninklijke
Landmacht - 2. Analyse van de huidige
organisatie, keuzebeperkende voor-
waarden, hoofdlijnen van een nieuwe
structuur, door M. H. von Meyenfeldt en
H. Volten, Majoor der Infanterie (gsb)
en Majoor van de Militaire Administra-
tie (register-accountant)
- 239 Nieuwe uitgave
- 240 Meningen van anderen
- 241 Antwoord op mening van anderen
- 242 Nieuwe uitgave
- 243 Uit de vakpers

Bij de omslagfoto:

20 jaar Luchtmacht Stafschool - De ingang op de Vlieg-
basis Ypenburg (zie blz. 214 t/m 232).

201

Officiële mededelingen

**Koninklijke Landmacht en
Koninklijke Luchtmacht**

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

LaO 62013. Afwezig blijven van onderdeel door bijzondere oorzaken (herdruk).

LaO 65028. Militaire opleiding Technische Specialisten (herdruk i.v.m. wijzigingen).

LaO 65030. Vervoer ter zake van gezinsbezoek (herdruk).

LaO 67001. Beheer militaire tamboerkorpsen (herdruk i.v.m. diverse wijzigingen).

LaO 68025. Regeling dagelijks reizen tussen de woning en de plaats van tewerkstelling (herdruk).

LaO 69001. Naamgeving gebouwen (Naam legerplaats Oirschot is gewijzigd in Generaal-Majoor de Ruyter van Steveninckkazerne).

LaO 69002. Wijziging RMAKL/KLu.

LaO 69003. Wijziging boekwerk Regelingen inkomsten militairen Koninklijke Landmacht en Koninklijke Luchtmacht.

Lamed 008-63. Brevetten voor militaire parachutisten (herdruk).

Lamed 001-69. Overplaatsing van eerste luitenants naar het wapen der Koninklijke Marechaussee.

Lamed 002-69. Benoeming tot beroepsofficier bij één van de dienstvakken van de officieren voor speciale diensten.

Lamed 003-69. Wijziging Regeling inkomsten buitenland 1962.

Lamed 004-69. Idem.

Lamed 005-69. Opleiding voor sergeant-majoor-administrateur.

Lamed 006-69. Opleiding voor sergeant-majoor-materieelbeheerder bij het dienstvak der Intendance.

Lamed 007-69. Wijziging Regeling inkomsten buitenland 1962.

Lamed 008-69. Organisatie hoofdafdeling comptabiliteit MvD.

Lamed 009-69. Ruitersportdagen op 6 en 7 juni 1969.

Lamed 010-69. 21e Tweedaagse militaire prestatietocht op 7 en 8 mei 1969.

Lamed 011-69. Opleiding tot beroepsofficier.

Lamed 012-69. Intrekking van vrij-vervoerbewijzen voor tram- en busondernemingen en veerbedrijven.

Mededelingen van de Inspecteur der Opleidingen

Opgave van nieuwe voorschriften en wijzigingen*

1e Opgave van wijzigingen op VS 2-1001/2, 4e druk. (Basisgetallen Munitie - Opleidingseenheden - Infanterie). Hierin is vastgelegd de hoeveelheid munitie t.b.v. diverse opleidingen en cursussen, gebaseerd op de gebleken behoefte

VS 1012, 3e druk. Schietbanen en -terreinen (inrichting en gebruik). De 2e druk is hiermee vervallen. Een aantal nieuwe schietschijven met bijbehorende beschrijvingen is opgenomen en niet meer gebruikte schietschijven zijn vervallen. Voorts is de gewijzigde gang van zaken bij schietoefeningen vastgelegd en t.a.v. diverse schietbanen zijn de mogelijkheden tot schieten met de pistoolmitrailleur UZI nader omschreven.

GI 2-1250-E. Beoordelingsformulier onderlinge instructie vaardigheidlessen. Met behulp van dit formulier kan de instructeur, ook die met weinig of geen didactische kennis, een waardering vaststellen omtrent het gehalte van de gegeven les en de aspirant-instructeur wijzen op de goede en minder goede punten van zijn les.

2e Opgave van wijzigingen op VS 2-1362. (Grondslagen voor de algemene opleiding en vorming van dienstplichtigen voor alle wapens en dienstvakken). Het gestelde inzake ontheffing van een opleiding is aangevuld. Voorts is de te volgen gedragslijn vastgelegd t.a.v. dienstplichtigen die bijzonder geschikt worden geacht voor een opleiding tot onderofficier c.q. reserve-officier.

4e Opgave van wijzigingen op VS 55-10, 1e en 2e druk. (Militair vervoer). Met deze wijzigingen is het voorschrift in overeenstemming gebracht met de thans geldende bepalingen inzake het vervoer per spoor van militairen en van goederen, zowel in het binnenland als in het buitenland.

IK 2-4100/1. Aanwijzingen voor gebruik van codecijfers vastgesteld voor de materieelmutaties bij de gebruikende eenheid. M.u.v. de mutaties betreffende levensmiddelen en munitie is in deze instructiekaart de codering voor de onderscheiden materieelmutaties vermeld.

* Technische handleidingen en zuiver administratieve aangelegenheid niet opgenomen.

Twee jubilea

* * Van de in dit nummer beschikbare ruimte
* wordt het merendeel ingenomen door artikelen in het kader van twee jubilea: de Genees-

kundige Troepen vieren hun eeuwfeest en de Luchtmacht Stafschool voltooide haar tweede decennium.

De Geneeskundige Troepen vervullen naast het verplegend en verzorgend personeel een belangrijke taak in de militair geneeskundige dienst. Reeds in 1820 vond overleg plaats over het oprichten van een formatie hospitaalsoldaten; in de „Tiendaagse veldtocht” was deze soort militairen al daadwerkelijk actief, doch het duurde tot 7 april 1869 voordat twee compagnieën officieel in de organisatie van de Koninklijke Landmacht werden opgenomen.

Ter gelegenheid van het jubileum wordt een gedenkboek uitgegeven, getiteld „Van hospitaalsoldaten tot Geneeskundige Troepen” (180 blz., 50 illustraties, vierkleurenomslag, verkrijgbaar à f 5 bij het Opleidingscentrum te Amersfoort). Het boek volgt de ontwikkelingen op de voet.

Tussen 29 april en 3 mei vinden — eveneens te Amersfoort — enkele festiviteiten plaats, die op 3 mei worden besloten met een reünistendag. De-

genen die thans dienen bij, of in het verleden waren ingedeeld of een functie hebben vervuld in één van de organisaties van de Militair Geneeskundige Dienst/Geneeskundige Troepen van de Koninklijke Landmacht of Luchtmacht en ook de actief dienenden die vroeger daartoe behoorden, zullen elkaar op die dag kunnen ontmoeten. Het programma van de reünie omvat o.a. een historisch defilé en een demonstratie van het moderne materieel.

Gaarna vraagt de redactie van De Militaire Spectator aandacht voor de in dit nummer opgenomen terugblik van de Inspecteur van de Militair Geneeskundige Dienst van de Koninklijke Landmacht en voor de pennevruchten van enkele officieren van het Dienstvak van de Geneeskundige Troepen. Een hartelijk proficiat voor de honderdjarige.

De Luchtmacht Stafschool is twintig jaar geworden. Op 20 april 1949 vond de oprichting plaats van dit hoogste vormingsinstituut van de Koninklijke Luchtmacht. Hier worden luchtmachtofficieren opgeleid voor het vervullen van hogere comando- en staffuncties.

De stichting van de Luchtmacht Stafschool was een logische schakel in de keten van snelle ontwikkelingen, die zo kenmerkend is geweest voor de groei van de luchtvaart in het algemeen en die van de militaire luchtvaart in het bijzonder, en die in Nederland voorlopig haar bekroning vond op 14 maart 1953, toen Hare Majesteit Koningin

Juliana het Wapen der militaire Luchtvaart verhief tot een zelfstandig krijgsmachtdeel, de Koninklijke Luchtmacht geheten.

In de afgelopen twintig jaar heeft het programma van de Luchtmacht Stafschool vele veranderingen ondergaan. Deze veranderingen beoogden de opzet van de cursussen aan te passen aan de veranderde eisen die onze tijd stelt. Het is immers zo, dat de kennis die enkele jaren geleden nog maar nauwelijks bereikbaar was, nu veelal reeds is verouderd. Het is dan ook geen wonder, dat in het programma van de Luchtmacht Stafschool de nadruk zo sterk ligt op vorming, méér dan op het bijbrengen van feitenkennis.

In dit nummer van De Militaire Spectator wordt in een aantal artikelen o.m. de historie van de Luchtmacht Stafschool belicht. Tevens zal echter een beschouwing worden gewijd aan de toekomst.

Dat de Luchtmacht Stafschool ook over de vaderlandse grenzen heenblijkt, blijkt uit het feit dat aanstaande docenten ook aan buitenlandse

stafscholen worden opgeleid. Van één zo'n opleiding wordt een verslag gegeven.

De redactie van De Militaire Spectator spreekt gaarne haar gelukwensen uit bij dit vierde lustrium. Moge de Luchtmacht Stafschool ook in de toekomst de aanstaande stafofficieren van de Koninklijke Luchtmacht op de beste wijze helpen vormen.

Nieuwe uitgave

Korea: 1950-1953, door E. O'Ballance, 171 blz., 7 afb.
Uitg.: Faber & Faber Ltd, Londen, 1969. Prijs: 36 s.

Een nieuw produkt van een auteur die reeds eerder — in vroegere uitgaven — de Griekse burgeroorlog (1944-1949), de Indo-Chinese oorlog (1944-1954), de rebellie op het Maleise schiereiland (1948-1960) en de Algerijnse oorlog (1954-1962) analyseerde en die ook in het verleden de legers van de USSR en Rood-China aan een beschouwing onderwierp.

Thans presenteert hij dan de geschiedenis van het militaire optreden van de VN in Korea. Reeds in het voorwoord lanceert hij enkele opmerkingen die het overdenken waard zijn. De Koreaanse oorlog bracht de communisten het besef bij, dat niet elke agressie ongestraft blijft en geeft een beeld van het politieke en militaire verloop van een zg. beperkte oorlog in dit atoomtijdperk. Schr. is van mening, dat in Korea alleen de VN-strijdkrachten zich beperkingen oplegden en dat aldaar de strategie van de nucleaire afschrikking van waarde is gebleken. Naar zijn idee realiseert men zich nl. niet overal, dat de communisten pas besloten tot het aangaan van een wapenstilstandovereenkomst toen zij dachten dat inzet van nucleaire wapens aanstaande was. Het Koreaanse conflict is het eerste voorbeeld van een oorlog op grote schaal tussen een Chinees leger en westelijke strijdkrachten. Het heeft het sprookje dat de Chinese soldaat onbeperkt zou kunnen vechten op een handvol rijst wel uit de wereld geholpen. Toen de aanvoer stagneerde was het gedaan met gevechten op grote schaal.

In Korea was geen sprake van een geïsoleerde operatie, doch van een manifestatie van een mondiale worsteling tussen conflicterende ideologieën. De vrees dat machtige Russische legers in westelijke richting in opmars zouden gaan was in die tijd duidelijk aanwezig. Beweerd is wel, dat de Koreaanse oorlog er een was, die werd gevocht

ten op de verkeerde plaats, op de verkeerde tijd en tegen de verkeerde vijand; dit alles om een confrontatie met de werkelijke vijand — de Sovjet-Unie — te vermijden.

De militaire operaties worden van het begin tot het einde beschreven. Interessant is de nabeschuiving, die begint met een bespiegeling omtrent de vraag wie nu eigenlijk heeft gewonnen. Militair gezien eindigde de oorlog in een patstelling, die met conventionele wapens nauwelijks was te doorbreken. De grens tussen Noord- en Zuid-Korea bleef in de buurt van de 38e breedtegraad. Omdat het agressieve communisme een halt werd toegeroepen claimden de VN de overwinning, doch de communisten zijn van mening een complete psychologische zegepraal te hebben bevochten, omdat zij zouden hebben bewezen dat massaal militair optreden zelfs met inferieure wapens succesvol kan zijn tegen de gecombineerde westelijken voorzien van moderne middelen. De wettigheid van deze eerste militaire VN-activiteit acht schr. twijfelachtig. Zuid-Korea was zelfs geen lid van de VN. Zoals bekend, was de inbreng van de VS zeer groot. In aantal werden de Amerikanen slechts overtroffen door de slecht uitgeruste en onderbetaalde Zuidkoreanen, die zich van het begin af waardevolle vechters toonden en voor wie — naarmate zij werden geschoold en van goede middelen werden voorzien — de waardering geleidelijk aan groeide. Van de andere VN-leden was de inbreng gering en veel bekritiseerd. Frankrijk leverde slechts een infanteriebataljon, doch had het excuus de handen vol te hebben in Indo-China. Het Britse Commonwealth leverde 20.000 man, de Turken 5000 man, 14 andere lid-staten kwamen met niet veel meer dan een symbolische bijdrage. Het optreden van het Nederlandse bataljon tijdens het Chinese offensief van mei 1951 wordt in het boek nog kort gememo-reerd.

Het boek is voorzien van een duidelijke index en is een goede bijdrage tot de militaire geschiedschrijving. F.T.

Terugblik na honderd jaar geneeskundige troepen

Aan het begin van de honderd jaar waarop wij nu terugzien staat een principiële vernieuwing van de geneeskundige dienst te velde bij de Koninklijke Landmacht. Kwamen in de loop der historie incidenteel gevormde geneeskundige diensten te velde voor, over het geheel was de geneeskundige dienst zwak georganiseerd en de nadruk lag op de geneeskundige verzorging in de garnizoenen en de militaire hospitalen. Met de beschikbare middelen en het aanwezige bestand van artsen en verplegers poogde men dan te velde te doen wat men kon, en veelal moest men dan de gewone militair aan zijn lot overlaten.

Twee factoren beïnvloedden mijns inziens indertijd een verandering. Enerzijds ontstond een op de natuurwetenschap gebaseerde geneeskunde, met als gevolg een geweldige opbloei daarvan in de vorige eeuw, een voortuitgang die de middelen ging bieden om op veel ruimer schaal en in veel groter mate de gewonde militair te helpen. Anderzijds was van nog groter betekenis een geestelijke ontwikkeling die de mens, ook de mens van de massa, als medemens onderkende. In die tijd verdween dan ook de slavernij.

Uit dit levensgevoel kwam het mededogen voort voor de mens in nood, en daaraan appelleerden zowel Henri Dunant na zijn ervaringen te Solferino, als Florence Nightingale gedurende de Krim-oorlog.

Het slagveld zijn lijden te ontnemen leek niet mogelijk, maar inplaats van dit lijden eenvoudig te aanvaarden en de gewonde of zieke als niet meer van belang af te schrijven, zag men nu dat er iets kón en móést gebeuren.

Enerzijds werd moderne geneeskunde naar het slagveld gebracht door de arts en zijn specifieke helpers, de verpleegster bv., in georganiseerde verbanden in grote getale in te zetten, anderzijds dienden de gewonden en zieken te worden verzameld en afgevoerd om hen bij de geneeskundige installaties te brengen en vervolgens verder te transporteren. Voorts ontstond de noodzaak dit, nu in gecompliceerdheid groeiend, bestel van leiders te voorzien, ten einde de delen op elkaar af te stemmen en de gehele geneeskundige verzorging als een continuum te doen verlopen. In dit bestel ontstond een nieuwe groep, helpers van de arts, maar ook helpers van de lijdende kameraad, met een eigen deelverantwoordelijkheid. Het is honderd jaar geleden dat het Nederlandse leger de noodzaak hiervan erkende en begon met de formatie van zijn hospitaalcompagnieën.

Hier begint voor ons de opbouw van een organisatie waarmee wij, door het verkrijgen van personele en materiële middelen in toenemende aantallen, kunnen gaan voldoen aan grotere doelstellingen en nieuwere idealen in steeds gecompliceerder structuren met hogere eisen.

Zonder de pas te markeren zien wij terug en beseffen dan dat deze ontwikkeling voortgaat, dat het onze gezamenlijke verantwoordelijkheid is deze ontwikkeling te dragen, en ook dat een steeds groter en wezenlijker deel van deze verantwoordelijkheid is komen te berusten bij dat korps en dat personeel, dat in de brancardier van honderd jaar geleden zijn origine ziet.

K. L. BAKEMA,
Generaal-Majoor-arts
Inspecteur Geneeskundige Dienst
Koninklijke Landmacht

Honderd jaar geneeskundige troepen

H. J. Geelen

Kapitein van de Geneeskundige Troepen

Chronologisch overzicht

KB nr 15 van 7 april 1869	Oprichting 1e en 2e Cie hospitaalsoldaten	m.i.v. 1 juni 1869
KB nr 11 van 14 febr. 1881	Oprichting 3e Cie hospitaalsoldaten	m.i.v. 1 april 1881
KB nr 45 van 30 mrt 1905	Oprichting 4e Cie hospitaalsoldaten	m.i.v. 1 juli 1905
MB II Afd. B nr 3 van 8 juni 1935	Wijziging in 1e t/m 4e Cie Geneeskundige Troepen	m.i.v. 1 jan. 1936
Boek „Vredes- instructiën - 1939“	Oprichting Bataljon Geneesk. Troepen	m.i.v. 1 juni 1938
MB Litt I.3 van 9 jan. 1946 (LO nr 6)	Oprichting Depot Geneesk. Troepen	m.i.v. 7 jan. 1946
KB nr 154 van 18 apr. 1946	Oprichting 1e t/m 4e Geneesk. Afdeling	m.i.v. 15 apr. 1946
MB nr 943 van 1 aug. 1946 (LO nr 269)	Oprichting Korps Geneesk. Troepen, waarin opgenomen: 1e t/m 4e Geneesk. Afd., Kaderschool en 5e Geneesk. Afd.; opheffing Depot Geneesk. Troepen	m.i.v. 1 juli 1946
KB nr 70 van 1 febr. 1947	Traditie van het Bataljon Geneesk. Troepen wordt overgenomen door het Korps Geneesk. Troepen	
KB nr 71 van 1 febr. 1947	1e t/m 4e Geneesk. Afd. worden samengevoegd tot het Korps Geneesk. Troepen	
MB Gnr 52 van 19 mei 1947 (LO nr 167)	Het Korps Geneesk. Troepen zal als oprichtingsdatum herdenken: 7 april 1869	
KB nr 26 van 1 juli 1950 (LO nr 187)	Oprichting van het Regiment Geneesk. Troepen	m.i.v. 1 juli 1950
	Opheffing van het Korps Geneesk. Troepen	m.i.v. 1 juli 1950
	Opheffing van het Bataljon Geneesk. Troepen	m.i.v. 15 apr. 1946
KB nr 27 van 1 juli 1950 (LO nr 187)	De traditie van het Korps Geneesk. Troepen wordt voortgezet door het Regiment Geneeskundige Troepen	
KB nr 28 van 12 okt. 1954	Oprichting van het dienstvak van de geneeskundige troepen	m.i.v. 1 nov. 1954

Op 7 april jl. herdachten de geneeskundige troepen het feit, dat zij 100 jaar geleden werden opgericht. In het algemeen is over het verleden van het korps weinig méér bekend, dan dat de leden ervan vroeger hospitaalsoldaten heetten en daaraan de bijnaam „hospikken” hadden te danken. De opzet van dit artikel is, in het kort enige bekendheid te geven aan de ontwikkeling van de geneeskundige troepen sedert hun ontstaan.

Hoewel 7 april 1869 geldt als de officiële oprichtingsdatum van het regiment, zijn er in Nederland ook vóór die tijd reeds hospitaalsoldaten geweest. In 1831 treffen wij voor de eerste maal een compagnie hospitaalsoldaten aan in de slagorde van het veldleger, dat de Tiendaagse Veldtocht uitvoerde. Aan het hoofd van deze compagnie, die volgens de organisatie 78 man sterk was — waaronder 60 „soldaten-ziekenoppassers” — stond een luitenant van de infanterie. De opzet was, zoals al uit de benaming „ziekenoppasser” blijkt, dat de hospitaalsoldaten als verpleeghulp zouden worden tewerkgesteld in de veldhospitaal en ambulances van het veldleger. Zij hadden geen taken op het gebied van de eerste hulp in voorste lijn. Naar mijn mening is van daadwerkelijke inzet tijdens de veldtocht maar bitter weinig terechtgekomen, gegeven de feiten, dat de manschappen slecht voor hun taak waren voorbereid en de werkelijke sterkte van de compagnie nog niet de helft bedroeg van de organieke sterkte. Voor de goede orde zij vermeld, dat de hospitaalsoldaten geen speciaal onderdeelseembleem voerden, en ook droegen ze geen kenteken waaruit enige onzijdigheid of onschendbaarheid was af te leiden. De Conventie van Genève, waarbij deze materie zou worden geregeld, kwam immers eerst veel later tot stand. De hospitaalsoldaten voerden wel een wapen mee, nl. de infanteriesabel.

Aan het einde van de mobilisatie in 1939 werd de compagnie opgeheven. In 1864 keerden de hospitaalsoldaten weer terug in de organisatie van het Nederlandse leger. In dat jaar werd aan 48 miliciens (dienstplichtigen) van de infanterie de gelegenheid geboden tot hospitaalsoldaat te worden opgeleid. Hierbij was echter geen sprake

van een uit hospitaalsoldaten geformeerd onderdeel. In feite kreeg de infanterie er een nieuw soort specialisme bij. De overgang naar dit specialisme was als volgt geregeld. Jaarlijks werden uit elk van de 8 infanterieregimenten 6 man gekozen, die „geschikt en genegen” waren om in 6 maanden tijds tot hospitaalsoldaat te worden opgeleid. Bij de keuze van de „élève-hospitaal-soldaten” moest in het bijzonder worden gelet:

... op hun fysiek gestel, dat gezond en krachtig behoort te wezen, geschikt om desgevorderd, zware vermoeijenissen te kunnen verduren; op hun karakter, dat aan zekere fermeiteit goedhartigheid moet paren, met den lust om, voor hunne lijdende kameraden nuttig zijn, en op hunne intellectuele ontwikkeling, dewijl zij vatbaar moeten wezen voor het onderrigt in datgene, wat het allereerst van den hospitaalsoldaat te velde gevorderd wordt, namelijk de kennis om, bij ontstentenis van eenen arts, de eerste hulp te kunnen verlenen.

Nu kregen de hospitaalsoldaten wel een speciaal onderscheidingsteken, nl. de letters „HS” in rood laken en „ter grootte van 4 duimen” op de mouw van de uniform. Aan dit kenteken kon overigens in oorlogstijd geen speciale status worden ontleend. De bewapening was als vanouds: de infanteriesabel.

De opleiding van de hospitaalsoldaten in spé aan één van de militaire hospitalen was op de keper beschouwd — op papier althans — verrassend veelzijdig. De eerste maand werden ze in de verpleging tewerkgesteld om onder leiding van de „ziekenvader” de algemene gang van zaken te leren kennen. Na deze maand vergezelden ze de Officieren van Gezondheid bij hun visites en kregen daarbij praktisch onderricht in het „verlenen van assistentie bij het verbinden, het chloroformiseren en het opereren van lijders, alsmede het verrichten van lijkopeningen”. Voorts werd de hospitaalsoldaat een tijdje als bijkok in de hospitaalkeuken geplaatst „... ten einde zich met de bereiding van soep, bouillon enz. bekend te maken.” Tenslotte deed hij 14 dagen dienst in de hospitaalapotheek als tissanier (= apotheekhulp). De minister van oorlog had een uitgebreide instructie doen verschijnen, waarin een nauwkeurige opsomming werd gegeven welke kennis en vaardigheden de hospitaalsoldaten tijdens de opleiding moesten worden bijgebracht. Over het algemeen zijn dit zaken, die ook thans nog in het oefenprogramma voorkomen, bv. kennis van de bouw van het menselijk lichaam, gezondheidszorg, verbandleer, gewondenvervoer met en zonder draagbaar, ziekteverschijnselen,

kennis van het geneeskundig materiaal enz., e.e.a. uiteraard in overeenstemming met de inzichten, die in die tijd golden. Er komen derhalve ook dingen in voor, die nu volslagen uit de tijd zijn, zoals: het zetten van bloedzuigers, het aderlaten en het ontsmetten van de lucht d.m.v. zg. zuiverheidsberokingen.

Zoals reeds eerder vermeld, diende het ontwikkelingspeil van de hospitaalsoldaten aan bepaalde eisen te voldoen; letterlijk staat hierover het volgende vermeld:

Teneinde met vrucht van het te geven onderrigt partij te kunnen trekken, is het een vereischte, dat voor de dienst van hospitaalsoldaat bestemde manschappen voldoende in het lezen, schrijven en in de allereerste beginselen van de cijferkunst ervaren zijn.

Voor de manschappen, wier schoolopleiding hiaten vertoonde en die niet voldeden aan de — voor die tijd kennelijk hoge — eisen, was een speciale regeling getroffen: zij kregen in de avonduren bijles in lezen, schrijven en rekenen van de schrijver van het hospitaal.

De in 1864 ontworpen regeling om hospitaalsoldaten op te leiden bleef bestaan tot 1869. Op 7 april van dat jaar verscheen het KB nr 15, waarin kort en bondig was gesteld: „Het wapen der infanterie wordt vermeerderd met twee compagnieën hospitaal-soldaten” en waarbij de regeling van 1864 werd ingetrokken. Ingevolge latere bepalingen worden deze 2 compagnieën beschouwd als het stamonderdeel van de huidige geneeskundige troepen. Het aantal van 2 compagnieën was uiteraard niet willekeurig tot stand gekomen; het veldleger bestond uit 2 divisies en het was de bedoeling dat in oorlogstijd elke divisie werd versterkt met één compagnie hospitaalsoldaten. Op overeenkomstige wijze werd het aantal compagnieën in 1881 op 3 en in 1905 op 4 gebracht: uitbreiding van het veldleger tot 3, resp. 4 divisies. De sterkte van een compagnie bedroeg in vredetijd 121 man, waarvan 110 hospitaalsoldaten, d.w.z. 10 vrijwilligers, 20 miliciens in werkelijke dienst en 80 met groot verlof. In totaal was er dus plaats voor 40 miliciens en dat is derhalve ook het aantal dat jaarlijks werd aangewezen om naar de beide compagnieën hospitaalsoldaten over te gaan. Het 1e tot en met het 8e Regiment Infanterie leverden elk 5 soldaten. Nu werd ook een onderdeelsonderscheidingsteken vastgesteld. De infanterie droeg op het hoofddekseel — de sjako — een koperen plaat, enigszins gelijkend op een onder-

gaande zon, waarop het nummer van het regiment stond vermeld. Bij de hospitaalsoldaten werd dit nummer vervangen door de letters „HS”.

In 1884 werden twee andere categorieën geneeskundig personeel ingesteld, nl. de ziekendrager en de tijdelijk ziekendrager, de laatste ook wel hulpziekendrager genoemd. Voor de goede orde moet er wel op worden gewezen, dat deze militairen geen hospitaalsoldaten waren, hoewel hun taken binnen het kader van de tegenwoordige geneeskundige troepen vallen. Eerst veel later zouden deze categorieën tot de hospitaalsoldaten worden gerekend. De (hulp)ziekendragers werden opgeleid op basis van één per infanteriecompagnie door de officieren van gezondheid van het garnizoen. De besten onder hen werden ziekendrager, de anderen hulpziekendrager. De ziekendragers genoten de bescherming van de Conventie van Genève, de hulpziekendragers niet.

In de taken van de hospitaalsoldaten en ziekendragers valt een duidelijk onderscheid te maken. De ziekendragers waren in eerste aanleg bestemd voor het opzoeken en afvoeren van de gewonden; de hospitaalsoldaten verleenden eerste hulp, gaven leiding aan de ziekendragers in voorste lijn, assisteerden de officieren van gezondheid op de verbandplaatsen en in de veldhospitelen en verrichtten in die inrichtingen verpleegwerkzaamheden. De hospitaalsoldaten werden eigenlijk meer als verpleger beschouwd; in later jaren werden ze in de voorschriften ook zonder meer als ziekenverpleger aangeduid.

De beschreven situatie werd in grote trekken gehandhaafd tot in de jaren '20 van deze eeuw. Natuurlijk werd e.e.a. aangepast aan de ontwikkeling, zoals die in de loop der tijd plaatsvond, doch de grote lijn bleef dezelfde. Omdat het in dit bestek te ver zou voeren alle wijzigingen in detail te bespreken, maken wij nu een sprong tot het jaar 1922.

De legerhervorming van 1922 maakte voor de compagnieën hospitaalsoldaten o.m. een einde aan de tweeslachtige situatie, dat ze oorlogs- en vredesonderdeel tegelijk waren. De compagnieën verzorgden in het vervolg uitsluitend de opleiding; ze hadden geen taak meer in de oorlogsorganisatie van de geneeskundige dienst van het veldleger. Uit dien hoofde waren ze in vredes-tijd ook niet meer betrokken bij manoeuvres op grote schaal, zoals dat voordien gebruikelijk was geweest. In 1936 verdween de naam hospitaalsoldaten uit de organisatie. De naam werd nu:

1e tot en met 4e compagnie Geneeskundige Troepen. Dit bleef zo tot 1 juni 1938, op welke datum de 4 compagnieën werden samengevoegd tot het Bataljon Geneeskundige Troepen (te Gorkum), dat in 1939 nog werd uitgebreid met een 5e compagnie. De oprichting van het bataljon is naar mijn mening het begin geweest van een beter begrip en een meer positieve instelling ten opzichte van de geneeskundige troepen. Er was in vroeger jaren — terecht — nogal wat kritiek geweest op het instituut van de hospitaalsoldaten, vooral wat de kwaliteit van het daarbij ingedeelde personeel betrof. De hospitaalsoldaten waren bepaald géén uitblinkers, noch qua intellect, noch qua militaire prestaties. De oorzaak hiervan is thans duidelijk aan te wijzen. Zoals reeds gezegd waren de compagnieën hospitaalsoldaten voor wat betreft het personeel, dat ze moesten opleiden, volledig afhankelijk van andere onderdelen, die nooit hun beste mensen hiervoor afstonden. De fout lag dus bij de wijze waarop de compagnieën van personeel werden voorzien. In de jaren tussen de beide Wereldoorlogen kregen de hospitaalsoldaten hun eigen „intake”, zodat eigenlijk een einde aan deze onbevredigende gang van zaken had moeten komen. Er werd echter vrij veel personeel toegevoegd, dat zich om bijzondere redenen niet wilde zien ingedeeld bij de strijdende troepen. Hierbij zag men over het hoofd, dat deze mensen de juiste mentaliteit misten en dat hier het spreekwoord van toepassing blijft, dat het met onwillige honden slecht hazen vangen is. Tenslotte heeft het feit, dat de hospitaalsoldaten/geneeskundige troepen als non-combattanten werden/worden aangemerkt ook nog ertoe bijgedragen — maar dat is ten onrechte — dat deze militairen eigenlijk niet voor „vol” werden aanzien. Gelukkig is dit allemaal nu verleden tijd, wat ik meen, dat de geneeskundige troepen sedertdien alom waardering hebben weten te verwerven.

Het Bataljon Geneeskundige Troepen was maar een kort leven beschoren, want met de afkondiging van de mobilisatie in augustus 1939 werd het omgevormd tot het Depot Geneeskundige Troepen, dat naar Amsterdam werd verplaatst, waar het zich uitbreidde tot niet minder dan 12 compagnieën met een totale sterkte van ca. 2000 man. Maar niet alle compagnieën waren in Amsterdam gevestigd, want behalve de normale instructiecompagnieën omvatte het depot ook 4 zg. „studentencompagnieën”, waar de studenten in de medicijnen en veeartsenijkunde in militair

verband aan de diverse universiteiten (Amsterdam, Groningen, Leiden en Utrecht) verder studeerden. De a.s. militaire artsen en paardenartsen behoorden nl. — zolang ze nog niet waren aangesteld tot officier — tot het Bataljon Geneeskundige Troepen.

Na de opheffing tijdens de bezetting werd in 1946 de wederopbouw van de geneeskundige troepen met kracht ter hand genomen. De term „met kracht” is hier opzettelijk gebruikt, want vooral op organisatorisch gebied krijgt men de indruk, dat zodra een organisatie van kracht was geworden, het onderdeel al weer uit zijn voegen barstte. Het volgende korte overzicht van de periode tussen 1946 en 1950 moge dit illustreren.

Het begon op 7 januari 1946 met de oprichting van het Depot Geneeskundige Troepen te Utrecht dat, in vergelijking met het vóóroorlogse depot, van zeer bescheiden afmetingen was; het bestond nl. uit een staf en één compagnie. Voorts werden op 15 april 1946 de 1e t/m de 4e Geneeskundige Afdeling opgericht (resp. te Ede, Assen, Eibergen en Ede), die elk aanvankelijk uit een administratieve en een instructiecompagnie bestonden. Het depot ging op 1 juli 1946 alweer ter ziele en werd opgevolgd door het Korps Geneeskundige Troepen waarin, behalve de 4 bovengenoemde afdelingen, ook nog een nieuwe 5e Geneeskundige Afdeling werd opgenomen. Begin 1948 vond een reorganisatie plaats, waarbij alle opleidingseenheden werden geconcentreerd in de Sypsteinkazerne te Utrecht.

Gezien het vorenstaande en in aanmerking genomen, dat de organisaties van de afdelingen door de commandanten werden aangepast aan

de behoefte van het ogenblik, waarbij 3 van de 5 afdelingen tijdens hun korte bestaan ook nog één- of meermalen van garnizoen wisselden, maakt deze periode van opbouw bepaald een rommelige indruk. Dat is natuurlijk niet zo belangrijk (het waren „groeistuipen”). Belangrijker is de prestatie die werd geleverd, want deze eenheden hebben het klaargespeeld om in de periode 1946-'50 duizenden dienstplichtigen op te leiden en de vele geneeskundige eenheden te formeren, die naar Indonesië werden uitgezonden:

- 17 hulpverbandplaatsafdelingen (hpva's);
- 2 hoofdverbandplaatsen;
- 6 veldhospitalen;
- 2 B-hospitalen;
- 3 hygiënische afdelingen;
- 3 tandheeskundige compagnieën;
- een aantal kleinere onderdelen, ter grootte van peloton of groep.

Ook werden aflossings- en aanvullingsdetachementen opgeleid.

De opleiding geschiedde onder — naar huidige begrippen — vrij primitieve omstandigheden, vooral bij de eerste lichten, die onder de wapenen kwamen. Er was gebrek aan vele zaken: instructiemiddelen, psu, transport, kazerneringsmateriaal enz. De instructeur die kon beschikken over het Oranje-Kruisboekje was een gelukkig mens; bij psu was het niet zozeer de kwantiteit, als wel het assortiment, want de foerier had wel schoenen, doch kon bij gebrek aan bepaalde maten niet iedereen van een paar voorzien; wanneer de enige schrijfmachine bezweek onder het vele tikwerk, was dit niet minder dan een ramp; voertuigen waren of niet aanwezig of verkeerden in aftandse staat. Dit alles bemoeilijkte uiteraard het oefenprogramma, dat toch al krap

Geneeskundige afvoer kent geen grenzen . . .

aan tijd was, nl. een basisopleiding van 6 weken, gevolgd door een onderdeelopleiding van nogmaals 6 weken.

Op 1 juli 1950 werd de vredesorganisatie van de gehele KL herzien, hetgeen voor de geneeskundige troepen betekende, dat het Korps werd vervangen door het Regiment. In het regiment werden bovendien de SROGD en de kaderschool, opgenomen welke onderdelen voordien een zelf-

standig bestaan hadden geleid. Door deze uitbreiding was de kazerne te Utrecht te klein geworden, wat tot gevolg had, dat het regiment naar de Juliana van Stolbergkazerne te Amersfoort verhuisde, waar het nu nog is gevestigd en waar wij dit jaar het 100-jarig bestaan vieren. Met de oprichting van het regiment in 1950 en de instelling van het dienstvak van de geneeskundige troepen in 1954 is in zekere mate een toestand van consolidatie ontstaan.

AANWIJZINGEN VOOR MEDEWERKERS

Wij verzoeken u om uw bijdragen in te leveren in enkelvoud, getypt met een marge van ten minste 3 cm, met dubbel regelafstand en voorzien van uw naam, adres en evt. gironummer. Bijdragen voor de rubriek „Meningen van anderen” echter in duplo in te zenden.

Bij het opgeven van geraadpleegde literatuur dienen de respectieve verwijzingen als volgt te worden opgesteld:
bij boeken: Auteur - titel. Uitgever, plaats, jaar, blz.;
bij tijdschriften: Auteur - naam tijdschrift. Jaargang, jaar, nummer, blz.

Voorts eventuele schetsen of tekeningen en foto's niet tussen de tekst aan te brengen, doch wel aan te geven, waar deze

illustraties tussen die tekst moeten worden opgenomen. Men voege tekeningen en schetsen afzonderlijk bij, in Oostindische inkt en op teken- en calqueerpapier. Letters en cijfers moeten daarbij zo groot worden getekend, dat zij na verkleining duidelijk leesbaar blijven. Daartoe moeten zij, na verkleining, nog ten minste 1 mm groot zijn. Men houde er daarbij rekening mee, dat tekeningen en schetsen als regel, bij reproductie, worden verkleind tot ten hoogste 15 cm breedte.

Toevoeging van schetsen en afbeeldingen, respectievelijk foto's, verhoogt de aantrekkelijkheid van uw artikelen ten zeerste, vooral indien zij origineel zijn.

Markering - toen en voortaan

A. Lina

Luitenant-Kolonel van de Geneeskundige Troepen

Geneeskundige troepen timmeren aan de weg. Opgenomen in de organisatie van vrijwel alle eenheden staat geneeskundig personeel, te velde duidelijk herkenbaar aan rode kruisarmband, gereed om incidenteel of in groepsverband waar nodig hulp te verlenen. Dit deel van het werk van de geneeskundige troepen, eerste hulp en afvoer, is het meest bekend en vormt reeds jaren een vertrouwd beeld in de KL.

Wij gedenken nu het 100-jarig bestaan van de geneeskundige troepen, maar als wij, zoals bij een jubileum past, even met onze gedachten in het verleden verwijlen dan zien wij dat het bovengeschetste deel van de geneeskundige verzorgingstaak reeds in de zeer oude geschiedenis wordt vermeld. In de tweede Punische oorlog (200 v.C.) hadden de Romeinen een regeling voor de afvoer van gewonden en zieken. Tijdens het beleg van Metz door Karel V in 1552 was het gebruikelijk de zieken en gewonden naar de legertrein te zenden, waar zij werden verzorgd door vrouwen en barbiers. Baron Percy organiseerde in de tijd van Napoleon een korps zieken-dragers, waarbij een grote, met zes paarden bespannen, wagen voor het vervoer van 8 chirurgen en 8 verplegers met het nodige materiaal was ingedeeld („corps mobile de chirurgie”).

Wat is dan het bijzondere aan ons jubileum? Wel, dat de geneeskundige troepen nu sedert een eeuw formeel erkenning hebben door met een *eigen organisatie* te zijn opgenomen in de KL. Uiteraard is in deze organisatie veel veranderd, maar één facet verandert niet, namelijk de doelstelling van onze dienst en onze taakopvatting. Generaal-Majoor-arts dr. H. J. van der Giessen, destijds Inspecteur van de Militair-Geneskundige Dienst, gaf bij de herdenking van het 150-jarig bestaan van deze Dienst (in oktober 1964) uitdrukking aan deze gedachte door te stellen:

Centraal in het denken en doen van al het geneeskundig personeel kan slechts de geneeskundige verzorging van de militair staan; de militair die — voor het grootste deel als dienstplichtige — gedwongen dient en dus aanspraak maakt op de best mogelijke geneeskundige verzorging.

Wij willen deze uitspraak onmiddellijk door een andere laten volgen, nl. van Generaal Ridge-

way, voormalig bevelhebber van de troepen der Verenigde Naties in Korea:

Het is onmogelijk de soldaat de risico's van de huidige oorlogvoering te doen aanvaarden als hij niet een geneeskundige dienst van hoog moreel achter zich weet, die ten volle voor zijn taak berekend is en over alle verworvenheden van de moderne geneeskunde beschikt.

Het bovenstaande houdt o.a. in dat wij als officieren geneeskundige troepen, behalve een voortdurende bezinning op onze taak, de opdracht hebben ertegen te waken dat onze organisatie en onze middelen blijven afgestemd op de steeds moderner wordende gevechtseenheden. Dit geldt voor grote, duidelijk in het oog springende zaken, zoals het invoeren van pantsergewondentransportmiddelen, helikopters en vliegtuigen voor gewondenvervoer, doch ook voor schijnbaar nietige zaken, waarvan in het nu volgende een voor alle militairen op het gevechtsveld van belang zijnd voorbeeld wordt gegeven.

Een omstandigheid die in vreedstijd niet erg aanspreekt, doch in oorlogstijd duidelijk is gebleken, is dat het voor het moreel van de soldaat van essentieel belang is te weten: „als mij wat overkomt halen de hospikken mij er wel uit”. Dit feit legt grote verantwoordelijkheid op de schouders van allen die „de overwinning bevorderen door te helpen”. Dat helpen begint in de voorste lijn, waarbij zich als eerste moeilijkheid voordoet dat men moet weten waar zich de gewonde bevindt. Het zou te ver voeren te beschouwen hoe dit vinden en de afvoer uit de voorste lijn bij de wisselende organisaties in de loop der geschiedenis werd geregeld. Volstaan moge worden met het vermelden van de methode vóór en na de mechanisatie bij de infanterie, de grootste „klant”.

Van oudsher werd de plaats, waar een gewonde lag, gemarkeerd met een middel dat vrijwel iedereen bij zich had en voldoende zichtbaar was in het betrekkelijk kleine gebied waar werd gevochten, nl. het geweer. Wanneer iemand gewond raakte was de (per peloton ingedeelde) gewondenverzorgers dichtbij om EHAF te verlenen, wat impliceerde dat hij de gewonde op een zo

beschut mogelijke plaats bracht en deze lokatie markeerde door het geweer met de bajonet in de grond te „planten”. (Hierbij werd wel eens de fout gemaakt de helm van de gewonde bovenop het geweer te plaatsen, wat onder de toen geldende maatstaven ten hoogste een markering was van de plaats waar een dode lag). De mitrailleurshutters hadden toen pech, want het groepswapen werd uiteraard nooit achtergelaten. De pelotonsgewondenverzorgers lieten de gewonden zo goed mogelijk verzorgd achter en wijdde hun aandacht aan andere gewonden. Bij het geneeskundig peloton van het infanteriebataljon waren draagploegen ingedeeld op basis van één per tirailleurcompagnie. Deze draagploegen hadden tot taak het terrein achter de vechtende compagnie af te zoeken naar de, door de pelotonsgewondenverzorgers achtergelaten gewonden en deze per draagbaar, al of niet in de tijgersluipgang naar de hulppost te brengen. Bij de mechanisatie werd de geneeskundige dienst aangepast en er verschenen in de organisatie afvoerploegen, uitgerust met gewondentransportvoertuigen van hetzelfde type als de gevechtsvoertuigen bij de eenheid. Pelotonsgewondenverzorgers en draagploegen te voet hadden geen zin meer; de afstanden en ruimten werden groter en het aantal automatische en semi-automatische persoonlijke wapens nam toe. Desondanks moest nog steeds worden gemarkeerd met het omgekeerde geweer. Het gevecht kan thans plaatsvinden uit de gevechtsvoertuigen of te voet.

In beide gevallen is de gewonde in eerste instantie aangewezen op zelfhulp c.q. kameradenhulp; er is immers geen pelotonsgewondenverzorgers meer in de buurt! Bij het bereden gevecht worden de gewonden, zodra zich daartoe een gunstige gelegenheid voordoet, in een „gewondennest” achtergelaten, waarna een afvoerploeg zich zo spoedig mogelijk over hen ontfermt. De lokatie van dit gewondennest kan door de radio worden doorgegeven doch markering van de juiste plaats blijft noodzakelijk. (N.B. In het schema „FM-radio-apparatuur na 1970” komen geen radio zend/ontvangers meer voor bij de afvoerploegen waardoor de behoefte aan markering nog dringender wordt). Bij het gevecht te voet zullen gewonden verspreid over het gevechtsterrein liggen en hopen dat ze, na zelfhulp/kameradenhulp, door de gewondenafvoerploeg worden opgemerkt. Het spreekt vanzelf dat in dit geval een duidelijke markering onontbeerlijk is. Aangezien een geweer voor dit doel niet meer beschikbaar en evenmin doeltreffend is moet iets anders

worden bedacht dat aan de volgende voorwaarden moet voldoen:

- a. iedere man moet het bij zich hebben;
- b. licht van gewicht, geen uitbreiding van de door de man te dragen uitrusting;
- c. duidelijk zichtbaar in het terrein;
- d. duidelijk kenbaar als „gewondenteken”.

Door een officier van de geneeskundige troepen werd bij de IGDKL een voorstel ingediend het „noodverband-man” te omwickelen met een, van lichte stof of plastic vervaardigd, wit vlaggetje met opgedrukt rood kruis en voorzien van bandjes voor bevestiging aan een tak of uitstekend voorwerp; het geheel te verpakken in het bekende omhulsel. (N.B. Het omhulsel zelf kan hiervoor niet worden gebruikt omdat dit bij bepaalde verwondingen als luchtdichte afsluiting moet dienen). Dit voorstel is door de IGDKL overgenomen en ingediend bij MAS (Military Agency for Standardization van de NAVO) en werd door de verdragspartners gunstig ontvangen, met dien verstande dat men van mening was dat het rode-kruisteken alleen mocht worden gebruikt voor geneeskundige installaties en geneeskundig personeel. Het is verheugend dat enkele landen hiermee reeds een begin hebben gemaakt. Zo wordt door Amerikaanse strijdkrachten in Vietnam een oranje wimpeltje toegepast, Engeland heeft een vierkante vlag van reflecterende stof ontworpen. Aan Nederland, als initiatiefnemer, is opgedragen een voor de gehele NAVO geldende „Stanag” te ontwerpen waarin de uiteindelijke vorm wordt vastgelegd. Hoe deze vorm zal zijn is nog niet beslist. Wat kleur betreft dient elke associatie met nbc-waarschuwingsmiddelen enz. te worden vermeden. Men denkt aan een vierkante, reflecterende oranje vlag met opgedrukte W (wounded) in groen.

Wat het gebruik betreft moeten nog enkele opmerkingen worden gemaakt. Het is niet ondenkbaar dat de vijand het bewegende, duidelijk zichtbare vlaggetje ziet en erop vuurt. In verband hiermee verdient het aanbeveling het vlaggetje afgeschermd tegen vijandelijke waarneming aan te brengen. Indien dit niet mogelijk is moet het vlaggetje niet onmiddellijk naast de gewonde worden geplaatst. Bij een gewondennest kan de richting erheen worden aangegeven met meer vlaggetjes. Het gebruik van terreinplooiën voor gewonden blijft essentieel. De markering moet voor helikopters uit de lucht zichtbaar zijn. De tactische commandant kan, op gelijke wijze als bij het beslissen over het markeren dan wel maskeren van een geneeskundige installatie in zijn ge-

De officier van de geneeskundige troepen

J. H. Diemel

Luitenant-Kolonel van de Geneeskundige Troepen

De officieren, ingedeeld bij het op 1 juni 1938 opgerichte bataljon geneeskundige troepen waren infanterieofficieren. Zij bekleedden een weinig benijdenswaardige positie, daar zij uitsluitend waren ingeschakeld bij de opleiding van de toenmalige hospitaalsoldaten en geen wezenlijk aandeel hadden in de eigenlijke werkzaamheden van de militair-geneeskundige dienst, zelfs niet in de geneeskundige afvoer.

In de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog, toen de KL de Engelse organisatie volgde, die alleen de „litter bearer officer” kende en het ziekenautotransport nog een AAT-aangelegenheid was, kwam hierin weinig verbetering. In 1950/'51 werd echter bij de KL overgeschakeld op de Amerikaanse organisatie en diens gevolg ontstond behoefte aan „organieke” officieren geneeskundige troepen, daar deze op diverse plaatsen in de oorlogsorganisatie waren opgenomen. Dit was het begin van een ingrijpende verschuiving in de taakverdeling binnen de militair-geneeskundige dienst. Aanvankelijk alleen in de oorlogsorganisatie, doch geleidelijk aan ook in de vredesorganisatie kregen de officieren geneeskundige troepen taken en verantwoordelijkheden toebedeeld, die voordien alleen aan artsen waren toebedacht. Dit alles vond zijn oorzaak in het langzaam groeiend besef en het inzicht dat:

— diverse taken beter konden worden overgelaten aan officieren geneeskundige troepen, omdat zij door hun opleiding meer geschikt zijn voor deze taken dan officieren geneeskundige dienst;

— officieren geneeskundige dienst (arts, tandarts, apotheker) gewoonlijk meer arbeidsvreugde beleven in de taken en functies waarvoor zij een universitaire opleiding hebben gevolgd.

Bovendien was er een dringende noodzaak de officieren geneeskundige dienst uitsluitend te plaatsen in die functies waar zij q.q. onontbeerlijk zijn ten gevolge van het steeds afnemende beschikbare aantal.

Op 1 november 1954 werd een afzonderlijke

► bied, het markeren van gewonden met vlaggetjes verbieden. Hij zal dan echter maatregelen moeten treffen om de gewonden zonder vertraging in de geneeskundige-afvoerlijn te krijgen.

ranglijst officieren geneeskundige troepen opgenomen in de Naam- en Ranglijst der officieren van de KL en KLu en op 1 april 1962 volgde de oprichting van het dienstvak van de officieren voor speciale diensten der geneeskundige troepen. Het korps officieren van de geneeskundige troepen is in de loop der jaren binnen de geneeskundige dienst KL een zeer belangrijke en niet meer weg te denken plaats gaan innemen en de tot het korps behorende officieren hebben een wezenlijk en gewaardeerd aandeel in de uitvoering van de aan de militair geneeskundige dienst opgedragen taken. Dit is vooral het geval in de sectoren geneeskundige afvoer, troepenaanvoering, staftaken en opleidingen. Het systeem waarbij de vervulling van bepaalde functies door officieren geneeskundige troepen afhankelijk was van het aantal inzetbare officieren geneeskundige dienst is volkomen losgelaten en voor alle functies, die niet beslist door officieren geneeskundige dienst moeten worden vervuld, worden thans officieren geneeskundige troepen ingezet. Een en ander heeft ertoe geleid dat sedert kort, in analogie met de situatie in de oorlogshospitalen, in de organisatie van de Staf van het Militair Hospitaal Dr. A. Mathijssen een hoofdofficier geneeskundige troepen is opgenomen als hoofd van de Algemene Dienst.

Onder de huidige omstandigheden is er plaats voor 141 beroepsofficieren geneeskundige troepen bij de vredeseenheden en parate onderdelen nl. 3 kolonels, 14 lt-kols, 37 majoors, 55 kapiteins en 32 luitenants. Er is dus voor een officier geneeskundige troepen een zeer reële mogelijkheid binnen het dienstvak carrière te maken en het is daarom bijzonder spijtig dat geen kadetten worden aangetrokken voor de geneeskundige troepen bij de KMA, waardoor een bepaalde instroming zou worden verzekerd.

De huidige situatie, waarin de academisch gevormde officieren (KMA) slechts kunnen worden aangevuld via andere wapens en dienstvakken is bepaald onbevredigend, omdat het zeker enkele jaren kost zich de problematiek van de geneeskundige dienst eigen te maken ten einde op een bepaald niveau te kunnen meewerken en een overschakeling naar een volledig ander arbeidsklimaat bijzonder moeilijk kan zijn.

Achtergronden van de maatschappelijke en wetenschappelijke oriëntatie in de hogere stafvorming van de Koninklijke Luchtmacht

drs. F. G. Eijzenring

Kapitein van de Koninklijke Luchtmacht

Inleiding en toelichting

In deze bijdrage willen wij een bestandsopname maken rond twee bijzondere aspecten van de hogere stafvorming in de luchtmacht, nl. de nagestreefde versterking van de maatschappelijke en de verbreiding van wetenschappelijke oriëntatie. Wij benutten daarvoor relevante hoofdstukken van een over deze onderwerpen handelende scriptie, die wij het vorig jaar maakten in het kader van een doctoraalstudie „Westerse sociologie”, onder de titel „Achtergronden van een militair opleidingsprogramma. De integratie van maatschappijwetenschappen in de hogere stafvorming van de Koninklijke Luchtmacht.”

In dat licht bezien mag het begrijpelijk worden geacht dat het gebruik van enig sociologisch vakjargon niet geheel te vermijden was. Voorts moge ter toelichting dienen dat — om doublures te voorkomen — rekening is gehouden met teneur en strekking van de andere in dit nummer opgenomen bijdragen over de Luchtmacht Stafschool. Het lijkt ons verder van belang erop te wijzen dat het fragmentarische — dus onvolledige — karakter van onze weergave het trekken van conclusies slechts op beperkte schaal zal toelaten, en tenslotte dat, in verband met de beschikbare ruimte, een volledige opgave van de geraadpleegde literatuur achterwege is gelaten.

Doel van de cursus Hogere Stafvorming

De cursus Hogere Stafvorming (in het vervolg aangeduid met cursus hsv) heeft tot doel:

- a. het opleiden van (hoofd)officieren voor het vervullen van hogere staffuncties, zowel in nationaal als internationaal verband;
- b. het leggen van de grondslag voor de vorming van deze officieren voor het bekleden van hogere commandofuncties (lijnfuncties).

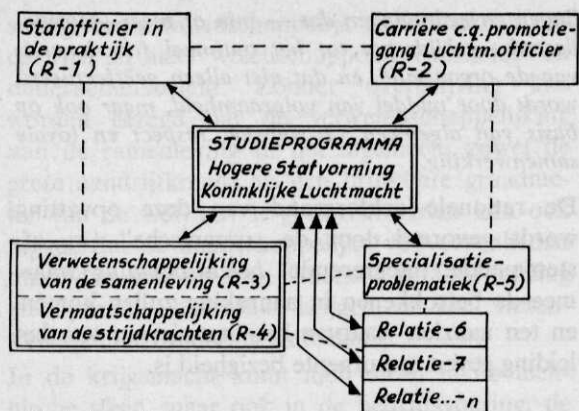
Hieruit valt o.a. op te maken dat het stijgingsproces in de Koninklijke Luchtmacht — althans v.w.b. het merendeel van de geüniformeerde

hogere leidersgroep — is geformaliseerd door middel van een intern opleidingsinstituut. Beide componenten kunnen als roltraining worden aangemerkt, al lijkt het ons nuttig reeds nu erop te wijzen dat in deze beschouwing alleen de eerste doeleinden object van bespreking zal zijn. Ten aanzien van het tweede aspect bestaat nog te weinig „houvast” om het voor bestudering, ook al zou het slechts om een systematische beschrijving gaan, toegankelijk te maken.

Het doel van de cursus wordt o.a. nagestreefd door het bevorderen van het vermogen tot kritisch denken en oordelen, door het verschaffen van kennis en inzicht m.b.t. essentiële taken van de luchtmacht, en door kennismaking tot stand te brengen met een aantal wetenschappen en wetenschappelijke methoden en toepassingen. De realisatie van deze opzet geschiedt door middel van theoretische lessen en oefeningen, voordrachten, seminaries, discussies, werkbezoeken, excursies en de voorbereiding op een detachering bij een staforgaan van de luchtmacht. Een bijzonder aspect in dit verband is de nadruk op de gemeenschappelijke bestudering van verschillende specifieke luchtmachtproblemen, hetgeen de kans op een ondubbelzinnige identificatie met de eigen organisatie verhoogt. Een andere bijzonderheid in het studieproces is de vrije uitwisseling van denkbeelden en ervaringen tussen de cursisten en de (overigens veelal civiele en voornamelijk wetenschappelijk gevormde) docenten.

Inhoud

In het ongeveer 52 weken durende theoretische gedeelte zijn maatschappijwetenschappen en -vakken opgenomen, zoals: economie, staatsrecht, volkenrecht, verbintenissen- en zakenrecht, filosofie, sociologie, psychologie en geschiedenis, alsmede diverse onderdelen daarvan. In lesuren uitgedrukt neemt dit deel van het studieprogramma ca. 40% van het totale lesrooster in beslag. Belangrijke militaire vakken zijn: stafdienst, strategie, luchtverdediging, tactische lsk,

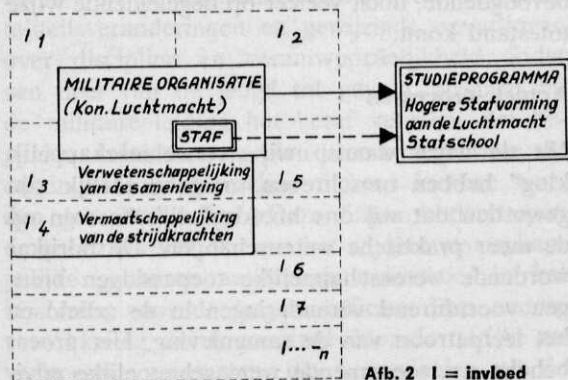
Afb. 1 R = relatie

luchttransport, luchtvaarttechniek, verbindingen en elektronische oorlogvoering, logistiek, personeelsvraagstukken en samenwerking met grond- en zeestrijdkrachten.

Probleemstelling

Wij zijn in onze studie van de veronderstelling uitgegaan dat het studieprogramma noch een statisch noch een autonoom verschijnsel is. Veel-er dient het te worden gezien als een element in een groter en dynamisch geheel. Als zodanig maakt het programma deel uit van een patroon van interdependente structurele en culturele relaties, waarmee het voortdurend in wisselwerking staat (zie afb. 1).

Van de invloeden die op het studieprogramma inwerken kan een aantal worden beschouwd als een uitvloeisel van twee actuele processen, nl. de verwetenschappelijking van de samenleving en de vermaatschappelijking van de krijgsmacht (zie afb. 2). Het complex van vragen en veronderstellingen m.b.t. het studieprogramma enerzijds en het aangeduide patroon van relaties anderzijds kan, toegespitst op de zojuist genoemde processen, als volgt worden samengevat.

Afb. 2 I = invloed

a. De verwetenschappelijking van de samenleving als structureel kenmerk

1. Wat wordt hieronder verstaan?
2. Welke indicatoren kunnen dit proces toelichten?

b. De vermaatschappelijking van een deelmaatschappij, i.c. de krijgsmacht

1. Wat wordt hieronder verstaan?
2. Welke indicatoren kunnen dit proces toelichten?

c. De Luchtmacht Stafschool levert als krijgsmachtonderdeel een instrumentele bijdrage tot het leiderschap in de luchtmacht als krijgsmachtdeel

1. Waaruit bestaat die bijdrage?
2. Zijn in die bijdrage elementen te vinden die als een manifestatie kunnen worden aangemerkt van de onder a. en b. aangeduide processen?

Bij het pogen de vragen op adequate wijze te beantwoorden hebben wij ons laten leiden door de voorspelling (een zg. werkhypothese) dat „de incorporatie van maatschappijwetenschappen in het studieprogramma van de hogere stafvorming in de Koninklijke Luchtmacht zowel expliciet als impliciet te beschouwen is als een weerspiegeling van de verwetenschappelijking van de samenleving in het algemeen, en van de vermaatschappelijking van de strijdkrachten.”

Begripsomschrijvingen

Alvorens een schets te geven van de zojuist vermelde actuele verschijnselen en hun doorwerking in de Koninklijke Luchtmacht, geven wij eerst een verantwoording van de voornaamste van de door ons gebezigde begrippen.

Verwetenschappelijking

In de onderhavige context wordt daaronder begrepen:

De zich gestadig uitbreidende wetenschapsbeoefening over steeds meer groepen, instituten en organisaties, alsmede de groeiende interdependentie tussen die sociale handelingen, posities en relaties, die daarvan over langere tijd het gevolg zijn.

Manifestaties hiervan zijn o.m.: een sterk groeiend aantal academici en gelijkgestelden, enorme toeneming van research- en ontwikkelingswerk en de verschijning van steeds meer wetenschappelijke boekwerken en tijdschriften. Het kan ook worden gezien als een verzamelbegrip voor een veranderend levensbesef, voor andere opvattin-

gen over het menselijk denken en handelen, en voor de implicaties daarvan.

Vermaatschappelijking

De nationale gemeenschap heeft een reëel belang bij het (voort)bestaan van de krijgsmacht, of zij het graag wil of niet. Zo kan bv. worden gewezen op de besteding van de belastingoffers, de werkgelegenheid en de beïnvloedingspotentie van de strijdkrachten m.b.t. het feitelijke gedrag van grote aantallen staatsburgers. De neiging tot controle-uitoefening met betrekking tot het militaire apparaat moet daarom in het teken van dat belang worden gezien. Van de vele mogelijkheden tot aanduiding van het verschijnsel „vermaatschappelijking van de strijdkrachten” hebben wij de volgende geprefereerd:

De nauwe betrokkenheid van nagenoeg alle bevolkingsgroepen bij de vorming en samenstelling van het militaire apparaat, die vooral wordt geconcretiseerd in samenwerking, dienstverlening en oordelen, eventueel gevolgd door sancties.

Het eerste deel van deze opvatting is ontleend aan de desbetreffende interpretatie van *prof. dr. J. A. A. van Doorn* [1]. Hij beziet dit proces vooral vanuit de buiten-militaire maatschappij en beklemtoont het van buitenaf opengebroken worden van de militaire samenleving [2]. Ook de huidige staatssecretaris voor de Koninklijke Landmacht, de heer Haex, onderkent het primaat van de verminderde exclusiviteit van de krijgsmacht in dit verband [3].

Militair leiderschap

Dit begrip laat zich op talloze wijzen bepalen. Ondanks het uniforme, militaire rangensysteem is de functie-inhoud van de leidersposities in de organisatie dusdanig gevarieerd, dat over het geheel genomen de feitelijke invloedssferen en -uitwerkingen zich toch tamelijk onduidelijk aftekenen. Wij hebben er daarom de voorkeur aan gegeven — gelet op het sterk algemene karakter van de vormingsactiviteiten — een omschrijving te kiezen die zoveel mogelijk past bij de organisatorisch-positionele situatie, waarin de personen in kwestie zullen komen te verkeren. Niet de vraag *wie* de leiding geeft, maar *waar* en *onder welke omstandigheden* leiding plaatsvindt, ligt aan deze begripsopvatting ten grondslag. In dit bestek wordt onder militair leiderschap verstaan:

Het complexe geheel van binnen het militair-organisatorische kader plaatsvindende initiatieven, hande-

lingen en gedragingen dat — min of meer geformaliseerd — bijdraagt tot het optimaal functioneren van de organisatie, en dat niet alleen geëffectueerd wordt door middel van volgzzaamheid, maar ook op basis van algemeen vertrouwen, respect en loyale samenwerking.

De rationele achtergrond van deze opvatting wordt gevormd door de „organische” (= afstemmende, integrerende) *beleidsbepaling* waarmee de betrokkenen in aanraking zullen komen, en ten aanzien waarvan het organiseren van het leiding geven een urgente bezigheid is.

Hogere stafvorming

Ervan uitgaande dat „vorming” in het algemeen het doelgericht tot ontplooiing brengen van de persoonlijkheid (of delen daarvan) d.m.v. confrontatie met dringende vragen en problemen is, doelen wij met „hogere stafvorming” op het geïnstitutionaliseerde vormingsproces in de KLu, waarin de geestelijke ontwikkeling van een aantal geselecteerde officieren doelbewust, volgens plan en methodisch op een hoger niveau wordt gebracht. Het adjectief „geestelijke” betreft hier zowel de psychische en verstandelijke vermogens als het denken over eigen bestaan en bestemming [4]. De toevoeging „hogere” slaat op het feit dat het een voortzetting is van een voorafgaande vorming, alsmede op de hogere plaats in de militaire hiërarchie waarvoor de cursisten bestemd zijn. De toevoeging „staf” beoogt aan te geven dat de vormingsactiviteiten zijn gericht op de toekomstige functionele eisen en het a.s. werkmilieu, waarbij de cursisten naar verwachting in concreto zullen worden betrokken. Wat het vormingsproces als zodanig aangaat willen wij erop wijzen dat het accent meer ligt op de *weg naar* een ideaal gedachte toestand dan op die toestand zelf en verder dat de *confrontatie* weliswaar beïnvloeding beoogt en daarom onder leiding geschiedt, maar dat deze leiding niet op bevoogdende, doch veeleer op begeleidende wijze tot stand komt.

Actuele processen

Uit de wijze waarop wij „verwetenschappelijking” hebben omschreven, moge duidelijk zijn geworden dat wij ons hoofdzakelijk baseren op de meer praktische wetenschappen. De talrijker wordende wetenschappelijke toepassingen brengen voortdurend veranderingen in de arbeid en het leefpatroon van de samenleving. Het proces behelst o.a. toenemende wetenschappelijke advi-

sering, meer wetenschappelijk onderzoek en onderwijs, en meer wetenschappelijk overheids- en ondernemersbeleid. Zonder overdrijving kan worden gezegd dat de verwetenschappelijking van de samenleving in het algemeen, zowel de grote aandrijfkracht als een bruikbare graadmeter van de welvaart is geworden. Men kan ook zeggen dat de maatschappelijke verworvenheden meer dan vroeger hun rationele verantwoording en optimale betekenis krijgen in een wetenschappelijke fundering en toetsing.

In de krijgsmacht komt niet alleen in de technische sfeer, maar ook in de bedrijfsvoering, de organisatie van materieel- en personeelsdiensten en in de administratieve en financiële sector de vooruitgang van de wetenschap duidelijk tot uitdrukking. Dit geldt ook t.a.v. de verschillende opleidings- en vormingsprogramma's. Verder wordt in het militaire milieu ook de beleidsvoering meer expliciet voorwerp van studie en toegepaste wetenschap. Door de ingewikkeldheid van de beleidsproblemen is er een groeiende noodzaak de resultaten van wetenschapsbeoefening ook in de eigen organisatie ten nutte te maken. Daartoe worden steeds meer wetenschappelijke specialisten bij de beleidsvoering betrokken; hierbij valt bv. te denken aan ingenieurs, economen, juristen, organisatiedeskundigen, psychologen, medische specialisten en — zij het op bescheiden schaal en in een nog onduidelijke positie — sociologen.

In het kader van de vermaatschappelijking van de strijdkrachten willen wij in de eerste plaats de groeiende algemene belangstelling bij de burgerbevolking voor vraagstukken van vrede en veiligheid stipuleren. Deze heeft o.m. consequenties voor de defensiebegroting, de dienstplichtvervulling en de meningen over taak en functie van de strijdkrachten. Een nevenverschijnsel is de soms kritische houding van bepaalde bevolkingsgroepen tegenover het bestaan en functioneren van de krijgsmacht. Dit heeft bv. mentaliteitsveranderingen en gewijzigde opvattingen over discipline en verantwoordelijkheid onder een deel van de jeugd tot gevolg, alsmede bij de militaire leiding het besef vergroot dat bepaalde beleidsmaatregelen steeds tegenover de omringende gemeenschap moeten kunnen worden gerechtvaardigd. Deze feiten onderstrepen de noodzaak van een aan het bredere maatschappelijke gebeuren aangepaste oriëntatie, in het bijzonder voor de hogere officier. Een andere verwikkeling wordt gevormd door de talrijke en veelsoortige contacten, die voortvloeien uit de

materiële uitrusting van de strijdkrachten. Behalve dat de verbondenheid tussen de industriële productie en de materiële voorziening in de krijgsmacht zich gemakkelijk laat voorstellen (aanschaffingen, onderhoud, vervanging, reparatie), vergt ook het bedienings- en gebruiksaspect een continu samenspel met de civiele sector. Indicatief is in dit verband stellig ook de grotere deelneming van officieren aan algemeen-maatschappelijke activiteiten, zoals de politiek, het verenigingsleven, publikaties, congressen, sportmanifestaties e.d. Voor veel officieren is het vroeger vaak sterk gecultiveerde roepingsaspect ondergeschikt geworden aan de mogelijkheid een goede maatschappelijke positie op te bouwen (of te handhaven). Een consequentie van deze gewijzigde houding is dat het militaire leiderschap minder uniform is geworden, omdat de personen in kwestie zich niet alleen aan typisch militaire waarden en normen refereren, doch ook aan „externe” maatstaven.

Een illustratie m.b.t. de Koninklijke Luchtmacht

Het lijkt verantwoord aan te nemen dat als gevolg van de centrale plaats die de technische uitrusting in de KLu inneemt, het leiding gevend personeel een overwegend technisch oriëntatiesysteem heeft. In vele opzichten is de luchtmacht een groot en complex transportbedrijf met uiteenlopende taken en werkgebieden. Het dagelijkse werk geschiedt over het algemeen in teamverband, waarin de specialistische deskundigheid op de eerste plaats staat. Ter illustratie zij opgemerkt dat van de categorieën „officieren” en „onderofficieren” ca. 22 resp. 53% in een technische functie werkzaam is. Van het totale personeel in opleiding was vorig jaar gemiddeld ca. 34% bestemd voor een technische functie. Dat de technische mentaliteit in deze militaire organisatie een wijdverbreid verschijnsel is, komt alleen al omdat de vliegeropleiding en de daaraan directe gelieerde opleidingen — zoals in de electronicabranche, de navigatie en de gevechtsleiding — een technische bekwaamheid van bijzonder hoog gehalte vereisen. Het luchtwapen blijft nauw verbonden met de ontwikkelingen in de technische wetenschappen. Dit zal vooral het geval zijn op het terrein van de voortstuwingsbronnen voor de verticale stijgvlucht, van de vervaardiging van metalen die in staat zijn hitte te weerstaan bij supersone snelheden, alsmede bij de uitrusting met technisch hoogst verfijnde instrumenten. Ook in de logistieke sector

nemen de toepassingen van de technische wetenschap een steeds belangrijker plaats in. Zo betekent de aanschaf van een computer, waardoor automatisering van de materieeladministraties mogelijk is geworden, behalve een aanzienlijke besparing op de jaarlijkse exploitatierekening ook verbetering in de operationele taakuitvoering van de luchtmacht. Ook op andere terreinen kan er ten aanzien van de KLu van „verwetenschappelijking” worden gesproken. Nieuwe inzichten op bedrijfseconomisch, organisatorisch, pedagogisch en sociaal-psychologisch terrein hebben zich een weg gebaad naar vele onderdelen van het luchtmachtbedrijf. Zo is met het oog op de wenselijkheid diepgaand inzicht te verkrijgen in de kosten gegroepeerd naar de doelstellingen en de taken van de luchtmacht, de voorbereiding voor het invoeren van het systeem van „interne budgettering” begonnen.

Het arbeidsproces heeft de behoefte aan academisch gevormde specialisten (ook niet-technici) vergroot. De luchtmacht laat steeds meer officieren aan universiteiten en hogescholen studeren en betreft anderzijds meer onderwijskrachten uit de wereld van de wetenschap bij het eigen opleidingsstelsel. Verder wordt in de selectieprocedures, het wervingsbeleid, het personeelsbeheer en in diverse administratieve sectoren in steeds ruimere mate gebruik gemaakt van nieuwe concepties, methoden en middelen. Behalve de moderne bedrijfsvoering en het invoegen van het economische criterium (waaronder de kostenanalyse) in dit militaire bedrijf, heeft dus ook de personeelsfactor in algemene zin een méér systematische, gefundeerde en bredere aanpak gekregen.

Sedert haar oprichting hebben er — soms hechte — gevarieerde contacten bestaan tussen de luchtmacht en niet-militaire instanties en groepen. Dikwijls traden de luchtmachtkrachten als dienend apparaat op bij rampen en in andere noodsituaties, maar ook op minder spectaculaire wijze is sprake van samenwerking, samenspel en competitie tussen beide sectoren. Een voorbeeld daarvan is de regelmatige deelneming van hogere luchtmacht-officieren aan cursussen, die door het Defensie Studie Centrum worden verzorgd. Dit instituut organiseert cursussen — veelal bestaande uit inleidingen en discussies — die, behalve door officieren, ook door hoogleraren, ambtenaren, studenten, beoefenaars van vrije beroepen en vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven worden gevolgd. Een belangrijke doelstelling van dit instituut is het leggen en bevorderen van

contacten tussen allen die zijn betrokken bij de landsdefensie in de ruimste zin. Als een uiting van „vermaatschappelijking” kan ook worden aangemerkt het steeds meer openstellen van militaire luchtvaartterreinen en faciliteiten voor de burgerluchtvaart, alsmede het geleidelijk opheffen van de verplichting voor militairen tot het reizen met militaire treinen, het méér dragen van burgerkleding enz. Evenmin mag onvermeld blijven dat leden van de Koninklijke Luchtmacht sedert 1967 meedoen aan de nationale beroepenmanifestatie, jaarlijks georganiseerd door het Nederlands Comité Beroepenwedstrijden van de Vereniging ter Veredeling van het Ambacht. In 1967 nam hieraan slechts één luchtmachtmilitair deel; in 1968 waren het er vier. Als een afstraling van gewijzigde verhoudingen tussen het algemene en het militaire leven kunnen in dit verband ook de werkbezoeken worden gezien, die vertegenwoordigers van het Nederlands Centrum van Directeuren in 1967 en 1968 aan de Luchtmacht hebben gebracht. Hierbij werd in het bijzonder aandacht geschonken aan de bedrijfsaspecten en de organisaties in de KLu, in welke verschijnselen de bezoekers positieve voorbeeldwaarde-elementen hebben ontdekt. Tenslotte drukken de ophanden zijnde wijzigingen in het militaire staf- en tuchtbestel eveneens de voortgang van het vermaatschappelijkingsproces uit.

Impressie van de opleidingsgroep

In verband met de verwachte algemene en functionele rolvulling zijn voor officieren in de hogere rangen, behalve de hogere stafvorming, ook ervaring, integriteit en karakter van belang. De betrokkenen zullen behalve over een op ruime ervaring steunende visie ook over grote standvastigheid moeten beschikken. Hun handelingen zullen bovendien meer dan tot dusver een principiële fundering vereisen. In de toelatingsprocedure wordt dan ook met één en ander rekening gehouden. De aanmelding voor de cursus geschiedt op basis van vrijwilligheid, maar de subjectieve kanten zijn uiteraard niet doorslaggevend. Met hun aanmelding geven de kandidaten blijk van ambitie, sterke identificatie met de luchtmacht en studiezin, maar ook van een zekere opofferingsbereidheid in de privésfeer, intellectuele belangstelling en moed. Wat het laatste betreft, wordt algemeen terdege beseft dat ontheffing van de cursus (het percentage ontheffingen is tot nog toe ongeveer 11) voor de

verdere carrière van de betrokkene een bijzondere belasting kan betekenen, hoe onredelijk het overigens ook is hem daardoor als het ware te desavoueren. De meer objectieve factoren die de toelating bepalen zijn: persoonsbeoordelingen, speciale bekwaamheden, ervaring, de resultaten van betrokkenes hoofdofficierscursus, studieverwachtingen en persoonlijke omstandigheden zoals die door de luchtmachtleiding worden beoordeeld, alsmede de organieke behoeften van de KLu. De gemiddelde leeftijden van de cursisten variëren van 34 tot 42 jaar. De laatste tijd doet zich de noodzaak voor jongere officieren tot de cursus toe te laten, i.v.m. het zg. vervroegde leeftijdsontslag. Dat de gemiddelde leeftijd nogal hoog ligt, hangt o.a. samen met de voorwaarde dat de cursisten over ruime militaire en bedrijfservaring moeten beschikken. Deze premissie sluit aan bij hetgeen P. F. Drucker dienaangaande van de „manager van morgen” zegt [5] en dat door ons als toepasselijke vergelijking (met de stafofficier) wordt aangegepen. De desbetreffende passage luidt:

De behoefte aan een systematische voortgezette managersvorming is een nieuwe ontwikkeling, maar zij is niet zonder precedent. Bij ieder leger heeft men wat in Amerika de 'Command and General Staff School' heet voor de opleiding van hogere officieren. Overall heeft men ingezien dat deze bijzondere opleiding niet aan jongeren kan worden gegeven, die de officiersopleiding volgen, maar alleen aan mensen met een aanzienlijke ervaring in de feitelijke bevelvoering en het uitvoeren van militaire taken.

Van de 153 tot dusver toegelaten kandidaten behoorde vóór hun hogere stafvorming 53,6% tot de categorie vliegend personeel, 14,4% tot de overige operationele diensten, 9,2% tot de groep technische officieren (incl. elektronica); 6,5% kwam uit de logistieke sector en 16,3% uit verschillende administratieve diensten. Deze percentages tonen aan dat, vaktechnisch gezien, de opleidingsgroep een heterogene achtergrond heeft (gehad). Het is ons niet mogelijk gebleken na te gaan of de groepen aangewezen cursisten in het eerste decennium een kwantitatief evenredige afspiegeling waren van de gemêleerde officiersgroepering, zoals die in dezelfde periode (1949-'59) bestond. Hoewel wij niet beschikken over cijfers en documenten die dit zouden kunnen adstrueren, memoreren wij het feit dat in die periode het officierskorps van de luchtmacht globaal uit de volgende groepen van herkomst was samengesteld.

— De groep „Soesterbergers”, die vóór de Tweede Wereldoorlog de kern van de militaire luchtvaart vormde.

— De „Engelandvaarders,” d.w.z. de tijdens de oorlog naar Engeland uitgewekenen, die daar dienst namen, tegen de Duitsers vochten en dus eigenlijk door toevallige omstandigheden hun beroep in de militaire luchtvaart vonden.

— De officieren van de luchtvaartafdeling van het toenmalige Koninklijk Nederlands Indisch Leger (KNIL), die deels vanuit Australië en via de V.S. tegen de Japanners vochten en later via Indonesië naar Nederland repatriëerden.

— Officieren die na de bevrijding — sommigen onmiddellijk daarna — in dienst traden van de luchtmacht en onder wie zich vele jongeren bevonden.

Het was een publiek geheim dat er tussen leden van deze vier groepen informeel weleens een concurrentieverhouding bestond. Ofschoon dit verschijnsel nooit tot vorming van evident exclusieve subgroepen heeft geleid, nemen wij aan dat de qua herkomst verschillende groepen elk hun eigen toekomstperspectief en eigen „sub-culturele” elementen in de Koninklijke Luchtmacht hebben meegebracht. In het kader van een conflict-sociologische analyse zou het daarom interessant zijn geweest, indien destijds zou zijn nagegaan of — en zo ja, in welke mate — deze gevarieerde herkomst de toelating van officieren tot de hogere stafvorming heeft beïnvloed. Wij vermelden dit omdat volgens de perspectivische sociologie het tijdperspectief van groepen nauw pleegt samen te hagen met het ambitie- c.q. aspiratieniveau. Het zoeken naar een dergelijke compartimentering of naar dominantie van één van de groepen zou nu geen zin meer hebben, omdat door pensionering, afvloeiing en gerealiseerde promoties de betekenis van de differentiatie naar herkomst sterk is gereduceerd, en zeker voor de hogere stafvorming niet langer opportuun is.

Functie en rol van de cursus hsv

Eerder is aangegeven dat deze opleiding in het leven is geroepen om twee formele doelstellingen te dienen. De typische omstandigheden en voorwaarden waaronder de cursisten zich straks zullen hebben te gedragen, zijn echter slechts bij benadering kenbaar. In de cursus is het derhalve niet mogelijk de studieactiviteiten naar een bepaalde, duidelijk omschreven rol uit de praktijksituatie te modelleren. In plaats daarvan

streeft de cursusleiding ernaar de cursisten zo ver te brengen, dat zij zélf doelbewust de kwaliteiten trachten te realiseren, die in hun toekomstige beroepssituatie noodzakelijk zijn. De functie van de cursus is dus vooral het scheppen van grotere bewustwording, waardoor de cursisten tot een dieper nadenken over de eigen beroepsproblematiek worden gebracht, deze meer op afstand en in relatie tot andere factoren leren zien en aldus hopelijk ook een redelijker verhouding tot zichzelf en hun eigen situatie en werkomgeving kunnen creëren. Kortom, de cursisten wordt geleerd sterker vanuit eigen wezen en mogelijkheden te functioneren. Dat behalve deze voornaamste functie een zekere uitbreiding van de algemene vak kennis niet kan worden veronachtzaamd, is duidelijk. Dit vindt in eerste instantie plaats door docering van de militaire vakken. Wat de gerichtheid van de hogere stafvorming betreft zou, in de terminologie van *prof. dr. T. T. ten Have* vertaald, de cursus vooral bedoelen de beleving van bepaalde accidentele waarden te versterken of te verdiepen [6]. Ergo, waarden die slechts binnen een zeker cultuurverband of een groepering geldigheid hebben. Dat zijn bv. korpsgeest, de luchtmacht-stafdienst-doctrine, harmonische samenwerking, hoge graad van bedrijfsveiligheid (waarvan uiteraard de vliegveiligheid een hoofdbestanddeel is) en paraatheid, alsmede een hoge mate van dienstbaarheid aan de nationale gemeenschap. Maar dat deze vorm van cultuuroverdracht niet kan gebeuren zonder rekening te houden met de essentiële waarden, is door Ten Have eveneens gesignaleerd. Weliswaar sprekend over sociaal-culturele vorming maar o.i. mutatis mutandis, ook van toepassing op de hier bedoelde vorming, merkt hij dienaangaande op [7]:

Vorming is óók verruiming, veredeling, zuivering, en dit houdt o.m. in, dat men zich loswikkelt uit de gebondenheid der toevallige existentie met de daarin geldende waarden en zich oriënteert naar het perspectief der menselijke essentie met haar essentiële waarden.

Als voornaamste wegbereiders voor de bezinning op deze bredere oriëntatie treden de in deze cursus opgenomen maatschappijwetenschappen, c.q. -vakken op.

Voor een meer onderwijstechnische aanduiding halen wij in dit verband graag een uitspraak aan van de Amerikaanse socioloog M. Janowitz [8], luidende:

The military is no different from other institutions,

in that the higher the position the less important specific technical skills are, and the more important are general interpersonal skills.

Een illustratie hiervan is ook te vinden in de feitelijke loopbaan van de Nederlandse luchtmacht-officier, Diens promotie gaat gepaard met, en wordt geconditioneerd door, een toenemende kennis van en bekwaamheid in één bepaalde bedrijfssector, maar tegen de tijd dat de hoogste leidinggevende posities voor hem toegankelijk worden, worden de capaciteiten om zich een algemeen overzicht vanuit vele gezichtspunten te verwerven, steeds belangrijker. Daarom wordt de cursisten geleerd de organisatorische, bedrijfs-economische, psychologische en technische aspecten die aan vrijwel elke beslissing van een topfunctionaris inherent zijn, te analyseren en, vóórdat zij gekristalliseerd raken, tot één visie te herleiden. De cursus hsv vervult in zekere zin dus een despecialiserende rol. De toevoeging „in zekere zin” heeft hierom zin, omdat in feite gedurende de hogere stafvorming de verworven specialisaties niet direct worden aangetast of ondermijnd, maar wel als het ware bevroren. Zowel tijdens de cursus als in de stage-periode wordt door de studieleiding nl. geen rekening gehouden met, noch een beroep gedaan op, de specifieke vaktechnische bekwaamheden.

Een sociologische kanttekening

Technologische veranderingen en gewijzigde sociale verhoudingen hebben ook in de luchtmacht tot een veelzijdig moderniseringsproces geleid. Een indruk daarvan werd eerder al gegeven. Allengs is het besef gegroeid dat het niet alleen belangrijk is dat de leidende componenten van de organisatie vertrouwd moeten worden gemaakt met het ideaal van een doelbewust, rationeel en volgens plan handelen, maar ook met de praktische uitvoering van programma's en plannen en met de toepassingsmogelijkheden van nieuwe methoden en technieken. Een „problem-solving”-oriëntatie en een zich wijden aan veranderingen (vernieuwingen) zijn vrij algemene kenmerken van de leidersgroep in de luchtmacht. De in het leerplan hsv geïncorporeerde wetenschappelijke informatie kan daarom een poging tot versterking van de rationaliteit binnen de KLu worden genoemd. Wij doelen hiermee zowel op het doelgericht coördineren van handelingen en middelen, als op het intelligent handelen op basis van inzicht in de samenhang van de gebeurtenissen. Eveneens is de hiërarchieke

positie van de betrokkenen sociologisch relevant. Tot dusver hebben (sedert 1949) 153 luchtmachtofficiëren de cursus hsv gevolgd (excl. de 10 huidige, waarvan 99 in functie zijn; de overigen hebben de dienst verlaten of zijn overleden, óf zij hebben de studie niet beëindigd (situatie medio 1968). Het is een algemeen ervaringsfeit dat de hoedanigheid van stafofficier een objectieve gelegenheid biedt tot opklimming naar de hogere-lijnfuncties. Dat zijn in luchtrentieerd is geworden, en dat zij ook op andere machtermen de commandofuncties, d.w.z. commandanten van commando's of sectoren, vliegbases, navigatiestations en groepen geleide wapeneenheden. De tijd gedurende welke dit „voorportaalchap” — geconcretiseerd in het vervullen van een staffunctie — van kracht is, varieert met de organisatorische behoefte, het actuele personeelsbestand, de leeftijd en de anciënniteit van de betrokkenen, hun prestaties e.d. In elk geval staat vast dat de cursus hsv tegemoetkomt aan de behoefte om doorstroming naar openvallende posities te garanderen. In feite vervult de cursus hsv behalve een selectieve en een instrumentele functie ten behoeve van de geëffectueerde leiding, ook een stijgingsfunctie voor de potentiële leiding. Hieraan dient echter te worden toegevoegd dat de uiteindelijke toelating tot de topfuncties door nog vele andere factoren wordt bepaald, zoals de mate van conformering aan de betreffende normen en waarden, „favoritisme,” ervaring en speciale bekwaamheden.

Ondanks de vertechnering van de strijdkrachten, waaromtrent o.a. *W. Mosen* een boek heeft gepubliceerd [9], de rationalisering van het organisatorische gedrag en nieuwe ontwikkelingen in de militaire gezagsverhoudingen, wordt het beroepsleven van de officier nog altijd gekenmerkt door een bepaalde erecodex. Bestond die vroeger vooral uit krijgsmanser, bereidheid tot het hoogste offer, vaderlandsliefde en zo meer, thans overwegen eisen als loyale samenwerking, verantwoordelijkheidsgevoel, besluitvaardigheid, overtuigingskracht, kritische instelling en vasthoudendheid. Wij menen dat het doorwerken van de zg. erecodex in de huidige officiersgroep niet meer (zoals vroeger soms werd beweerd) een gevolg is van de behoefte om een innerlijke rechtvaardiging te vinden voor het zich afsluiten tegenover andere bevolkingsgroepen, of van het verlangen om — op geforceerde wijze — een positieve doelstelling te plaatsen tegenover de negatieve van (potentiële) vernietiging en agressiviteit. De erecodex is er omdat algemeen

wordt beseft dat strijdvaardigheid, eenheid van doctrine en saamhorigheid nog altijd noodzakelijke voorwaarden zijn voor het doeltreffend functioneren van de strijdkrachten. In dat licht bezien ontbreekt ook bij de hsv-cursisten de invloed niet, die van de militaire hiërarchie en symboliek uitgaat. Zij dragen dezelfde uniformen en nemen dezelfde algemeen-militaire normen in acht als hun collega's officieren. Wel genieten zij na het succesvol beëindigen van de studie voorrang bij de promotiegang, althans qua bevorderingstijdstip. Voorts ligt voor hen normaal gesproken te zijner tijd de kolonelsrang in het verschiet.

Het brevet van hogere stafbekwaamheid is enerzijds een symbool van erkenning van bijzondere kwaliteiten en van te behoren tot een „avantgarde,” doch het dient anderzijds ertoe de drager voortdurend voor ogen te houden dat van hem, behalve een voorbeeldig gedrag, prestaties worden verwacht die het gemiddelde niveau overtreffen. Het zou overigens interessant zijn na te gaan welke consequenties de invoering van het stafbrevet heeft (gehad) op de verhoudingen tussen de diverse categorieën luchtmachtofficiëren. Waar het ons in dit bestek om te doen is, is te releveren dat de cursus hsv ook v.w.b. de militaire in het bijzonder de luchtmacht-) status en symboliek een differentiërende werking heeft.

Aanpassing op instrumenteel niveau

De keuze en vaststelling van het studieprogramma zijn hoofdzakelijk gebaseerd op twee behoeften, nl.:

- a. de noodzaak om inzichten en interesses die voor de Koninklijke Luchtmacht als modern krijgsmachtdeel en voor de daaraan gelieerde doelstelling van essentiële waarde worden geacht, over te dragen aan een groep officieren die als stafofficiëren en/of als commandanten naderhand meer expliciet verantwoordelijk zullen zijn voor het bewaren — of versterken — daarvan (het programma heeft dus ook een conserverende functie);
- b. de uit die noodzaak voortvloeiende wenselijkheid de hsv-cursisten zoveel mogelijk voor te bereiden op functies, taken en omstandigheden, die zich momenteel slechts in beperkte mate laten kennen en begrijpen, maar waarvan het grote belang voor de luchtmacht wel als vaststaand wordt aangenomen.

De organisatorische en sociale werkelijkheid waarin de bedoelde functies, taken en omstandigheden zullen voorkomen, is sterk afhankelijk van o.a. exogene factoren (de internationale politiek, ontwikkelingen in de bewapeningstechnologie, de nationale opinievorming inzake oorlog en vrede, alsmede ideologische en psychologische factoren). Deze afhankelijkheid dwingt de studieleiding ertoe, zich t.a.v. het programma niet te veel te distantiëren van de huidige werkelijkheid. De onbekendheid met een groot aantal factoren is dan ook de reden waarom de onder a. gememoreerde behoefte het studieprogramma in sterkere mate beheerst dan het tweede aspect. Vandaar ook de overwegend op ervaring gebaseerde keuze van de programmaonderdelen. De daarin uitgedrukte behoefte aan zekerheid werkt intussen — dit terzijde — versterkend op de identificatie met het bestaande organisatiepatroon.

De oriëntatie op de toekomst en op de actuele gebeurtenissen van ingrijpende betekenis vraagt behalve kennisoverdracht een ontvankelijke instelling, speciaal tegenover vernieuwingsverschijnselen die zich in de omringende maatschappij reeds voltrekken. Zij die deel uitmaken van een beveiligingsapparaat moeten weten voor welke idealen, voor welke staatsvorm en voor welke groepsbelangen en -normen zij worden verondersteld op de bres te staan.

Het is om die redenen dat wordt gepoogd de cursisten geestelijke „instrumenten,” zoals inzichten, ideeën en belangstelling, bij te brengen die het hun mogelijk moeten maken toekomstige posities op aangepaste wijze te effectueren. Een deel van deze anticipatie bestaat uit een niet-specifiek militair studieprogramma, dat voornamelijk is opgebouwd uit een aantal cycli, nl.:

- a. internationale verhoudingen;
- b. Nederlandse politieke en sociale verhoudingen;
- c. economie;
- d. informatieleer;
- e. staatsrecht, volkenrecht, verbintenissen- en zakenrecht;
- f. filosofie;
- g. psychologie;
- h. sociologie.

Het institutionele karakter van de luchtmachtstafofficier

Met de vorming en uitbouw van de militaire staven is in de loop van de tijd ook een nauw

omschreven procedure ontwikkeld voor de werkwijze op een staf. Deze procedure, gewoonlijk stafdienst genoemd, is bedoeld om een competente, doelmatige en gestandaardiseerde behandeling van de organisatievraagstukken te verzekeren of te bevorderen. Aan het begrip „stafdienst” worden vaak uiteenlopende betekenissen toegekend; wij gebruiken dit begrip in een zeer ruim verband en impliceren daaronder ook besprekingen, discussies, voordrachten en onderzoekingsactiviteiten, voor zover deze onverbrekelijk met een militaire bevelvoering zijn verbonden. In ons geval denken wij aan merendeels permanente aangelegenheden, als het waarborgen van de operationele paraatheid, het opleidings- en oefeningsschema, het personeelsbeheer, de vervangingsproblemen, de aanschaffingsproblematiek, de planning en samenwerking in internationaal verband en de bedrijfsvoering in het algemeen.

De werkzaamheden van de (luchtmacht)staf-officier dragen een sterk adviserend karakter, maar door zijn werk en opleiding kan hij een duidelijk stempel drukken op de organisatie. Hij beschikt doorgaans over een grondige kennis van de organisatie, staat in nauw contact met andere eenheden en is vertrouwd met de verschillende mogelijkheden m.b.t. het strategisch, tactisch en logistiek gebruik van het luchtwapen. Van de huidige stafofficier wordt echter ook verwacht dat hij bijdraagt tot een optimale benutting van de resultaten van wetenschapsbeoefening (in zijn organisatorisch bestel), en dat hij, indien nodig, in zijn werkmilieu nieuwe of andere wetenschappelijke bedrijvigheid stimuleert. Een andere eis is voor hem het onderhouden van zodanige betrekkingen met de lijnorganisatie, dat hij van alle informatie wordt voorzien die hij bij zijn taakvervulling nodig heeft. Uitgaande van de aard van zijn verwachte functionele bijdrage — en niet van zijn organisatorische hoedanigheid — zouden wij de moderne stafofficier zowel „a contact man” als „an internal communications specialist” kunnen noemen [10]. In het eerste geval dus optredend als bemiddelaar in relaties met de buitenwereld, in het tweede geval als schakel tussen het hoofdkwartier (de staf) en andere delen van de organisatie. Hij zou daarentegen niet voldoen aan de derde figuur van de desbetreffende typologie, nl. „the facts and figures man” [11], aangezien de meer speciale technische, economische, juridische of medische kennis wordt geleverd door de officieren-specialisten, die als regel niet aan de hogere staf-

vorming deelnemen. De luchtmacht-stafofficier heeft doorgaans als eerste taak zijn commandant of een beleidsfunctionaris te helpen *diens* functies na te komen. Daar hij als „generalist” werkzaam is in een organisatorisch en deels ook functioneel speciale sector, die een begrensde, afgebakende taak heeft, is hij voor de buitenstaander moeilijk te onderscheiden van de officier-specialist. Deze dankt zijn speciale hoedanigheid echter aan zijn *vaktechnische* specialisatie.

Wij zijn daarom niet geneigd aan de luchtmacht-stafofficier een *eigen* beroepshoedanigheid toe te kennen. Hij blijft, organisatorisch gezien, een „careerist” omdat — zijn functie ten spijt — zijn hiërarchieke positie de voornaamste maatstaf blijft bij het vaststellen (door hemzelf en door anderen) van de mate van succes van zijn carrière.

Slotbeschouwing

Het gebeurt nog dikwijls dat het officierskorps wordt voorgesteld als een betrekkelijk kleine groep van leiders die, geselecteerd uit en door het militaire milieu zelf, zich uitsluitend identificeert met de *militaire samenleving* en daarmee verbonden belangen. Voor deze groep zou het militaire beroep volkomen zijn gefixeerd op en door een star, praktisch onveranderlijk systeem van tradities, rituelen en ceremoniën. Uit onze uiteenzetting moge zijn af te leiden dat — althans voor een organisatorisch belangrijke vertegenwoordiging in de Koninklijke Luchtmacht — deze gedachtenassociatie de werkelijkheid in steeds mindere mate weerspiegelt. Door in de cursus hsv een aantal maatschappijwetenschappen c.q. -vakken te integreren wordt ernaar gestreefd de horizon van de officier-cursist tot over de eigen militaire grenzen te verruimen. Dit houdt natuurlijk niet in dat daarmee het feitelijke gedrag van deze groep steeds en vanzelfsprekend zal beantwoorden aan de door velen gewenste verminderde exclusiviteit van de militaire beroepshouding en het militaire gedragspatroon. Het moet trouwens worden onderkend dat het militaire apparaat om redenen van functionele doelmatigheid altijd wel een zekere geslotenheid en een bepaalde afweershouding zal moeten hebben.

Er wordt de laatste tijd steeds vaker gezegd dat door de moderne technologische ontwikkelingen en de internationale machtsconstellatie, de be-

stemming van het officiersberoep meer gedifferentieerde taken kan worden betrokken dan alleen op het vermogens om een vijand fysiek te verslaan (afschrikking, politieke taken, ontwapeningsoverleg enz.). Als dat weer is — en persoonlijk geloven wij daarin — dan verwachten wij onder de cursisten hsv in de toekomst een nog grotere behoefte aan een zo breed mogelijke maatschappelijke oriëntatie. Bovendien zullen verschuivingen in het takencomplex van de moderne militaire leider en staffunctionaris een grotere neiging tot een op de toekomst gerichte vorming meebrengen.

Uit de door ons belichte achtergronden kan, naar wij menen, worden afgelezen dat serieus wordt gepoogd een versterkt engagement, zoals hier is bedoeld, tot stand te brengen. Men zal echter moeten bedenken dat het geheel van voorwaarden rond een aangepaste toekomstige functie-ervulling, zich slechts ten dele door vorming, scholing en training laat realiseren. Behalve de vele onzekerheden m.b.t. de werkelijke taken, omstandigheden en mogelijkheden straks, ondergaat ook de gebrevetteerde (staf)officier in zijn verdere loopbaan allerlei niet-intentionele invloeden. Deze kunnen de opleidingsinvloeden versterken, maar ook doorkruisen of doen verschrompelen.

In het algemeen verkeert het onderwijsgebeuren aan de Luchtmacht Stafschool vrijwel constant in een situatie van vragen en heroriëntatie. De studieleiding houdt o.a. rekening met de ontwikkelingen in de richting van collegiaal management en groepsbeslissingen, de noodzaak van een geïntegreerde bedrijfsvisie en met de steeds complexer wordende beleidsvoorbereiding en -controle. Ter wille van de effectiviteit van het studieprogramma moet de relatie met de praktijk eisen regelmatig worden getoetst, als gevolg waarvan mogelijk verschuivingen en/of preciseringen in de reeds meervoudige doelstellingen van de cursus noodzakelijk zijn.

Wij maken tot besluit in dit verband graag melding van een zojuist aangevangen systematische evaluatie van de hsv op basis van de praktijkervaringen van de ex-cursisten. Deze eerste evaluatiefase zal moeten worden gevolgd door een meer uitgebreid onderzoek naar de totale opleidingssituatie, met inbegrip van aangrenzende beleidsgebieden, zoals promotiegang, toelatingsprocedure, functietoewijzing en de problematiek rond de specialisatie. De resultaten daar-

van kunnen misschien stof tot overdenking bieden bij het 25-jarig jubileum van de Luchtmacht Stafschool.

Literatuur

1. J. A. A. van Doorn - *Sociologie van de organisatie*. Leiden (1956)158.
2. J. A. A. van Doorn - *Militaire en industriële organisatie*. Leiden (1962)20.
3. *EGO - maandblad voor jongeren* (1967)(7)6.
4. T. T. ten Have - *Vorming*, 2e dr. Groningen (1965)4.
5. P. F. Drucker - *Management in de praktijk*, 3e dr. Amsterdam (1962)316.
6. T. T. ten Have - *Vorming*, 2e dr. Groningen (1965)109.
7. T. T. ten Have - *Vorming*, 2e dr. Groningen (1965)110.
8. M. Janowitz - *Sociology and the military establishment*. New York (1959) 59.
9. W. Mosen - *Eine Militärsoziologie*. Neuwied (1967).
10. H. L. Wilensky - *Intellectuals in labor unions*. Glencoe (Ill.) (1956)61.
11. H. L. Wilensky - *Intellectuals in labor unions*. Glencoe (Ill.) (1956)39.

BANDEN 1968

De geheel linnen banden voor de jaargang 1968 zijn nog uit voorraad leverbaar. bedraagt f 5,35.

Levering uitsluitend na vooruitbetaling per giro (nr 4 47 15) of per postwissel. Bestellingen te richten aan:

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.
Zwarteweg 1 - Den Haag

Wetenschappelijke vorming in de Koninklijke Luchtmacht

drs. A. J. Kruithof

Hoofdadministrateur Ministerie van Defensie

Bij het 20-jarig bestaan van de Luchtmacht Stafschool is het goed de functie van de huidige hogere vorming nog eens nader te beschouwen en aan de hand van de verwachte ontwikkelingen enkele punten te noemen, waarop de vorming aan dit instituut zich mogelijk te zijner tijd zou kunnen richten. De huidige omvang en betekenis van de hogere vorming, zoals deze aan de Stafschool wordt gegeven en die is gericht op het opleiden van officieren voor hogere staffuncties en het leggen van de grondslag voor de vorming van hogere commandanten, mogen uit het volgende blijken.

De Koninklijke Luchtmacht bestaat uit ca. 25.000 mensen (militairen, al dan niet in opleiding, en burgers en de jaarlijkse begroting bedraagt ruim f 800 miljoen. De KLu kent ca. 200 functies waaraan de rang van luitenant-kolonel of een hogere rang is verbonden en waarvan men kan zeggen dat degenen die deze functies vervullen „management” voor de KLu uitoefenen.¹ In dit verband komt het niet noodzakelijk voor een standpunt in te nemen t.a.v. de vele definities die met betrekking tot het begrip „management” worden gehanteerd. Voor het doel dat in dit artikel wordt nagestreefd, kan men zich bepalen tot het feit dat management te maken heeft met het aan het hoofd staan van een bedrijf of een belangrijk onderdeel daarvan en met het bekleden van functies, waarin men een wezenlijke invloed kan en mag uitoefenen op de koersbepaling op lange termijn van het gehele bedrijf of belangrijke delen daarvan. Voor de KLu betreft dit dus behalve een aantal staffuncties een groot aantal lijnfuncties.

Het hoogste management (zg. top-management) heeft vooral te maken met deze koersbepaling op lange termijn en het nemen van de primaire maatregelen ter uitvoering van deze koers; het laagste management waarop hier wordt bedoeld — het zg. midden-management — heeft meer te doen met de bevelvoering en minder met deze koersbepaling op lange termijn.

Zoals reeds werd opgemerkt wordt in ongeveer

¹ De enkele functies van dit niveau, die door burgers worden bezet, blijven hier buiten beschouwing.

200 functies bij de Koninklijke Luchtmacht management ten behoeve van de KLu uitgeoefend.

In het algemeen zijn dit de functies waaraan de rang van luitenant-kolonel of een hogere rang is verbonden. Er is echter nog een aantal functies, dat weliswaar door officieren van de Koninklijke Luchtmacht met een van bedoelde rangen wordt bekleed, maar waarvan men niet kan stellen dat in deze functies management ten behoeve van de KLu wordt uitgeoefend. Dit betreft officieren geplaatst bij buitenlandse staven, officieren belast met de functie van luchtmacht- en/of militair attaché e.d. Wél blijkt dat vele officieren die deze laatste functies bekleden, deze slechts voor betrekkelijk korte tijd vervullen en daarna weer in functies worden geplaatst, waarin wel degelijk management ten behoeve van de KLu wordt uitgeoefend.

Om een inzicht te verkrijgen in de waarde van de huidige hogere vorming voor het huidige management van de KLu kan men — zonder grove fouten te maken — de gehele groep officieren met de rang van luitenant-kolonel en hoger bij de KLu in de beschouwing betrekken. Volgens de „naam- en ranglijst” betreft dit ca. 260 officieren. Deze officieren hebben allen als basis een middelbare-schoolopleiding, in een aantal gevallen gevolgd door de opleiding aan de KMA, een opleiding die men — zoals ze toentertijd werd gegeven — ongeveer op het niveau van hoger beroepsonderwijs zou kunnen schatten. De overige officieren van deze rang zijn weliswaar niet afkomstig van de KMA, maar hebben door zelfstudie, cursussen e.d. wel hetzelfde niveau bereikt als hun van de KMA afkomstige collega's. Van de totale groep officieren met de rang van luitenant-kolonel of hoger heeft nu ongeveer een derde de luchtmachtstafschool doorlopen, m.a.w. de groep die met management binnen de KLu is belast, die deze hogere vorming hebben uit officieren, die deze hogere vorming hebben gevolgd. Naast de 9% die een universitaire opleiding achter de rug heeft en de ruim 50% die in ieder geval een opleiding van het niveau van het hoger beroepsonderwijs heeft gevolgd, neemt de groep, afkomstig van de Luchtmacht Staf-

school een eigen plaats in en is het duidelijk dat de vorming aan dit instituut als geheel van grote invloed is op de koersbepaling zoals deze binnen de KLu plaatsvindt. Dit laatste wordt nog versterkt doordat in de hogere rangen het aantal officieren dat aan de luchtmachtstafschool heeft gestudeerd, procentueel sterk toeneemt. De hoogste rangen worden vrijwel uitsluitend bezet door opperofficieren die destijds deze opleiding hebben gevolgd.

Uit het gegeven dat een groot aantal (ca. een derde) van hen, die binnen de KLu met management zijn belast of daarmee mogelijk worden belast, de hogere vorming heeft gevolgd, mag men niet de conclusie trekken dat deze hogere vorming zonder meer voldoende is om later deze functies te vervullen. Zowel zij die de opleiding aan de luchtmachtstafschool hebben doorlopen als de overigen die de rang van luitenant-kolonel of hoger hebben bereikt, hebben veelal een carrière achter de rug die enerzijds was gericht op verdere vorming en anderzijds op een voortdurende selectie ten behoeve van hogere functies. Men ziet dat zij verschillende functies in binnen- en buitenland vervulden om kennis en ervaring op te doen en om in de nabijheid van andere — hogere — officieren te werken ten einde van hen te leren hoe dezen het doen. Dit systeem van vorming en selectie wordt gecompleteerd door regelmatig terugkerende beoordelingen van de betrokkenen, uiteraard in diverse functies door diverse commandanten.

Wanneer men de blik op de toekomst richt, dan is het min of meer mode over het jaar 2000 te spreken. Hoe ver in de toekomst dit jaar ook nog lijkt te liggen, men dient zich wel te realiseren, dat de cadetten van heden de mensen zullen zijn die mogelijk in dát jaar met het management van de KLu zullen zijn belast en dat zij over enkele jaren reeds de hogere vorming zullen volgen. Deze mensen zullen nu op de KMA en t.z.t. op de Luchtmacht Stafschool op deze verre toekomst moeten worden voorbereid. Uiteraard is er thans weinig concreets te zeggen over de omvang en structuur van onze luchtmacht in die tijd. Men kan zich zelfs afvragen of er dan nog wel een nationale luchtmacht is of dat deze is gereduceerd tot een kleine inbreng in een politiemacht van de Verenigde Naties of dat ze is geïntegreerd in een grotere (Westeuropese) luchtmacht. Op deze vragen is thans geen antwoord te geven; evenmin kan men zich een concrete voorstelling maken van de problemen

die zich dan zullen voordoen. Men kan echter wel enkele veronderstellingen maken ten aanzien van de problemen waarvoor de managers van een eigen, geïntegreerde of een VN-luchtmacht kunnen komen te staan en aan de hand van die veronderstellingen kan men dan weer vaststellen welke eisen mogelijk aan deze mensen zullen worden gesteld. Dit is natuurlijk een moeilijk probleem.

Het is echter het doel van dit betoog deze moeilijkheid onder ogen te zien en een enkel steentje bij te dragen tot een nadere analyse van dit probleem, en dan te bezien in hoeverre de verdere vorming aan de Luchtmacht Stafschool de officieren op deze eisen kan voorbereiden. Wenden wij onze blik dan nog eens naar de toekomst, wat weten wij dan?

Met enige mate van zekerheid kan men naar mijn mening o.a. stellen dat de problemen waarvoor deze manager van straks wordt geplaatst, zowel op het gebied van de techniek als op het gebied van de menswetenschappen moeilijker en gecompliceerder zullen zijn. Met vrij grote zekerheid kan men bovendien stellen dat de informatie, waarover men zal beschikken om beslissingen te nemen, in grotere hoeveelheid op de managers zal afkomen en dat deze informatie actueler en indringender zal zijn dan tegenwoordig. In dit verband doet men er goed aan zich te realiseren dat vroeger de informatie met de snelheid van een paard of zeilschip tot de beslisser kwam, later met de snelheid van een locomotief of een motorboot en thans vrijwel direct in beeld of zelfs per „hot-line”.

In het algemeen zal de manager van de toekomst dus over meer en actuelere gegevens beschikken. Als gevolg daarvan zal hij vaker moeten beslissen of adviseren en hij zal sneller moeten reageren; daar staat echter ook weer tegenover dat hij over meer en betere hulpmiddelen en technieken en meer specialisten zal beschikken dan tegenwoordig. De manager zal dus meer en meer moeten coördineren en minder zelf behoeven te „weten”.

Een geheel ander belangrijk aspect zal de rol van de politiek zijn. De politieke bewindslieden zullen mogelijk meer beslissingen nemen, die voor een ongeschoolde niet altijd even verklaarbaar zijn. Dit kan zich op het gebied van de internationale politiek afspelen, omdat de politici de „tegenstander” zolang het maar enigszins mogelijk is een uitweg zullen laten om zijn gezicht te redden (men denke aan Cuba). Voorts is er de steeds toenemende invloed van de publieke opinie waar-

mee de politieke bewindslieden rekening moeten houden en die door de moderne communicatiemiddelen in sterke mate kan worden beïnvloed. De politieke bewindslieden zullen niet alleen met hun eigen beslissingen met deze ontwikkeling rekening houden, maar zij zullen ook eisen dat hun ambtenaren op dit gebied met het nodige inzicht te werk gaan. Zeer zeker zullen zij dit eisen van de hogere ambtenaren die met management zijn belast.

Het is moeilijk te zeggen welke andere — mogelijk nog onbekende — facetten van de problemen aandacht en kennis zullen vragen, en in welke richting zich nieuwe problemen zullen voordoen. Met méér zekerheid kan men zeggen dat de grootte en de samengesteldheid van de problemen meer personen zullen vragen die ieder op een eigen wijze zijn opgeleid en gespecialiseerd. De manager zal meer en meer moeten toegeven dat hij op specialistisch gebied soms maar heel weinig kennis heeft. Wel zal hij moeten leren steeds meer gespecialiseerde adviezen — vaak nog gebaseerd op een hem minder vertrouwde techniek (operations research, netwerkmethod, enz.) — op hun waarde in het licht van totale doelstelling te waarderen en te gebruiken. Hij moet tenslotte, net als nu door eigen kennis en door gebruik te maken van de specialisten, zelfstandig kunnen bijdragen tot het oplossen van de hem voorgelegde problemen, maar daarbij rekening houdende met het feit, dat hij steeds intensiever gebruik van zijn specialisten zal moeten maken om de kwaliteit van zijn management op peil te houden. Op deze en dergelijke problemen zullen wij dus nu de toekomstige managers moeten voorbereiden. Het is al lang bekend dat we hun nu niet alle wetenschap en inzicht kunnen meegeven, die zij gedurende hun gehele carrière nodig hebben. Het gaat erom hun voldoende basis — en dan denken wij niet in de eerste plaats aan verworven kennis, maar wel aan vorming, aan methode van aanpak e.d. — te geven waarop zij kunnen verder bouwen gedurende het proces van verdere vorming en selectie in de diverse functies. Het leggen van die basis lijkt een bijna niet te volbrengen opdracht.² Wat echter de vorming van onze officieren be-

² Dr. K. Posthumus in zijn nota „De Universiteit; doelstellingen, functies, structuren”, blz. 13: *... de ervaring leert dat de wetenschap en haar maatschappelijke toepassingen zich zó snel zullen ontwikkelen, dat een deel van de gedurende de verblijftijd aan de universiteit verworven kennis en kundigheden reeds na korte tijd verouderd is.*

treft, kan men zeggen: „die nieuwe wereld is al begonnen”. De opleiding aan de KMA, zoals die sedert 1960 is gewijzigd, is naar onze mening al een goed eind op weg om de gesignaleerde problemen op te lossen. Het op deze nieuwe situatie t.a.v. het onderwijs aan de KMA gebaseerde ontwerp van „wet op het wetenschappelijk onderwijs voor de krijgsmacht” (gewijzigd ontwerp) spreekt van wetenschappelijk onderwijs aan de KMA voor de krijgsmacht, als voorbereiding tot het vervullen van officiersfuncties bij de krijgsmacht en wel voor die functies waarvoor een wetenschappelijke opleiding vereist is of dienstig kan zijn, alsmede voor vorming tot zelfstandige beoefening van de wetenschap.

In de memorie van toelichting op het oorspronkelijke ontwerp van wet spreken de ministers van defensie en onderwijs, kunsten en wetenschappen o.a. over het feit dat in het onderwijs aan de KMA een niet-militaire, wetenschappelijke basis wordt gelegd en wel in drie met name genoemde wetenschapsgebieden. Ze stellen dat de vorming van de beroepsofficier op een hoger wetenschappelijk niveau is gekomen, m.a.w.: de officiersopleidingen dragen het karakter van een wetenschappelijke voorbereiding voor het vervullen van leidend functies.

In de bovenbedoelde memorie van toelichting kondigden beide bewindslieden reeds aan dat de hogere vorming van de beroepsofficieren, o.m. aan de Luchtmacht Stafschool, mede als gevolg van de nieuwe richting die met de vorming tot beroepsofficier is ingeslagen, voor ingrijpende reorganisaties staat. In dit verband wordt er wel de aandacht op gevestigd dat deze kamerstukken betrekking hebben op de situatie zoals die omstreeks 1962/'63 was en dat er sedertdien reeds heel wat is veranderd.

In het voorgaande werd reeds geschetst hoe de problemen die de hogere officieren t.z.t. zullen moeten oplossen, meer van deze mensen zullen eisen, m.a.w.: hoe de eisen, die aan de managers zullen worden gesteld, steeds hoger zullen worden. Om deze mensen hierop voor te bereiden is hun basisopleiding op de KMA aangepast en bijgewerkt en ook de hogere vorming reeds is in vele opzichten afgesteld op de toekomstige problematiek.

Wanneer de huidige cadetten t.z.t. de Luchtmacht Stafschool zullen bezoeken, zal dit instituut, mede uitgaande van de wetenschappelijke vorming die deze mensen meebrengen, hen verder moeten en

kunnen bekwaamen om t.z.t. het „moeilijker” management ter hand te kunnen nemen. Dit betekent dus dat het niveau van dit instituut mee omhoog moet groeien in de richting van de thans reeds in ontwikkeling zijnde scholen op het gebied van management, waarbij de pedagogiek en de methodiek steeds beter worden aangepast aan het te bereiken doel, o.a. door tot het uiterste de nadruk te leggen op de algemene menselijke vorming, zo nodig ten detrimente van de kennis-overdracht. Hierbij kan dan tevens de vraag rijzen of bij een dergelijke hogere vorming een splitsing tussen de hogere-vormingsinstituten van de Nederlandse krijgsmachtdelen of van verschillende NAVO-landen nog zin heeft en in hoeverre eventuele associatie met civiele post-academiale managementopleidingen mogelijk is. Voor de toekomst ziet men in ieder geval een toenemende behoefte aan mensen die vitale belangen kunnen onderscheiden van niet-vitale belangen, die de kracht hebben deze vitale belangen voorop te stellen en te doen stellen, die zich kunnen distantiëren van dogmatische opvattingen en originele oplossingen kunnen opbrengen, die zich kunnen losmaken van hun specialisatie en die — van huis uit met onvolledige kennis van de situatie — wegen en middelen kunnen vinden om de situatie te beheersen. Hierbij mag men niet vergeten dat, wie nauwelijks oog heeft voor de relativiteit van zijn eigen oorspronkelijk vakgebied, per definitie *ongeschikt* is voor managersverant-

woordelijkheid. Men kan in dit verband ook stellen dat een manager niet per se méér moet weten, maar dat hij iemand is die meer wetenschap van anderen kan evalueren, combineren en hanteren om zo tot een beslissing of een advies te komen. Dit soort mensen te ontwikkelen betekent, als men dit terugwerpt op de eisen die men aan wetenschappelijke vorming stelt, een voortzetting van wetenschappelijke en algemeen menselijke *vorming* op hoger, minder gespecialiseerd niveau waarbij met name de volgende facetten steeds meer de aandacht zullen vragen:

- meer, actuelere, mogelijk meer gekleurde informatie, vraagt meer, snellere, doch ook bezonken beslissingen;
- beslissingen hebben een sterker politiek aspect, gezien de repercussies die kunnen optreden door de eventuele tegenstander te veel in het nauw te drijven, of als gevolg van de invloed op de publieke opinie;
- door meer en meer gebruik te maken van specialisten kan de kwaliteit van management en beslissingen worden verbeterd.

Dit kan de weg zijn waarlangs de Luchtmacht Stafschool haar hogere vorming verder zou kunnen ontwikkelen om de plaats te behouden, die zij nu inneemt in de opleiding van de toekomstige managers van de KLu. Moge men de kracht opbrengen dit instituut tot zo'n hoge vorm te ontwikkelen.

De hogere vorming van luchtmachtofficiëren aan de Führungsakademie der Bundeswehr

M. J. N. A. Babeliowsky

Majoor van de Koninklijke Luchtmacht

Begin 1966 nodigde de toenmalige „Inspekteur der Luftwaffe”, General Panitzki, de Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten uit, een KLu-officier aan de Führungsakademie der Bundeswehr te plaatsen. Het doel van de plaatsing was het doen volgen van de cursus Hogere Stafvorming zoals die wordt gegeven aan toekomstige officieren Generale Staf van de Luftwaffe van de Bondsrepubliek. De achtergronden die o.m. leidden tot de uitzending van een KLu-officier waren: — de wenselijkheid tot het inbrengen van mogelijke andere gezichtspunten en nieuwe ideeën bij het onderricht aan de Luchtmacht Stafschool; — de wenselijkheid tot een dieper inzicht te komen in de vigerende procedures, methoden en denkwijzen van de Duitse luchtmacht; — de noodzaak tot samenwerking tussen de twee luchtmachten, die op het gebied van wapensystemen gezamenlijke interessen hebben; — de noodzaak tot coöperatie die voortspruit uit de integratie van beide landen in de NAVO. De voorwaarden waaronder deze officier de — voor de KLu geheel nieuwe — opleiding zou volgen, waren de volgende.

- Hij zou met zo goed mogelijke resultaten moeten voldoen aan de eisen die werden gesteld aan de Duitse medecursisten.
- Na gebleken geschiktheid zou hij worden geacht ook te hebben voldaan aan de eisen die gelden voor het behalen van het KLu-brevet Hogere Stafvorming.
- Na het behalen van het brevet en terugkeer in Nederland zou betrokkene worden geplaatst aan de Luchtmacht Stafschool in de functie van docent.
- Betrokkene mocht worden vergezeld door zijn gezin en zou administratief in onderhoud zijn bij het Kazerne Commando van de Legerplaats Seedorf/Hohne.

De Führungsakademie der Bundeswehr te Hamburg-Blankenese

De Führungsakademie der Bundeswehr is de hoogste militaire onderwijsinstelling in West-Duitsland. De academie is gelegen in Blanke-

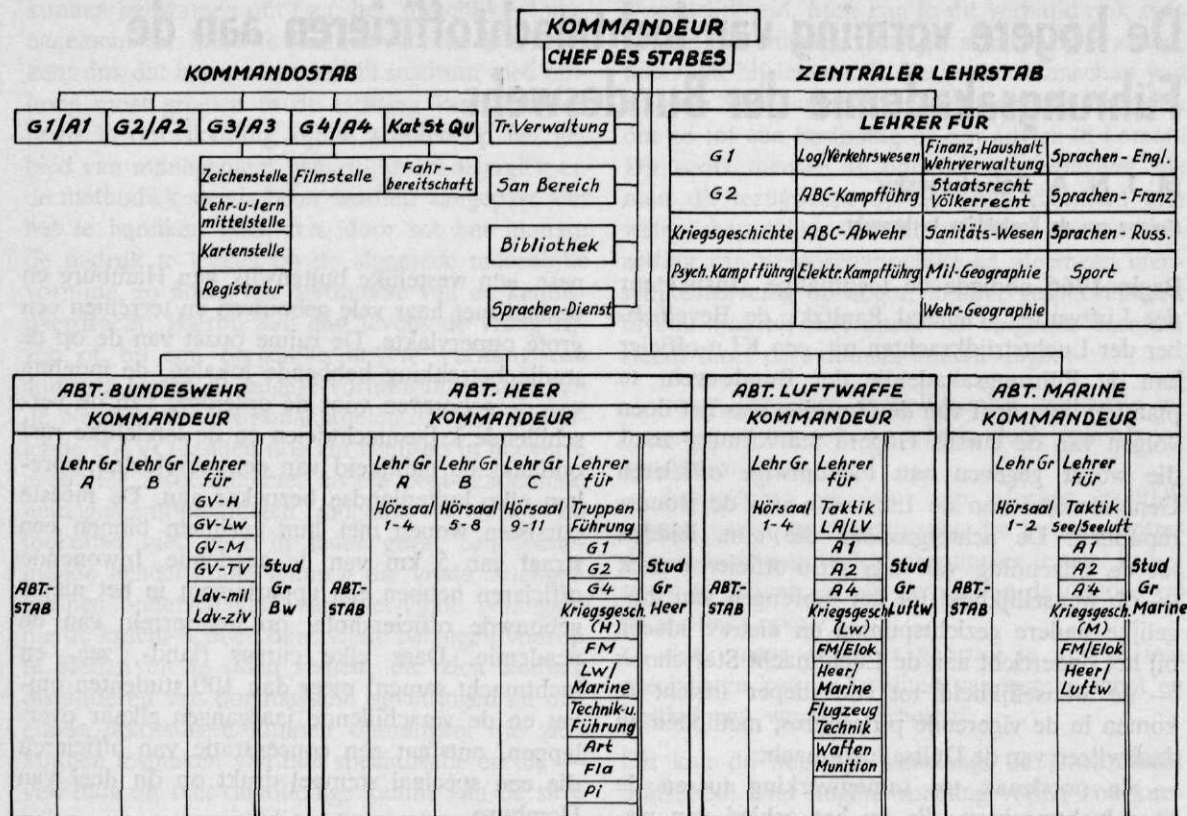
nese, een westelijke buitenwijk van Hamburg en beslaat met haar vele gebouwen en terreinen een grote oppervlakte. De ruime opzet van de op de studie betrekking hebbende lokalen, de indeling van de gebouwen voor de opleiding van de verschillende krijgsmachtdelen en de landelijke rust ondanks de nabijheid van een wereldstad, spreken elke buitenlandse bezoeker aan. De meeste cursisten wonen met hun gezinnen binnen een straal van 5 km van de academie. Inwonende officieren hebben een appartement in het nieuw gebouwde officiershotel op het terrein van de academie. Daar elke cursus (land-, zee- en luchtmacht samen) meer dan 100 studenten omvat en de verschillende jaargangen elkaar overlappen, ontstaat een concentratie van officieren die een speciaal stempel drukt op dit deel van Hamburg.

Behalve het eigen instructiemateriaal waarover elke afdeling beschikt, heeft de academie een uitgebreide militaire bibliotheek en een moderne tekenkamer, waar de cursist elke wens op het gebied van reproductie, tekeningen, transparantplaten enz. in de kortst mogelijke tijd in vervulling ziet gaan. Voorts is een talenpracticum voor Engels, Frans en Russisch aanwezig.

Het is in het kader van dit artikel niet goed mogelijk alle facetten van de opleiding aan de Führungsakademie diepgaand te behandelen, zodat moet worden volstaan met een fragmentarisch beeld van de voornaamste punten. Duitse en Nederlandse begrippen dekken elkaar dikwijls maar ten dele, zodat in voorkomende gevallen zal worden volstaan met de Duitse benaming of tekst.

Organisatie en taak van de Führungsakademie

De organisatie van de academie werd opgezet langs dezelfde lijn als die van de Bundeswehr. Zo zijn de afdelingen voor marine, land- en luchtmacht in het overkoepelende orgaan „Bundeswehr” geïntegreerd. Commandant van de academie is een generaal-majoor van de landmacht, de Chef Staf is bij toerbeurt een officier

Afb. 1 Organigram van de Führungsakademie der Bundeswehr

van de marine of van de luchtmacht. Momenteel wordt deze functie vervuld door een kolonel van de luchtmacht.

Het organigram van afb. 1 toont dat aan elk van de drie krijgsmachtdelen de gelegenheid wordt geboden een „eigen” stempel te drukken op de vorming van de toekomstige leidinggeven- de officieren, echter met behoud van de vele voordelen die de integratie van dit vormings- instituut biedt.

De Führungsakademie werd opgericht op 1 april 1957 als het moderne vervolg op de Höhere Kriegsschule für Offiziere (1810), in 1815 herdoopt tot Allgemeine Kriegsschule en van 1859 tot 1945 Kriegsakademie geheten.

Na de ineenstorting van het Derde Rijk werd men ten volle geconfronteerd met de gruwelen van het nazidom, die mede mogelijk waren gemaakt door de vele Duitse officieren, die het systeem, wellicht onwetend en/of niet geëngageerd, dan toch militair hebben gesteund. De gevoelens van vele rechtshapen officieren zijn dikwijls gekristalliseerd in een morele kater die bij herhaling kenbaar wordt. De gevolgen van de verloren strijd en een diep gevoel voor de grote verantwoordelijkheid die de militaire organisatie

in de huidige samenleving heeft, hebben dan ook geleid tot een geheel andere opzet van de Hogere Vorming. Het militaire leiderschap schept meer dan ooit problemen, daar het veel nauwer is ver- vlochten met alle bestuursgebieden van de mo- derne staat.

De volgende principes beïnvloeden derhalve in grote mate de vorming aan de Akademie.

— Militaire en politieke problemen zijn van elkaar afhankelijk.

— De veiligheid van de Bondsrepubliek kan nog slechts worden verzekerd door leiding en planning op een niveau dat boven het nationale uitgaat.

— De huidige officier heeft behoefte aan een vorming die historisch-politiek en staatsburgerlijk is om opgewassen te zijn tegen de tweespalt tus- sen het vrije denken en de ideologische bedrei- ging.

— Zonder goede basis van natuurwetenschap- pelijke kennis is militair leiderschap niet meer mogelijk.

— De tactische en operatieve leiding onder de huidige omstandigheden vooronderstellen een nauwe samenwerking met de territoriale en ci- viele verdediging.

— De basis van succes voor militaire operaties ligt in een nauwe samenwerking van land-, lucht- en zeestrijdkrachten.

Het doel van de vorming aan de Akademie grijpt dus veel hoger dan het niveau van de zuiver militaire techniek en tactiek.

De Abteilung Luftwaffe

Organisatie

De Hogere Vorming van de luchtmachtofficier geschiedt onder verantwoordelijkheid van de Abteilung Luftwaffe. Deze afdeling, die wordt geleid door een Commodore, bestaat uit drie gedeelten: de afdelingsstaf, de Studiengruppe en de Lehrgruppe. Beide groepen hebben een kolonel aan het hoofd. De Studiengruppe heeft o.m. tot taak het onderzoeken van bepaalde luchtmachtproblemen — veel onderzoekwerk wordt opgedragen door de luchtmachtstaf — en voorts worden voorschriften voorbereid en procedures vastgelegd. De Studiengruppe houdt mede de oefeningen, „Planspiele” en verschillende onderrichtsyllabi op standaard. Veranderingen op tactische en organisatorische gebieden worden snel verwerkt in de oefeningsveronderstellingen, zodat deze vrijwel steeds zijn aangepast aan de werkelijke situatie; „sluitende schooloplossingen” zijn evenwel weinig gebruikte grootheden bij het onderricht.

De Lehrgruppe vormt het eigenlijke opleidingsgedeelte; de groep bestaat uit 4 Hörsäle. Na het verkorten van de cursus tot 2 jaar (m.i.v. oktober 1967) overlappen elkaar nu 2 opleidingen. In de twee niet voor een Lehrgang gebruikte Hörsäle worden voor luchtmachtofficieren speciale cursussen, conferenties en vergaderingen gehouden. Bovendien vinden hier de selecties plaats van de cursisten voor de volgende Lehrgang; de selecties staan dus eveneens onder auspiciën van de afdeling Luchtmacht.

Tot de Lehrgruppe behoren de vaste docenten in luchtverdediging, tactische luchtstrijdkrachten, personeel, inlichtingen, logistiek, verbindingen, krijgsgeschiedenis, vliegtuigtechniek, natuurwetenschappen, algemene techniek, wapen- en munitieer. Andere dan de hierboven genoemde vakken worden gedoceerd door officieren van de overige drie afdelingen of door buitendocenten. De voor het verloop van de Lehrgang direct verantwoordelijke man is de Hörsaalleiter, die de rang heeft van luitenant-kolonel of kolonel. Een klas wordt door maximaal 24 leerlingen gevolgd; de gemiddelde leeftijd bij aanvang van de cursus

is 32 jaar. De rang is bij de aanvang van de cursus als regel kapitein; gedurende de cursus vindt de bevordering tot majoor plaats. De selectie is zwaar: slechts 5 tot 8% van een jaargang komt na het selecteren in aanmerking voor een cursus aan de Akademie. De selectie geschiedt in eerste instantie d.m.v. de waardering van prestaties, beoordeling en vooropleiding. De voorlopig geschikt geachte officieren komen dan in twee of drie groepen van 24 man naar de Akademie. Iedere groep wordt 2 weken getest, waarbij de nadruk wordt gelegd op een uitgebreide psychologische test en verder onderzoek naar de, voor de studie en toekomstige carrière als Generalstabsoffizier noodzakelijk geachte eigenschappen. Van de gehele jaargang blijft dan één Lehrgang voor de Akademie over.

Een opmerkelijk feit is, dat de 11e Generalstabslehrgang Luftwaffe, waarvan schrijver dezes deel uitmaakte, slaagde in vrijwel gelijke volgorde als door de selectie 3 jaar voordien werd bepaald. Hoewel bij de afdelingen van landmacht en marine reeds eerder cursisten uit andere NAVO-landen deel uitmaakten van de cursussen, was dit de eerste maal dat een buitenlands officier de Luchtmacht Hogere Vorming heeft gevolgd. Zowel in de 12e als in de 13e Lehrgang bevindt zich nu een Frans officier.

Doel van de Hogere Vorming

Het doel van de Hogere Vorming volgt hieronder in de oorspronkelijke taal.

Im Generalstabslehrgang der Luftwaffe sind Offiziere für den Generalstabdienst auszubilden, die befähigt sind:

- 1. Führungsentscheidungen unter richtiger Beurteilung aller Einflüsse sowie in Übereinstimmung mit den Zielen und Grundsätzen der Gesamt- und Luftkriegsführung vorzubereiten und durchzusetzen;*
- 2. selbständig in Generalstabverwendungen der mittleren Führung der Luftwaffe oder als Gehilfen in Generalstabverwendungen der oberen Führung der Luftwaffe, bei NATO-Stäben und im gemischt zu besetzenden Bereich der Bundeswehr Dienst zu leisten;*
- 3. auf der Grundlage einer umfassenden, berufsbezogenen Bildung diejenigen Kenntnisse und Fähigkeiten zu erwerben, die spätere Verwendungen erfordern.*

In de 2½ jaar durende cursus is veel nadruk gelegd op elk van de bovengenoemde doelstellingen. De serieuze behandeling van de leerstof door alle docenten en de ernst en leergierigheid van de cursisten zijn m.i. factoren die het ver-

wezenlijken van het opleidingsdoel gunstig beïnvloeden. Mijn overtuiging is dat de Duitse luchtmachtofficier, die met gunstige resultaten de Führungsakademie verlaat, snel en correct denkt, beslist en handelt op basis van een strenge selectie en een gedegen vorming. Zij die menen de waarde van de Luftwaffe te kunnen meten naar rato van de in het verleden plaatsgevonden hebbende reeks vliegongevallen, hebben een onjuiste graadmeter voor de beoordeling van de jonge generatie generale-stafofficieren en toekomstige leiders van de Westduitse Luchtmacht.

Het bereiken van de doelstellingen wordt echter niet alleen verkregen door het engagement van alle betrokkenen, het wordt ook en in niet geringe mate gesteund door de plaats die de Akademie heeft in de strijdmacht en de waardering die men overal bemerkt. Andere gunstige factoren zijn de „brainconcentratie” in de vorm van de vier Studiengruppen, de vele gespecialiseerde docenten, de goede onderwijsmiddelen en een aangepast budget, waardoor goede buitendocen-

ten kunnen worden aangetrokken en studiereizen en -detacheringen kunnen worden gerealiseerd. Een bewijs voor de buitenlandse waardering voor de Duitse Hogere Vorming vormt zowel de aanwezigheid van een aantal landmacht- en marinecursisten uit andere NAVO-landen, als de vaste plaatsing van Amerikaanse en Franse liaison-officieren. De Franse strijdkrachten worden vertegenwoordigd door een landmacht- en marineofficier. De V.S. hebben voor elk krijgsmachtdeel een vertegenwoordiger bij de Führungsakademie. De Nederlandse cursist, die moet concurreren met klasgenoten die „op eigen terrein spelen,” vindt veel baat bij de theoretische kennis en vaardigheden die hij heeft vergaard op de Hoofd-officierscursus aan de LSS, vooral die onderwerpen die van universele waarde zijn voor elke militair, t.w. kritisch werken, logisch denken en het vermogen om onder druk te werken.

In een volgend artikel zal de Hogere Vorming van de Generalstabsoffiziere Luftwaffe nader in beschouwing worden genomen.

De herstructurering van de Koninklijke Landmacht

2. Analyse van de huidige organisatie, keuzebeperkende voorwaarden, hoofdlijnen van een nieuwe structuur

M. H. von Meyenfelt en H. Volten

Majoor der Infanterie (gsb) en majoor van de Militaire Administratie (register-accountant)

Het vorige artikel (*Mil. Spect.* 138(1969)(4)158) behandelde de noodzaak en de onvermijdelijkheid van een herstructurering van de KL. De bakens moeten worden verzet. De voornaamste reden houdt verband met de eis zowel de gevechts- als de structurele doelmatigheid van de landmacht te verhogen.

Uit een analyse van de huidige organisatie zal moeten blijken welke mogelijkheden er zijn. Juist vanwege de aard van een aantal ontwikkelingen die, mits op de juiste wijze toegepast, de organisatie in staat zullen stellen beter te functioneren, zal de analyse zich voornamelijk richten op de taakverdeling op de verschillende niveaus van leiding.

De huidige organisatie

Beschrijving

De KL wordt geleid door de minister van defensie en de staatssecretaris, die politiek verantwoordelijk zijn voor de realisatie van het defensiebeleid, zoals dit nationaal en in bondgenootschappelijk verband is vastgesteld.

Direct onder de topleiding staat een aantal adviseurs, die in het vervolg onder de topleiding worden begrepen, elk beschikkend over een staf. Deze adviseurs, te weten de Chef van de Generale Staf (CGS), de plv. Secretaris-Generaal (KL) (plv SG/KL), de Opperofficier Personeel (KL) (OOP/KL) en de Kwartiermeester Generaal (KMG) zijn tevens verantwoordelijk voor het beleid op hun terrein, resp. de operationele, financiële, personele en materiële aspecten van de beleidsproblematiek. In de topleiding treffen wij dus een functionele verbijzondering aan. De staatssecretaris en de vermelde adviseurs vormen te zamen de Legerraad, een constituerende leidinggevend orgaan van collegiaal overleg.

De hoogste autoriteit van dirigerende leiding is de Bevelhebber der Landstrijdkrachten (BLS). De BLS staat onder de staatssecretaris.

In de brief waarbij het besluit, „houdende instelling

van de functie Bevelhebber der Landstrijdkrachten van de oorlogsorganisatie van de Koninklijke Landmacht” aan H.M. de Koningin ter goedkeuring werd aangeboden staat o.m.:

Bij Uwer Majesteits besluit van 10 november 1954 Stb. 511 werd reeds ingesteld de functie van Bevelhebber der Landstrijdkrachten voor de vredesorganisatie van de Koninklijke Landmacht. Ook voor de oorlogsorganisatie van de Koninklijke Landmacht is het noodzakelijk dat een dergelijke functie wordt ingesteld teneinde in de behoefte te voldoen aan de noodzakelijke centrale bevelvoering in oorlogstijd.

In de instructie voor de BLS staat naar verluidt:

De Bevelhebber der Landstrijdkrachten is voor zijn beleid rechtstreeks verantwoordelijk aan de Minister van Oorlog en volgt diens aanwijzingen.

Terzake van zijn krijgsbeleid kan hij gehoord worden dan wel zich doen horen in de vergadering van de Ministerraad of van de Algemene Verdedigingsraad.

Wanneer de CGS, Plv SG/KL, OOP/KL of KMG zich ieder op zijn gebied tot de BLS richten, doen zij dit formeel op gezag van de staatssecretaris.

De CGS is aangewezen voor het vervullen van de functie van de BLS in vrede-tijd. De BLS beschikt in zijn dirigerende functie over een staf, waarmee hij tevens de onder hem ressorterende organen en eenheden bestuurt. Deze staf is als zodanig niet onderscheiden van de staf van de CGS.

De uitvoerende organen onder de BLS bestaan in hoofdzaak uit drie groepen:

- het 1e Legerkorps;
- de territoriale organisatie;
- de inspecties

Het legerkorps heeft een strakke organisatie, waarin gevechts- en verzorgende eenheden zijn samengevoegd. De operationele inzet van dit korps wordt door de commandant voorbereid op grondslag van door COMNORTHAG opgestelde operationele plannen c.q. -bevelen en met inachtneming van de te dien aanzien door de BLS verstrekte richtlijnen. In tijd van oorlog komt het korps volledig onder operationeel bevel van de bevoegde NAVO-autoriteiten.

De *territoriale organisatie* is een geografisch verbijzondere lijnorganisatie (territoriale bevelhebbers — territoriale commandanten — garnizoenscommandanten), omvattende: in de eerste plaats de eenheden, bestemd voor de territoriale beveiliging (nagenoeg geheel mobisabel), vervolgens de eenheden t.b.v. de logistieke ondersteuning van de strijdkrachten (legerkorps en territoriale sector) en tenslotte een samenstel van staven en eenheden belast met de mobilisatievoorbereiding, het onderhouden van contact met civiele organisaties en de „huishoudelijke” dienst.

De *inspecties* maken deel uit van de lijnorganisatie, in welk verband zij eenheden, met name voor de opleiding, besturen. Anderzijds hebben zij een staffunctie. Op de weg van gecentraliseerde beleidsvaststelling aan de top (Legeraad, BLS) naar de uitvoering aan de voet, waar alle aspecten van het beleid weer samenkomen (legerkorps, territoriale organisatie, opleidings-eenheden) vormen de inspecties een groeping waar de beleidsaanwijzingen worden omgezet in wapengerichte uitvoeringsaanwijzingen.

Analyse

In de huidige organisatie verdienen vier aspecten bijzondere aandacht:

- de functiemenging CGS/BLS;
- de groepering van nationale en internationale eenheden onder één bevelhebber;
- de verbijzondering op wapen/dienstvak van de inspecties;
- de taken van de territoriale lijnorganisatie.

De functiemenging CGS/BLS

De functiemenging CGS/BLS betekent een samenvoeging van de constituerende adviesfunctie (CGS) en de hoogste dirigerende functie (BLS). Dit heeft onvermijdelijk een vermenging van beleidsvorming en uitvoering tot gevolg.

Nu is in het algemeen aan iedere uitvoering een element van beleid, gericht op de wijze van uitvoering, inherent. Een volkomen scheiding van beleid en uitvoering is dus niet mogelijk. Om enig inzicht te verkrijgen in een juiste afbakening van beleid en uitvoering is het gewenst de aandacht te richten op het *beleidsniveau*.

Door delegatie van taken en bevoegdheden aan een uitvoerend orgaan ontstaan in feite twee beleidsniveaus. De delegerende autoriteit heeft een constituerende functie op hoger niveau, vaststellende het met de uitvoering te bereiken doel en

de bij de uitvoering in acht te nemen gedragsregels. Dit laat voor de uitvoerder een marge van mogelijke uitvoeringswijzen. Aan de uitvoerder wordt een zekere mate van initiatief gedelegeerd, hetgeen hem een beleidsfunctie van lager niveau geeft, gericht op de feitelijke uitvoeringswijze.

Tegen de achtergrond van deze gedachtengang moet de dubbelfunctie CGS/BLS worden beschouwd. De voordelen zijn duidelijk: een in de uitvoering gerezen knoop kan snel worden doorgehakt. Maar er zijn ook *twee* belangrijke *nadelen*.

In de eerste plaats is het niet altijd juist, dat de knoop *binnen de dubbelfunctie* wordt doorgehakt. De BLS wordt in zijn uitvoering bij alle aspecten — operationele, personele, materiële en financiële — betrokken en zijn bemoeienis met beleidszaken van *lagere* orde, gericht op de wijze van uitvoering, geschiedt terecht.

Als de praktijk botst met de gestelde gedragsregels voor de uitvoering, dan mogen binnen de dubbelfunctie uitsluitend strikt operationele zaken worden afgedaan. Maar beleidsbeslissingen van *hogere* orde worden — zeker in vreedstijd — vooral gevraagd vanwege de financiële, personele en logistieke aspecten van de uitvoering. De BLS behoort zich dan te wenden tot de voor het betrokken deelgebied verantwoordelijke autoriteit. Daarmee gaat het voordeel van de dubbelfunctie verloren.

Het is echter illusoir te menen, dat de staf van de dubbelfunctionaris het onderscheidingsvermogen, nodig voor het voorbrengen van vraagstukken in het collegiale beraad, steeds zou bezitten. De CGS is nu eenmaal binnen de functionele verbijzondering als *primus inter pares* aangemerkt, en de secties G1, G4 en SBA houden zich bezig met personele, materiële en financiële aspecten.

Dat de CGS/BLS zelf over deskundigen op deze gebieden beschikt, moet naar onze mening als een belangrijke oorzaak worden beschouwd voor het ontbreken van een collectieve benadering van de integrale problematiek.

Dat de bezwaren op dit punt reëel zijn, wordt geïllustreerd door het feit dat het niet is gelukt over de gehele linie te komen tot een duidelijke afbakening van de functionele verantwoordelijkheden in de topleiding.

Het tweede bezwaar tegen de dubbelfunctie behoort wellicht nog zwaarder te wegen. Met de

dubbelfunctie gaan de voordelen van arbeidsverdeling verloren. Hiërarchieke niveaus worden samengevoegd en het gehele scala van vraagstukken, van beleid op lange termijn tot actueel detail van de uitvoering, wordt op één niveau behandeld. Niet alleen is dit in beginsel ondoelmatig, maar *het leidt onafwendbaar ertoe, dat de dagelijkse besturingsvraagstukken de voorrang krijgen boven de ontwikkeling van een beleid, dat zich doelgericht met de toekomst bezighoudt*. De eerstgenoemde moeten immers terstond worden opgelost en de ontwikkeling van de lange-termijnvisie heeft niet dezelfde urgentie. Het zij gezegd dat ditzelfde verschijnsel ook in de staven van KMG en OOP wordt aangetroffen. Hier ligt naar ons oordeel de kern van een foutief beleid. De problemen waarmee een organisatie als de KL in het heden wordt geconfronteerd en de noodzaak om, met inachtneming van o.a. de snelle vooruitgang op het gebied van de techniek, de gevechtswaarde van de organisatie op een adequaat peil te houden, dwingen de topleiding zich in toenemende mate vrij te maken voor de behandeling van de lange-termijnproblematiek. Het beleid behoort een bewuste beïnvloeding van toekomstige ontwikkelingen te zijn, maar het is door een gebrek aan vooruitzien nog te veel een reactie op reeds voorgevallen gebeurtenissen (ook op nog hoger niveau: zie de f 225 mln).

De groepering van nationale en internationale eenheden onder één bevelhebber

De taken van de KL laten zich globaal in twee groepen onderscheiden, te weten de internationale (bondgenootschappelijke) en de zuiver nationale. Aan de eerste groep van taken (de zg. bedrijfsfunctie) ontleent de KL thans de rechtvaardiging van haar bestaan. De tweede groep (de zg. toeleveringsfunctie) houdt verband met de ondersteuning van de eenheden, die in NAVO-verband optreden.

Onze nationale en internationale inspanning wordt op het hoogste dirigerende niveau overkoepeld door de BLS. Het zwaartepunt van zijn werkzaamheden ligt bij de toeleveringsfunctie. De operationele richtlijnen voor het optreden van het legerkorps zijn immers afkomstig van bondgenootschappelijke autoriteiten. Voor zover thans terzake nog nationale richtlijnen worden gegeven, zijn deze afkomstig van Legerraad en CGS; de BLS heeft aan het aldus vastgestelde en vastgelegde operationele beleid weinig of niets toe te voegen.

Het ligt voor de hand dat aan de toeleverings-

functie voor het legerkorps vanuit een centraal punt leiding wordt gegeven. De relatie tussen steunende en te steunen autoriteiten moet daarbij, wat bevoegdheden en verantwoordelijkheden betreft, duidelijk worden geregeld; en dit niet alleen om de beleidsvormende organen van de topleiding zoveel mogelijk te vrijwaren van bemoeienis met de dagelijkse gang van zaken, maar ook om een ongestoorde overgang van vredes- op oorlogsomstandigheden te verzekeren.

Zoals reeds is opgemerkt, ontleent de KL de rechtvaardiging van haar bestaan aan de bedrijfsfunctie. Het behoeft daarom nauwelijks betoog dat de topleiding zich dient te vergewissen van de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de inspanning, gericht op de handhaving en de vermeerdering van de gevechtswaarde. De organisatorische structuur moet erop zijn gericht hiervoor zo goed mogelijke waarborgen te scheppen. Door de positie van de hoogste dirigerende autoriteit, i.c. de BLS, tussen de topleiding en het legerkorps ontstaat het gevaar dat de topleiding in haar geheel wordt afgeschermd. Daarom dient er een rechtstreekse binding — een operationele lijn — te zijn tussen de topleiding en C-1LK, die o.a. laatstgenoemde autoriteit in staat stelt zich tot de topleiding te wenden indien naar zijn mening de operationele inzetbaarheid van zijn korps wordt bedreigd. Uit een oogpunt van goede bedrijfsvoering (-beheersing) is het scheppen van een tegengesteld belang tussen voor de toeleverings- en de bedrijfsfunctie verantwoordelijke autoriteiten een verbetering. Een rechtstreekse operationele lijn heeft tevens het voordeel van het leggen van een direct contact tussen topleiding en legerkorps op dat gebied, waar aan de inschakeling van de BLS toch geen toegevoegde waarde valt te ontleen.

Inspecties en territoriale organisaties

De complexiteit van de organisatie treedt in volle omvang aan de dag indien men zich realiseert dat zich op verschillend niveau drie uiteenlopende verbijzonderingswijzen (wijzen van taakverdeling) voordoen:

- de *functionele* verbijzondering van de topleiding (4);
- de *wapengerichte* verbijzondering van de inspecties (12);
- de *geografische* verbijzondering van de TB's (3).

Het hierdoor veroorzaakte communicatiepatroon

is in tabel 1 gekwantificeerd. 1 LK is buiten beschouwing gebleven en CGS en BLS zijn door dezelfde autoriteit voorgesteld. Vanzelfsprekend zijn sommige van de opgenomen contacten van geringe betekenis, maar de orde van grootte van de uitgebreidheid van het communicatienet wordt daardoor nauwelijks aangetast.

De huidige wijze van taakverdeling en de inschakeling van talrijke autoriteiten bij de beleidsvorming en -overdracht betekenen een aantasting van de eenheid van leiding. Zij bemoeilijken een uniform beleid en een doelgerichte besturing. Mede daarom ontstaat twijfel aan het vermogen van de organisatie snel te reageren op de steeds wisselende omstandigheden. Natuurlijk wordt hierbij niet gedacht aan het geval, dat een bepaalde aangelegenheid met hoge prioriteit aan de orde wordt gesteld en de gehele organisatie zich gedurende korte tijd exclusief hierop richt.

De trage reactie van de organisatie treedt juist aan de dag bij de behandeling van routinegevallen in de dagelijkse gang van zaken, waarbij elk aspect, het functionele, het wapentechnische en het geografische, op een eigen wijze en een eigen plaats aan de orde komt.

Wij noemen nog twee algemene organisatorische aspecten van deze uiteenlopende verbijzonderingswijzen. Het eerste betreft de topleiding en wordt o.a. door mr. H. Luyk aangewezen (De organisatie en werkwijze van de topleiding. Alphen aan den Rijn (1968)93). De taakverdeling binnen een teamgewijze directie behoort te harmoniëren met die binnen de organisatie. „Vaak maakt men bij het toewijzen van individuele directeurs-taken de fout dat men geen direct verband, of althans te weinig consequent verband legt met de organisatorische onderbouw, waardoor de resp. directeurs-taken onvoldoende aansluiten op de functionering van de organisatie”. Omdat de verbijzonderingswijze van de topleiding, zoals wij nog zullen zien, de KL van buitenaf is aangewezen, leidt dit tot de gedachte aan een voortzetting van de functionele verbijzondering in de organisatie.

Het tweede aspect raakt de uitvoerende autoriteit, die aan de invloed van uiteenlopende bevelslijnen en functionele bindingen is blootgesteld. Prof. P. Verburg geeft hiervan de volgende illustratie (Organiseren en organisatieonderzoek, Leiden (1959)54).

„In een fabriek werkte een onderhoudselektricien met enige hulpen. Bij een organisatieonderzoek werd het niet helemaal duidelijk of deze elektricien nu ressorteerde onder de chef van de onderhoudsdienst, dan wel rechtstreeks onder de bedrijfsleider.

In een gesprek met deze elektricien werd dan ook geïnformeerd wie hij als zijn chef beschouwde.

Het antwoord was: „Allebei”.

„Krijgt u dus werkelijk van beide chefs uw richtlijnen?”

„Ja, inderdaad.”

TABEL 1
Communicatiepatroon van de huidige organisatie (buiten 1 LK)

Van / Naar	(4)	(12)	(3)	Totaal per niveau	Totaal per autoriteit
Topleiding (4)	6	48	12	16	18
Inspecties (12)	48	66	36	150	
TB's (3)	12	36	3	51	
				Totaal-generaal: 171	

„Komt het wel eens voor, dat beide chefs u instructies geven over dezelfde zaak en dat die instructies dan met elkaar in strijd zijn?”

„O ja, vrij vaak zelfs.”

„En wat doet u dan?”

„Heel eenvoudig. Ik wacht tot één van beiden het nog eens zegt. En zoals hij het dan gezegd heeft, voer ik het uit. Ik neem dan aan, dat degene, die het eerst opnieuw met de opdracht komt, er het meest belang bij heeft dat het dan gebeurt zoals hij zegt.”

Aan een structuur, waarbij de functionele verbijzondering van de topleiding zich naar beneden in de organisatie voortzet, wordt de voorkeur gegeven omdat deze wijze van verbijzondering actuele betekenis heeft. Zowel voor de geografische als voor de wapengerichte verbijzondering geldt, dat zij door ontwikkelingen op verschillend gebied hun geldingskracht goeddeels gaan verliezen.

Welke ontwikkelingen zijn hier in het geding? De invloeden, waardoor de wapen/dienstvakgerichte verbijzondering wordt achterhaald, zijn door de staatssecretaris KL summier genoemd in zijn toespraak op de oefening „Informatio IX” in november 1968; ook kunnen er enkele worden gevonden in de stukken rond de parlementaire behandeling van de begroting 1969. Zij liggen op de volgende gebieden.

— *Op tactisch-operationeel gebied.* Bij de beantwoording van de vragen ter voorbereiding van de openbare commissievergadering schreef de minister hierover, dat de eenheid van het wapen onder de huidige omstandigheden niet meer als een op zich zelf staand doel mag worden beschouwd.

„Zij is bovendien van een lagere orde dan de doelgerichtheid en de eenheid in dat deel van de organisatie waaraan de Koninklijke Landmacht de rechtvaardiging van haar bestaan ontleent, t.w. het Eerste Legerkorps.

De ontwikkelingen binnen het Legerkorps laten een toenemende integratie zien op tactisch en logistiek gebied, hetgeen met name gestalte krijgt in o.a. de organisatie in grote eenheden en de samenstelling voor het gevecht van kleinere.

Met andere woorden, de leiding richt zich in zijn personele, operationele en logistieke functies meer

op de beheersing van verbanden waarin wapens en dienstvakken zijn geïntegreerd, dan op zuivere wapen/dienstvakonderdelen. Welke consequenties dit heeft op het gebied van de voorschriften blijkt hieruit, dat de vaststelling van de doctrine voor het optreden van geïntegreerde verbanden aan belang wint ten opzichte van de vaststelling van bv. de afzonderlijke infanteriedoctrine."

— *Op technisch gebied.* Er is sprake van een toenemende geïntegreerde techniek van wapensystemen. Belangrijke bestellingen vereisen nu reeds de gezamenlijke voorbereiding door meer inspecteurs. In het bijzonder bij de materieelinspecteurs bestaan voorts zodanige verschillen in ordergrootte, dan in de huidige verdeling van het werkpakket nauwelijks een grond voor nevenschikking kan worden gevonden.

— *Op administratief/organisatorisch gebied.* De invloed van de automatisering werkt ten gunste van een gecentraliseerde financiële, personele en materiële registratie. Dit leidt tot *voorkeur voor een functioneel verbijzonderde organisatie* tegenover de huidige werkwijze, waar veelal gelijksoortige werkzaamheden bij een aantal inspecties naast elkaar worden verricht.

— *Op personeelsgebied.* Tijdens „Informatio IX” werd uiteengezet, dat thans reeds 24% van het aantal officiersfuncties is aangemerkt als diversfuncties, d.w.z. dat voor de vervulling ervan geen specifieke wapen- of dienstvakgerichte opleiding is vereist. Dit percentage neemt steeds toe en kan „zonder enige moeite nog aanzienlijk worden verhoogd.”

De geografische verbijzondering is, wat de ondersteuningsfunctie betreft, geboren uit een operationele noodzaak. Zou onder vredesomstandigheden een centraal geleide inzet van logistieke middelen de voorkeur verdienen, in oorlogstijd werd de kans op het uitvallen van een centrale leiding hoog gewaardeerd; de continuering van de logistieke ondersteuning van het legerkorps diende dan op regionale basis verzekerd te zijn (Defensienota (1964)22).

Intussen is het oorlogsbeeld veranderd door de gewijzigde beoordeling van de waarschijnlijkheid dat een toekomstig conflict op conventionele wijze zal worden gevoerd. Deze omstandigheid, alsmede de ontwikkelingen op het gebied van communicatie en infrastructuur, verminderen de kans op het uitvallen van de centrale leiding. Neemt dus de operationele noodzaak tot decentralisatie af, de voortgaande automatisering van

de logistieke informatieverwerkende en -verstrekkende systemen werkt in het voordeel van centralisering.

In hoeverre een zekere mate van geografische decentralisatie noodzakelijk blijft voor de verzekering van een doelmatige werkwijze op andere terreinen, vormt nog een onderwerp van studie. Samenvattend kan worden gezegd dat de huidige organisatie niet alleen kostbaar (o.a. v.w.b. personeel) maar ook gecompliceerd is. Goede waarborgen voor de eenheid en eenvormigheid van leiding ontbreken. De complexiteit wordt in wezen veroorzaakt door de *uiteenlopende* wijze van taakverdeling op verschillende niveaus. Van de verschillende mogelijke wijzen van verbijzondering heeft in feite slechts de functionele nog actuele betekenis.

Deze, in opzet wat beperkte, maar v.w.b. toelichting en commentaar (wellicht te) uitgebreide, analyse leidt tot de volgende aanbevelingen m.b.t. de te ontwikkelen structuur van de organisatie:

- de losmaking, in algemene zin, van beleidsbepalende en uitvoerende werkzaamheden;
 - een duidelijker onderscheid tussen nationale en internationale verantwoordelijkheden;
 - de tijdige aanpassing aan een reeks van vermelde ontwikkelingen;
 - de doorvoering van de functionalisering van de topleiding, zo diep mogelijk in de organisatie.
- De aandachtige lezer zal zich inmiddels hebben afgevraagd of door deze benaderingswijze de opzet van de herstructurering te kort wordt gedaan, want de aanbevelingen, mits toegepast, zullen immers niet nalaten de structurele doelmatigheid van de organisatie te verhogen; of zij echter zullen leiden tot een personeelsvermindering, blijft de vraag.

Alhoewel wij op dit aspect later nog terugkomen, kan nu reeds worden gezegd, dat de te bereiken lagere personeelssterkte niet behoort te worden gezien als het gevolg van de herstructurering waarvan het resultaat nog maar moet worden afgewacht, maar dat zij het uitgangspunt vormt bij de opzet van deze herstructurering.

Keuzebeperkende voorwaarden

Het is vrijwel onvermijdelijk dat bij een onderzoek naar een structuurverbetering steeds sterker de behoefte wordt gevoeld organisatorische inzichten geheel vrij baan te geven. In ieder mens immers schuilt iets van een kunstenaar.

Er is echter een aantal externe factoren die beperkingen opleggen, maar die daardoor het voordeel hebben dat zij een kader opleveren waarlangs gedachten en ideeën een solide huis kunnen construeren en die, wat meer is, tevens orde-ning brengen in een mogelijke bandeloosheid, daarmee de vrijheid van handelen verzekerd.

Als eerste factor moet de *departementale organisatie* worden genoemd. De KL kan niet op zich zelf worden beschouwd. Zij maakt, evenals de Koninklijke Marine en de Koninklijke Luchtmacht deel uit van de departementale structuur. Binnen de organisatie geldt, dat enerzijds de behandeling van bepaalde vraagstukken voor Defensie als geheel is voorbehouden aan ministeriële afdelingen, anderzijds dat wat de drie krijgsmacht-delen gemeen hebben, als richtlijn ook zoveel mogelijk gemeenschappelijk en centraal dient te worden behandeld door geïntegreerde departementale organen. Het is hier niet de plaats in te gaan op de vragen, of in de praktijk deze richtlijnen optimaal worden toegepast en of de thans bereikte gemeenschappelijke behandeling absolute geldigheid heeft. Het is voldoende erop te wijzen, dat de organisatie van de krijgsmacht-delen op de departementale structuur behoort aan te sluiten.

De tweede factor betreft de *politieke leiding*. Door de politieke leiding is bij de keuze van de verticale, naar krijgsmacht-delen verbijzonderde organisatievorm, nauwkeurig aangegeven onder welke voorwaarde zij haar politieke verantwoordelijkheid kan dragen. De politieke bewindsliden behoren elk verscheidene adviseurs te hebben en niet van één adviseur afhankelijk te zijn. Dit organisatorische beginsel vormt nog steeds een uitgangspunt. De huidige functionele taakverdeling van de adviseurs (zie de beschrijving is echter o.i. geen absoluut gegeven. Er moet ruimte zijn zowel voor onderlinge verschuiving tussen de adviesfuncties als voor de creatie van nieuwe, in beleidszaken waarvan het belang toeneemt. In het volgende artikel hopen wij op dat aspect nog nader terug te komen.

De laatste factor is het *Legerkorps*. In NAVO-verband is een Nederlandse landmachtbijdrage overeengekomen, inhoudende de beschikbaar-stelling van een legerkorps. De aantallen en de organisatie van de gevechtseenheden zijn afgestemd op de in oorlogstijd te vervullen taak. Daarmee is weer een uitgangspunt voor de orga-

nisatie van de KL gegeven. Een dergelijke hechte grondslag behoeft niet te worden gevonden in de logistieke organisatie binnen het korps. Deze staat in beginsel bloot aan wijzigingen indien dit voor het behoud van een goede aansluiting op de totale logistieke structuur van de KL nodig zou blijken.

Hoofdpijnen van een nieuwe structuur

In dit deel zullen slechts enkele hoofdpijnen worden geschetst, die in volgende artikelen nader worden uitgewerkt.

De losmaking in algemene zin van beleidsbe-palende en uitvoerende werkzaamheden en de behoefte aan een duidelijke scheiding tussen con-stituerende en dirigerende taken leidt tot een be-eindiging van de functiemenging CGS/BLS, met dien verstande dat het hier niet de persoon van de CGS of BLS betreft, maar de vermenging van taken van deze autoriteiten door de bestaande staforganisatie. Er ontstaat dan een topleiding met een functionele taakverdeling waarin de CGS o.a. leiding geeft aan de legerplanning, operationele adviezen uitbrengt en de doctrine vaststelt.

De dirigerende taken kunnen eensdeels worden opgedragen aan te vormen *directoraten* waarin de functionele verbijzondering van de topleiding (personeel, operatiën, logistiek, financiën en administratie) wordt teruggevonden, anderdeels aan het hoogste uitvoerende niveau.

De behoefte tot duidelijke afbakening van na-tionale en internationale verantwoordelijkheden leidt ertoe op het hoogste uitvoerende niveau onderscheid te maken tussen een commandant verantwoordelijk voor de toeleveringsfunctie, en C-1LK als voor de bedrijfsfunctie verantwoor-delijke autoriteit. Laatstgenoemde heeft een rechtstreekse operationele verbindinglijn met de topleiding, maar heeft overigens in eerste in-stantie te maken met de Nationale Commandant, aan wie de toeleveringsfunctie toevalt. Bij het Nationale Commando staat deze toeleverings-functie centraal en de andere, bv. zuiver terri-toriale, taken zijn daaraan ondergeschikt. In be-ginsel is het streven gericht op voortgezette func-tionele verbijzondering in de organisatie van de Nationale Commandant.

In tabel 2 is het communicatiepatroon van deze organisatorische structuur in hoofdpijnen gekwan-tificeerd. Opnieuw is C-1LK daarbij buiten be-schouwing gebleven, en voor de Nationale Com-

TABEL 2
Communicatiepatroon van de nieuwe organisatie (buiten 1 LK)

Van / Naar ▶	(4)	(4)	(1)	(4)	Totaal per niveau	Totaal per autoriteit
Topleiding (4)	6	16	4	—	26	8
Directoraten (4)	16	6	4	—	26	8
Nationale Cdt (1)	4	4	—	4	12	12
Commando's (4)	—	—	4	6	10	4
Totaal-generaal:					46	

mandant zijn vier subcommando's geraamd. Het totaal aan communicatielijnen tussen leidinggevende autoriteiten is, vergeleken met de huidige organisatie (tabel 1), verminderd van 171 tot 46. Vanzelfsprekend hebben de cijferopstellingen geen exacte waarde; zij zijn evenwel op dezelfde uitgangspunten gebaseerd en aan de uitkomsten mag niet de betekenis worden onthou-

den, dat zij een duidelijke vereenvoudiging van de organisatie tonen.

Tenslotte zij nog eens beklemtoond, dat de afgeleide organisatorische aanbevelingen beginselen vastleggen en dat de ontwikkelde organisatie-structuur een principeschema is. Aangegeven is waarnaar in uiterste consequentie behoort te worden gestreefd. De werkelijke uitkomst van een nieuwe structuur zal zonder twijfel een mengvorm zijn, waarin om allerlei redenen sporen van de huidige organisatie worden teruggevonden. In volgende bijdragen zullen wij daarop meer gedetailleerd ingaan. De taak en werkwijze van de topleiding, de vormgeving van de directoraten en de opzet van het Nationale Commando, incl. de verhouding met het legerkorps, komen dan afzonderlijk aan de orde.

Nieuwe uitgave

Wehrtechnik, Zeitschrift für Wehrtechnik und Verteidigungswirtschaft. Uitg.: Wehr und Wissen Verlagsgesellschaft mbH, Darmstadt. Prijs: jaarab. DM 50,40, losse nrs DM 4,60 (excl. verzendkosten).

In januari jl. is een nieuw technisch vaktijdschrift aan de bestaande reeks toegevoegd. *Wehrtechnik*, dat maandelijks zal verschijnen, zal speciaal, en in de meest uitgebreide zin, alle belangrijke gebieden betreffende de militaire techniek en bedrijfseconomie en de militaire productie in de industrie behandelen. Het blad wil voortdurend informatie verstrekken betreffende de stand van heden, de onderzoeken die plaatsvinden, de ontwikkelingen die gaande zijn en de trends daarin. Het wil dit doen voor de drie krijgsmacht delen van Duitsland; als belangrijkste gebieden worden opgesomd: de militaire techniek van land, lucht, ruimte en zee, onderzoek, ontwikkeling, verwerving, defensiepolitiek, operations research, technische bedrijfsvoering en opleidingen. Zo bevat dit eerste nummer van 44 blz. o.m. het volgende.

- Warum deutsche Luftfahrtindustrie? door Dipl.-Ing. L. Bölkorn (3 blz.).
- Forschung und Entwicklung in der Wehrtechnik, door Dr.-Ing. J. Mennen (6 blz.).
- Über innenballistische Leistungssteigerung von Rohrwaffen, door Dr.-Ing. E. Zwarg (5½ blz.).
- U-Boots-Druckdock für die Bundesmarine (1½ blz.).
- Die Anwendung neuer Technologien auf moderne Funkgeräte für Militärische Verwendung, door Obering G. Sidow (4½ blz.).
- Samenvattingen van wetenswaardigheden in de verschillende gebieden, boekbesprekingen, Oostblok-nieuws (10 blz.).

Het keurig verzorgde, op uitstekend papier gedrukte blad (formaat DIN-A4) verdient aandacht. Volgens mededeling van de uitgever is het mogelijk zonder kosten en zonder verplichtingen een profexemplaar te verkrijgen (Wehr und Wissen, Postfach 4163, 61 - Darmstadt). v.Z.

Meningen van anderen

Gevechtsverkeersregeling

Bovengenoemd artikel (*Mil. Spect.* 137(1968)(12)592) heb ik met grote belangstelling gelezen, niet alleen vanwege het onderwerp als zodanig, doch ook omdat de schrijvers zich baseren op ervaringen, opgedaan bij oefeningen.

Het artikel wil het aspect verkeersregeling bij het tactisch optreden van eenheden van het Legerkorps nog eens beklemtonen en dit is op zich zelf reeds waardevol. Niettemin komen na lezing van dit artikel enkele vragen naar voren, die m.i. belangrijk genoeg zijn voor een verdere gedachtenwisseling.

Het kernpunt van mijn vragen komt hierop neer: is er behoefte aan het begrip „gevechtsverkeersregeling” en de daaraan gerelateerde begrippen „gevechtsverkeersleiding” en „gevechtsverkeerscontrole”, naast de bestaande algemeen bekende begrippen: verkeersleiding, verkeersregeling en verkeerscontrole. Opzettelijk gebruik ik reeds een andere volgorde, nl. -leiding, daarna -regeling. Het zojuist verschenen „Logistiek woordenboek” (VS 2-7203/2), geeft de volgende omschrijvingen.

- Verkeersleiding: het voorbereiden, regelen, doen uitvoeren van en het toezicht houden op verplaatsingen.
- Verkeersregeling: het nemen van maatregelen om binnen bestaande of toekomstige verkeersplannen een goede afwikkeling van het verkeer te bevorderen.
- Verkeerscontrole: het toezicht op en het doen nakken van de door de verkeersleiding vastgestelde regelingen en van de wettelijke en overige bepalingen het verkeer betreffende.

Ik meen dat uit deze drie begripsomschrijvingen valt af te leiden dat verkeersleiding *boven* verkeersregeling staat of, anders gezegd, dat de verkeersregeling en verkeerscontrole een goede uitvoering moeten geven aan datgene wat de verkeersleiding heeft bepaald.

Als ik nu voor *gevechtsverkeersleiding* dezelfde omschrijving gebruik als de schrijvers gebruiken voor *gevechtsverkeersregeling*, dan zou *gevechtsverkeersleiding* omvatten: het complex van werkzaamheden en maatregelen die tot doel hebben de gevechtseenheden in de gewenste volgorde op de juiste plaats te brengen, zodat deze eenheden in staat zijn het gevecht op gunstige wijze aan te gaan dan wel te ontgaan. Afgezien van het feit dat deze omschrijving zou kunnen worden aangevuld met „op de juiste tijd”, zullen de schrijvers met mij van oordeel zijn, dat dit — in stafdiensttechnische zin — een essentieel deel is van de taak van de G3/S3.

Eerder in het artikel wordt de nieuwe uitgave van de „Gevechtshandleiding” aangehaald om het onderscheid tussen operaties, gevechten en gevechtsacties te verduidelijken. De auteurs vervolgen dan: *De gevechten bestaan op hun beurt weer uit verplaatsingen en gevechtsacties van gevechtseenheden. Deze verplaatsingen van gevechtseenheden in het kader van een gevecht zijn de tactische verplaatsingen, waarop wij hierboven doelden.*”

De vraag die nu kan worden gesteld, doch moeilijk

is te beantwoorden, luidt: wanneer gaat een (tactische) verplaatsing over in een gevechtsactie, m.a.w.: waar ligt de grens? Dat de beantwoording van deze vraag niet eenvoudig is, wordt nog duidelijker, zodra wij het begrip „manoeuvre” erbij halen. Het is voor iedereen aanvaardbaar als ik stel dat een manoeuvre (= beweging) in de militaire betekenis altijd verplaatsing inhoudt. Maar mag een manoeuvre ook als tactische verplaatsing worden aangeduid? Ik geloof dat wij dan te ver gaan.

Terugkomend op de functionele taak van de G3/S3 meen ik te mogen zeggen dat, zolang de in opmars zijnde grote eenheid nog geen gevechtsaanraking tot stand heeft gebracht, voor de G3/S3 het accent zal moeten liggen op een zo juist mogelijke uitvoering van de verplaatsingsopdracht, m.a.w.: de verkeersleiding, -regeling en -controle zijn belangrijk. Van gevechtsleiding kan in feite nog niet worden gesproken. Zodra de gevechtsaanraking tot stand wordt gebracht, eindigt in feite de tactische verplaatsing en ligt het accent voor de commandant en de sectie 3 op de uitvoering van de gevechtsoopdracht. De dan uit te voeren verplaatsingen (manoeuvres?) worden geheel beheerst door de gevechtsleiding, t.w. de commandant met zijn sectie 3. De gevechtsleiding omvat o.m. het vaststellen van wie, wanneer en waarheen moet worden verplaatst. Dit is afhankelijk van het verloop van de gevechtshandelingen en is moeilijk tevoren te voorzien en te regelen. Ik meen dat dit geldt voor alle drie gevechtsvormen. De commandant en hoofd sectie 3 moeten natuurlijk overwegen of de uitvoering van voorgenomen of voorziene verplaatsingen mogelijk is of speciale problemen schept. Daarvoor zijn deskundigen nodig, die hoofd Sectie 3 op dit gebied adviseren. Ter waarborging van een zo goed mogelijke uitvoering kunnen (verkeers)controleposten enz. worden gebruikt. Ik meen echter dat het *te ver* gaat indien wij voortaan de begrippen *gevechtsverkeersleiding* en/of *-regeling* naast, of als onderdeel van, het begrip *gevechtsleiding* afzonderlijk gaan gebruiken. Ditzelfde geldt m.i. ook voor het *gevechtsverkeersplan*.

Ter voorkoming van misverstand wil ik er nog op wijzen dat ik evenals de schrijvers veel waarde hecht aan een goede voorbereiding en uitvoering van verplaatsingen op het gevechtsveld. Waar mogelijk zullen verplaatsingen moeten worden voorbereid en de uitvoering zal moeten worden gecontroleerd en zo nodig bijgestuurd.

Bij bepaalde gevechtshandelingen, o.a. een rivierovergang, is een goede verkeersregeling van essentieel belang voor een juiste uitvoering van de opdracht. Dit betekent m.i. echter niet dat de voor bijzondere omstandigheden geldende maatregelen aanleiding mogen zijn tot het stellen van algemene regelen over *gevechtsverkeersleiding*, opgenomen in het *gevechtsverkeersplan*. Het blijft steeds uitermate moeilijk in het divisiegebied (= voorste deel van de gevechtszone) de door de gevechtsoomstandigheden afgedwongen verplaatsingen te voorzien. Ik denk hierbij niet in de eerste plaats aan de te volgen route, doch veeleer

aan het tijdstip van uitvoering. Dit laatste is een commandobeslissing, die tevoren niet uit een „gevechtsverkeersplan” kan worden gelezen.

Samenvattend kom ik tot de volgende conclusie of, zo men wil, stellingname.

1. Het artikel heeft mij vooralsnog niet ervan overtuigd dat in de militaire terminologie naast de bestaande begrippen: verkeersleiding, -regeling en -controle de behoefte is ontstaan aan invoering van afzonderlijke *deel*begrippen, aan te duiden met het voorvoegsel *gevechts*-.

2. Indien praktijkervaringen aantonen dat in de gevechtszone thans meer aandacht moet worden geschonken aan een goede verkeersleiding, -regeling en -controle, dit op zich zelf geen reden is over te gaan tot invoering van nieuwe *deel*begrippen.

3. Indien wij in Nederland — na voltooiing van de mechanisatie — wél de noodzaak tot invoering van deze *deel*begrippen onderkennen, rijst de vraag hoe in buitenlandse legers (Duitsland, Amerika; beide ervaring met pantserdivisies) dit probleem is opgelost. Het begrip „combat traffic control” ben ik tot nu toe niet tegengekomen.

B. BAKKER, Luitenant-Kolonel der Infanterie (gsb)

Antwoord op meningen van anderen

Gevechtsverkeersregeling

Wij danken Luitenant-Kolonel B. Bakker voor zijn reactie op ons artikel. In de eerste plaats, omdat hij de aandacht vestigt op het vrijwel gelijktijdig met ons artikel verschenen „Logistiek woordenboek” (VS 2-7203/2), waarin een gewijzigde omschrijving van de begrippen verkeersleiding, verkeersregeling en verkeerscontrole voorkomt. Wij hopen, dat de nieuwe definities spoedig ook in de diverse voorschriften zullen worden verwerkt, daar anders de nu reeds optredende verwarring over deze begrippen nog wordt vergroot. Bovendien heeft onze opponent enkele kritische aantekeningen bij het artikel gemaakt, die naar onze mening mede een gevolg zijn van misverstanden betreffende de strekking van ons artikel. Wij zijn verleugd, dat de redactie ons in de gelegenheid stelt deze misverstanden weg te nemen en onze bedoelingen te verduidelijken.

In hoofdzaak maakt Luitenant-Kolonel Bakker bezwaar tegen de toevoeging „gevechts” voor de begrippen verkeersleiding, -regeling en -controle en de daarmee naar zijn mening noodzakelijke invoering van *deel*begrippen. Wij stellen nog eens met nadruk, dat wij het door ons geïntroduceerde begrip „gevechtsverkeersregeling” in directe relatie zien met het divisie- en brigadeniveau. Het betreft de tactische verplaatsingen die in het kader van *het gevecht* van divisie en brigade worden uitgevoerd volgens de door de commandant aangegeven en — zoals ook Luitenant-Kolonel Bakker

stelt — onder verantwoordelijkheid van de G3/S3 met de sectie Verkeer uitgewerkte verkeersregeling (nu dus verkeersleiding).

De *gevechtsverkeersregeling* (leiding) is de *verkeersregeling tijdens het gevecht* van een divisie/brigade, die een integrerend deel uitmaakt van de gevechtsleiding en geheel is gericht op het gevecht. Deze opvatting is naar onze mening in overeenstemming met het gestelde in pt 207 van de ontwerp Gevechtshandeling (VS 2 — 1386 2e druk) zoals deze bij het onderwijs aan de HKS wordt gehanteerd. Dit punt luidt: *Terwijl de tactische eisen ten dele het meest doeltreffende gebruik van de transportmiddelen verhinderen, worden bij tactische verplaatsingen zoveel en zolang mogelijk de beginselen en methoden toegepast, die bij verzorgingsverplaatsingen gebruikelijk zijn. Naarmate de inzet van (delen van) de troepeneenheid waarschijnlijker wordt, zullen tactische maatregelen noodzakelijk worden, die het toepassen van een deel van deze beginselen en methoden minder aanvaardbaar maken.*

Het gaat dus om het *aanpassen aan de tactische eisen* van de gebruikelijke beginselen en methoden van de verkeersregeling (nu -leiding). De bestaande begripsomschrijvingen kunnen onveranderd worden gehanteerd.

De door ons gebruikte omschrijving spreekt van „het complex van werkzaamheden en maatregelen.” Deze zinsnede houdt in feite de handelingen in, die in de officiële omschrijving afzonderlijk worden genoemd, met dien verstande, dat het bij de gevechtsverkeersregeling (nu -leiding) om *tactische* verplaatsingen gaat. In het resterende deel omschreven wij de doelstelling van de gevechtsverkeersregeling, waarbij het zwaartepunt ligt op de termen „*gevechtseenheden*” en „*het gevecht*.”

Zeer bewust is i.p.v. „op de juiste tijd” het woord „*snel*” gebruikt. De term „op de juiste tijd” tendeert naar onze mening te veel naar een tijdschema, iets waartegen wij in de loop van het artikel duidelijk stelling nemen. In het gevecht gaat het er veelal om wie van beide tegenstanders de vereiste gevechtskracht het eerst op de juiste plaats brengt, d.w.z. de plaats waar de beslissing van het gevecht kan worden geforceerd. De totale afstemming van deze verkeersregeling op het gevecht heeft geleid tot de toevoeging „*gevechts*” voor de bekende begrippen.

Vervolgens een reactie op de vraag van Luitenant-Kolonel Bakker: „Mag een manoeuvre als een tactische verplaatsing worden aangeduid?” Het is zeker niet onze bedoeling geweest zelfs maar te suggereren, dat wij een manoeuvre als een tactische verplaatsing willen zien. Een „manoeuvre” is, naar onze mening, als het ware te beschouwen als een begrip van een hogere orde dan een tactische verplaatsing. „Manoeuvre” en „vuur” zijn de elementaire „dragers” van het gevecht. In de „manoeuvre” van een divisie- of brigadegevecht komen tactische verplaatsingen voor, die beginnen met het innemen van de tactisch gegroepede colonneformatie en eindigen bij het bereiken van het aangewezen gebied, dan wel zodra het gros van de troepeneenheid wordt ontplooid om zich gereed te maken voor het gevecht (punt 206 van de bovengenoemde ontwerp Gevechtshandleiding).

In het laatste deel van zijn commentaar schrijft onze opponent over de besluitvorming tijdens het gevecht.

Hij maakt in feite bezwaar tegen onze opvatting, dat de gevechtsverkeersregeling (nu leiding) als een onderdeel van de gevechtsleiding moet worden beschouwd. Met Overste Bakker zijn wij het eens, dat de tactische verplaatsingen tijdens een gevecht afhankelijk zijn van het verloop van het gevecht en moeilijk tevoren zijn te voorzien en te regelen. Moeilijk maar niet onmogelijk. Wij zijn van mening, dat de staf steeds vooruitziet en de in het kader van het lopende gevecht mogelijke tactische verplaatsingen in beschouwing neemt. Hierbij worden gegevens verzameld omtrent mogelijke routes, te verwachten tijdsduur van de verplaatsing, de gewenste volgorde enz. Mede op grond van deze verkeersregelingsaspecten neemt de commandant zijn beslissing. In een sterk gemechaniseerd leger is de gevechtsverkeersregeling (nu -leiding) naar onze mening een integrerend deel van de gevechtsleiding. Ook door de gevechtssomstandigheden afgedwongen tactische verplaatsingen moeten volgens aan de tactische eisen aangepaste methoden en beginselen van de verkeersrege-

ling (= gevechtsverkeersregeling) worden uitgevoerd. Een eenvoudig voorbeeld ter illustratie. Tijdens een brigadeoefening, waarbij de brigade langs twee assen opmarcheert, moest een steunende afdeling artillerie naar voren verplaatsen. De verplaatsing van deze afdeling werd ernstig vertraagd, doordat op de opgegeven route tegelijkertijd andere eenheden verplaatsten. Het gevolg was, dat de brigade gedurende enkele uren *omnodig* een belangrijk deel van de vuursteun miste, niet t.g.v. vijandelijk ingrijpen, maar door een slechte gevechtsverkeersregeling (nu -leiding).

Samenvattend blijven wij van mening, dat het toevoegen van het voorvoegsel „gevechts” voor de bestaande begrippen verkeersleiding, -regeling en -controle duidelijk aangeeft, dat de, ook voor tijdens het gevecht plaatsvindende tactische verplaatsingen, noodzakelijke verkeersregeling (nu -leiding) is aangepast aan het gevecht van de brigade c.q. divisie.

OFFICIEREN Staf 1e Divisie „7 December”

Nieuwe uitgave

Les grandes énigmes de la résistance, onder red. van B. Michal, dl 1 - 3, elk 250 blz., geïll. Uitg.: Editions François Beauval, La Seyne-Sur-Mer, 1968. Prijs: f 22,—.

In de inleiding stelt schr. dat het verzet tijdens de bezettingsjaren het centrale thema is. Het is een beschrijving van 18 juni 1940 tot de ondergang van het Derde Rijk.

Het 1e deel begint met de toespraak, die Generaal De Gaulle hield vanuit studio B-2 van de BBC op 18 juni 1940, en waarin hij de kiem legde voor het latere verzet. Het was het antwoord op de bekendmaking van Pétain in Bordeaux: *C'est le coeur serré que je vous dis qu'il faut cesser le combat. Je me suis adressé cette nuit à l'adversaire s'il est prêt à chercher avec nous, entre soldats, après la lutte et dans l'honneur, les moyens de mettre un terme aux hostilités.* Wie was deze Generaal De Gaulle, waaraan men zijn lot voor de toekomst kon toevertrouwen? Zijn leven en werk vóór 1940 worden uitvoerig belicht. De Gaulle stelde zelf de eerste verzetsdaad door de „Pasteur”, op weg naar Bordeaux, door te sturen naar een Britse haven. Zo bezorgde hij de Britten een duizendtal 75 mm vuurmonden, alsmede enkele duizenden Amerikaanse mitrailleurs met munitie. De rest van het hoofdstuk vertelt ons hoe de verschillende verzetscellen ontstaan en er uiteindelijk van enige onderlinge eenwording sprake kan zijn. De eerste arrestaties en ontmanteling van de Parijse cellen krijgen de nodige aandacht. Het besluit met de arrestatie en folteringen van Jean Moulin, Frankrijks grootste verzetsheld, die de verzetsbeweging in Frankrijk leidde en contacten onderhield met Generaal De Gaulle. Ondanks dagenlange folteringen door de Gestapo liet hij niets los en overleed aan de opgelopen verwondingen. In 1967 liet De Gaulle de as bijzetten in de crypte van het Panthéon. Het 2e hoofdstuk behandelt de gevolgen van de wapenstilstand voor de troepen in Syrië en Noord-Afrika. Churchill, de hegemonie in de Middel-

landse Zee reeds in handen zijnde van een gecombineerde Frans-Duitse vloot, besloot tot de beschieting van de Franse vloot te Mers el-Kébir. Voortdurend komt de vraag terug: „Gehoorzamen of niet?” Het 3e hoofdstuk beschrijft de acties op het politieke vlak in Algiers tot en met de Operatie Torch. Generaal Maxime Weygand, gouverneur-generaal van Algerije en commandant van de Franse troepen huldigde het standpunt: *Je suis un soldat et un soldat discipliné. Je dois obéir.* Zelfs de afgezant van Roosevelt, Robert Murphy, vermocht niet hem tot andere gedachten te brengen, maar de Operatie Torch werd desondanks doorgezet.

Het 2e deel begint met het drama van de Franse vloot in de haven van Toulon. Hier werd de Operatie Lila succesvol afgesloten: 232.263 t scheepsruimte verdween in de diepte. Waren de bevelvoerende officieren gebonden aan de bevelen van de Vichy-regering? Waarom deed men geen moeite naar Noord-Afrika te ontkomen? Het 2e hoofdstuk behandelt de oprichting in Londen van de Services Spéciaux o.l.v. Jacques Soustelle. In het bezette Frankrijk werden door Franse en Britse officieren verzetsgroepen en de Maquis gevormd, die de bezetters grote afbreuk deden. Diverse staaltjes van moed worden beschreven, zoals de aanvallen op de Creusot-fabrieken en op de Gigny-stuwdam bij Chalon-sur-Saône. In Engeland ontstond de ene ruzie na de andere tussen Britse en Franse autoriteiten, vooral nadat enkele expedities mislukten. Men weet dit aan het feit, dat... *les Français sont incapables de conserver un secret.* Op grond hiervan besloten de Britten tot het volgende: *Nul secret opérationnel d'importance ne serait jamais confié aux Français libres.* Dit bleef zo tot de landing in Normandië. Het 3e hoofdstuk beschrijft het drama van Orandour-sur-Glane. Op 10 juni 1944 bedreef de bezetter hier een van de laatste moorden, waarvan de ware achtergronden tot op heden niet duidelijk zijn.

Het 3e deel begint met de beschrijving van de tweespalt tussen Generaal Giraud in Algerije en De Gaul-

le in Londen, (100 blz.) sedert juni 1940 zinnebeeld van het Franse verzet. Giraud had een krachtig leger achter de hand en genoot het vertrouwen van zowel Roosevelt als Churchill. Giraud ontsnapte op 25 april 1942 uit het fort Königstein aan de Elbe en herhaalde hiermee zijn succes van februari 1915, toen hij eveneens uit Duitse gevangenschap ontsnapte. De Gaulle wees de uitnodiging van de hand, deel te nemen aan de conferentie van Anfa, waar Churchill *un mariage* zou sluiten tussen beide vechtjassen. Na de Duits-Italiaanse nederlaag bij Kaap Bon zond Generaal Leclerc een ultimatum aan Giraud om snel tot een vergelijk te komen met De Gaulle. Op 25 mei 1943 verliet De Gaulle Londen, ten einde zich in Algiers te vestigen. Churchill was toen reeds in het geheim naar Algiers vertrokken om te zien hoe de verzoening zou verlopen en desnoods te „assisteren”. Aanvankelijk heerste er een ijzige atmosfeer, maar er kwam plotseling licht in de zaak, toen De Gaulle verklaarde te zijn gekomen om orde op zaken te stellen. Adhesiebetuigingen volgden. Hing er een „putsch” in de lucht? Roosevelt stuurde Churchill een telegram: *Mettez de Gaulle*

et ses amis dans un avion... Transportez-les loin d'Alger et que Giraud les nourisse ou pas, cela c'est égal. Doch alles bleef voorlopig onveranderd. Roosevelt, die niet langer duldde dat onafhankelijk van Amerika's goedvinden beslissingen werden genomen, zond Generaal Eisenhower naar De Gaulle. Deze wenste de boodschap zwart op wit te zien en verklaarde daarna, dat dit „dictaat” onverteerbaar en geen antwoord waard was. De breuk was volledig, toen geen melding werd gemaakt van het Franse aandeel in de strijd in Italië. Na een heimelijke inval op Corsica door troepen van Giraud, buiten medeweten van De Gaulle, werd Giraud officieel afgezet. Eerst op zijn sterfbed in 1948 zou De Gaulle hem weer bezoeken en zich met hem verzoenen. Het 2e hoofdstuk behandelt de zwarte markt alsmede de gehanteerde methoden, de Duitse steun en de verworven vermogens; een witboek op zich zelf. Het 3e hoofdstuk tenslotte behandelt de mislukte aanslag op Hitler op de 20e juli 1944 en de gevolgen hiervan op Parijs, toen men hier het code-woord ontving, dat Hitler de aanslag niet zou hebben overleefd.

G.A.G.

Uit de vakpers

De overval op Tsjecho-Slowakije

In de maanden, voorafgaande aan de inval in Tsjecho-Slowakije op 21 augustus 1968, vond een aantal oefeningen plaats van Sovjet- en satellietstrijdkrachten:

1. 20 juni - 2 juli. Oefeningen aangekondigd als „staf-oefeningen”, hoewel bij de uitvoering slechts gewag werd gemaakt van troepenverplaatsingen en oefenende gevechtseenheden;
2. 6 - 19 juli. Oefeningen van de vloot, marineluchtvaartdienst en mariniers in de Oostzee, Barentsz-zee en het noordelijk deel van de Atlantische Oceaan;
3. 24 juli - 10 augustus. Oefeningen en etappedienssten, waartoe in de S.U. reservisten werden opgeroepen en voertuigen werden gevorderd. Ongeveer tegelijkertijd vonden in de Sovjet-Unie luchtverdedigingsoefeningen plaats;
4. 11 - 20 augustus. Oefeningen van verbindingsdienst-eenheden.

De „staf-oefeningen” beoogden vooral het uitoefenen van psychologische druk op bevolking en partijleiding in Tsjecho-Slowakije. De vloot- en luchtmachtoefeningen kunnen worden beschouwd als machtsvertoon tegenover het westen. De oefeningen van de etappedienssten en verbindingsdienst-eenheden kunnen worden beschouwd als rechtstreekse voorbereidingen voor een bezetting.

Uit de samenstelling van en de bevelvoering over de invasietroepen valt af te leiden dat men in Moskou rekening hield met de mogelijkheid van gewapend verzet en een eventuele uitbreiding van het conflict. De omstandigheid dat slechts weinig troepen van de, o.a. in Hongarije gelegerde, Legergroep Zuid aan de invasie deelnamen, leidt voorts tot veronderstellingen m.b.t. het

strategisch plan, waarin de Legergroep Zuid zou zijn bestemd voor inzet tegen Joegoslavië of Roemenië, dan wel Hongarije, in geval van onrust.

In vergelijking met de zeer aarzelende en besluiteloze politieke maatregelen waren de militaire operatiën snel en kordaat. De verklaring ligt voor de hand: de militaire plannen voor een bezetting waren, evenals zeker ook voor andere Europese landen, reeds lang uitgewerkt door de generale staf en met de daarmee verband houdende voorbereidingen kon, onder de dekmantel van oefeningen, reeds worden begonnen voor het eigenlijke politieke besluit hiertoe.

Bij de speculaties omtrent de werkelijke redenen van de bezetting wordt te veel waarde gehecht aan zg. defensief-strategische motieven. Het territorium van Tsjecho-Slowakije is uit militair gezichtspunt slechts van groot belang uit offensief-strategische overwegingen. Het is dan ook veel waarschijnlijker dat politiek-ideologische motieven doorslaggevend zijn geweest, gezien het gevaar van het Tsjecho-Slowaakse experiment voor de Sovjet-Unie en satellietstaten.

Voor wat de toekomst betreft valt te voorzien dat de bezettingsmacht, behalve met vele moeilijke politieke problemen, ook zal worden geconfronteerd met een zeer netelig militair-politiek probleem, i.c. de intacte Tsjecho-Slowaakse strijdkrachten. Deze goed uitgeruste en bewapende troepen houden het geweer bij de voet en gehoorzamen klaarblijkelijk alleen hun partij- en regeringsfunctionarissen. Het is overduidelijk dat de Sovjets geen enkel vertrouwen in deze troepen kunnen stellen. Deze abnormale situatie kan niet lang voortduren en zal vroeg of laat moeten leiden tot ontwapening en ontbinding van de Tsjecho-Slowaakse strijdkrachten. Het is geenzins zeker of ook deze operatie zo soepel zal verlopen als de inval.

„Zur Überfall auf die Tschechoslowakei”, door G. Bruderer, in „Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift”, dec. 1968 C. H. VAN DER HEIJDE, Maj. Vbddd (gsb)

Hoe de USAF de toekomst ziet

Eind 1968 was de strategische situatie van de VS redelijk goed. Zonder de beperkingen die het gevolg waren van de strijd in Vietnam zou het echter mogelijk zijn geweest deze positie verder en sneller te verbeteren. Om de huidige positie te handhaven moet in elk geval een aantal urgente programma's worden uitgevoerd. Dit is de mening van Lt.-Gen. J. R. Holzapple, USAF Deputy Chief of Staff for Research and Development. Wat het strategische offensieve element betreft, vindt het werk aan de Minuteman III, de ABRES (Advanced Ballistic Re-entry Systems) en het MIRV (Multiple Independently Targeted Re-entry Vehicles)-concept goede voortgang. Parallel hiermee lopen plannen om de accuratesse van de geleidingssystemen der geleide wapens te verbeteren en de „overlevingskansen” van deze wapens te vergroten.

Van de behoefte aan een nieuwe bemande strategische bommenwerper (AMSA) in de tweede helft van de jaren '70 is het Systems Analysis Bureau van het departement van defensie nog niet overtuigd. Het probleem is vooral gelegen in de aanschaffingskosten (ca. \$ 10 miljard) en in de produktietijd van 8 jaar. Ook ziet het departement van defensie de AMSA nog steeds alleen maar t.b.v. de „assured destruction”-rol, hoewel de USAF naar aanleiding van de lessen van Vietnam de AMSA ook voor conventionele doeleinden wil inzetten. Deze factoren, te zamen met de afwezigheid van een „bewijsbare dreiging” hebben geresulteerd in herhaald uitstel van de zg. „contract definition”. In de redenering van de USAF staat centraal de overtuiging dat een dergelijk bemand systeem essentieel is voor een juist evenwicht tussen de verschillende strategische wapenen en dat het een „cost-effective”-vervanging is voor de verouderde B52-vloot. Gen. Holzapple meent dat in de voorzienbare toekomst geen situatie zal optreden waarin een bemand strategisch systeem niet van essentieel belang zal zijn. Behalve deze primaire controverse is ook de vraag nog niet opgelost of de AMSA een supersonisch of een subsonisch vliegtuig dient te zijn. De flexibiliteit van een supersonische prestatie lijkt op te wegen tegen de hogere prijs. Verscheidene vleugelontwerpen worden overwogen om het de AMSA mogelijk te maken van kortere start- en landingsbanen te opereren dan de B52. Ook de inwendige ruimte is van vitaal belang, omdat ongeveer de helft van de beschikbare ruimte in beslag zal worden genomen door penetratiehulpmiddelen. De AMSA zal worden gecompliceerd door verscheidene wapensystemen die nu in studie of in ontwikkeling zijn. Bovenaan de lijst staat het Short Range Attack Missile (SRAM) voor gebruik in de B52 of de FB111. SRAM geeft de bommenwerper een „stand-off”-vermogen van meer dan 100 mijl.

De USAF propageert een substantiële verbetering van de strategische luchtverdediging. Het programma omvat OTH (Over The Horizon Backscatter Radar Detection System), AWACS (Airborne Warning and Control System) en een modern jager/missiesysteem met een „look-down-shoot-down”-vermogen. Een kritisch element in de luchtverdediging is de onderscheppingsjager. De F106 zou voor deze rol worden gemoderniseerd, omdat dat de goedkoopste oplossing is. Analyses wijzen erop dat een combinatie van F12's en F106'n zeker beter zal zijn dan uitsluitend de F106.

Een succesvol gebruik van het tactische luchtwapen is

vanzelfsprekend afhankelijk van het behalen van het luchtoverwicht. Nu de Sovjet-Unie 18 prototypen van nieuwe gevechtsvliegtuigen heeft ontwikkeld, waaronder de Foxbat met een snelheid van Mach 3, is de Russische luchtvaartdreiging zeer ernstig geworden. De USAF acht het dan ook een dwingende eis dat zo snel mogelijk een nieuw gevechtsvliegtuig wordt ontwikkeld. Het programma voor de FX (thans ZF15A geheten) heeft daarom de hoogste prioriteit en boekt goede voortgang en men verwacht dat het nieuwe „air-superiority”-gevechtsvliegtuig rond 1975 operationeel zal zijn.

Veel inspanning getroost men zich ook voor de gelijktijdige ontwikkeling van een nieuw kanon voor de ZF15A. In dit kanon, dat waarschijnlijk een 25 mm kaliber zal hebben, zal mogelijk munitie zonder huls worden gebruikt. Een andere ontwikkeling betreft een nieuw korte-afstands lucht-lucht geleid wapen. Het totaalbeeld van de ZF15A is dat van een eenzitsgevechtsvliegtuig, zonder compromissen, met een gewicht van ca. 40.000 lbs, een mondiaal verplaatsingsbereik en volledige slecht-weercapaciteiten. Voorts denkt men aan een tweezits-trainerversie.

Veel van de directe luchtsteun in de jaren '70 en daarna zal worden verleend door een éénzits tweemotorig turbopropvliegtuig (USAF-aanduiding: AX). Dit zou een betrekkelijk goedkoop vliegtuig zijn (\$ 1 miljoen) met zware bepantsering en in staat tot het verlenen van effectieve vuursteun aan grondtroepen die in directe gevechtshandelingen zijn verwickeld. De AX moet een spectrum bedekken dat thans min of meer lukraak wordt gedekt door diverse bestaande vliegtuigen. Vooropgesteld dat de algemene situatie in de lucht zulks toelaat, zal de AX snel, goedkoop en effectief luchtsteun kunnen verlenen. Het vliegtuig zal in staat zijn in de gehele wereld te opereren.

De USAF is ook beslist van mening dat er dringende behoefte bestaat aan een LIT (Light Intratheater Transport), dat de C123 en C7 moet vervangen en de C130 zal aanvullen. Als de huidige planning kan worden aangehouden zal de „contract definition” van zulk een vliegtuig plaatsvinden in de eerste helft van 1969.

Wat ook de missie of de specifieke technologie van de toekomstige wapensystemen moge zijn, de te gebruiken materialen zullen voor de snelheid van de ontwikkeling bepalend zijn. Om deze reden besteedt de USAF veel geld en energie aan het materialenonderzoek, waarbij de nadruk ligt op geavanceerde lichtgewichtcomposieten met een zeer grote sterkte.

Luchtvaarttechniek en defensietechnologie worden gekarakteriseerd door twee verschillende benaderingen: de constructie van prototypen met alle daaraan verbonden kosten, en de minder kostbare, maar ook minder betrouwbare, benadering d.m.v. theoretische studies, direct gevolgd door serieproductie. De USAF geeft er thans de voorkeur aan elke beslissing op haar eigen merites af te wegen. Deze flexibele benaderingswijze, gekoppeld aan de hier genoemde reeks wapensystemen, doet de USAF — althans voor zover het research en ontwikkeling betreft — de toekomst met een gerechtvaardigd en redelijk vertrouwen tegemoetzien.

„How USAF is looking toward the future”, door E. E. Ulsamer, redacteur *Airforce/Space Digest*, in „*Air Force Magazine*”, december 1968

M. W. A. WEERS, Lt.-Kol. KLU

De Amerikaanse gevechtshelikopter AH56A „Cheyenne”

Kenmerken

De Cheyenne is een 2-persoonsgevechtsheli, uitgerust met twee geschutskoepels en voorzien van een geautomatiseerd vuurleidingssysteem. Dank zij een 3450 pk motor kan voorts een uitwendige wapenlast van ca. 5 t worden meegevoerd, waaronder de TOW, het geduchte antitankwapen. Wanneer uitsluitend de inwendige brandstoftanks worden gevuld kan de Cheyenne $2\frac{1}{2}$ à 3 uur in de lucht blijven. Worden onder de vleugels, i.p.v. raketten, brandstoftanks opgehangen, dan kan men 2500 mijl onafgebroken vliegen met een snelheid van 250 mph. De copiloot/boordschutter heeft de beschikking over een periscoopkijker, die tot $12 \times$ vergroot, waardoor doelen op grote afstand tot in details kunnen worden waargenomen. Wanneer deze kijker op een bepaald punt van het doel is ingesteld en de computer wordt ingeschakeld, blijft de kijker automatisch op dat punt gericht, onafhankelijk van de koers en de bewegingen van de heli. De periscoopkijker en de stoel van de boordschutter zijn hiertoe gemonteerd op een bolsegment, dat 200° naar links en 200° naar rechts kan draaien en voorts beweging in een verticaal vlak mogelijk maakt. Terwijl de boordschutter zich aldus geheel op zijn doel kan concentreren, meet de laserafstandmeter — die in de periscoop is aangebracht — de afstand tot het gefixeerde punt. De bijbehorende getallen verschijnen nu in het beeld van de kijker, zodat de schutter precies weet wanneer hij effectief vuur op het doel kan uitbrengen. Voorts verschijnen de kaartcoördinaten van het doel op een speciaal paneel in de cockpit van de piloot, die dan via de radio zijn opdrachtgever terstond kan inlichten omtrent de juiste plaats van het doel. Dit unieke systeem stelt de piloot bovendien in staat te navigeren zonder enige hulp van de grond. Optreden bij nacht is mogelijk door gebruik van speciale apparatuur voor het zien bij duisternis.

Bewapening

a. De rompkoepel onderaan het vliegtuig bevat een 30 mm snelvuurkanon:
— vuursnelheid 420 schoten/min;
— werkzame dracht 3000 m;
— 2010 projectielen in trommels;
— de explosieve lading van de projectielen is zeer effectief tegen personeel en materieel;
— horizontaal 360° draaibaar, elevatie 27° , declinatie 60° .

b. De neuskoepel kan naar verkiezing zijn uitgerust met een 40 mm granaatwerper of een 7,62 mm minigun koepel + munitie verwisselbaar in 10 min)

40 mm granaatwerper

— vuursnelheid 350 schoten/min;
— werkzame dracht 1500 m;
— 780 projectielen in trommels;
— draaibaar 120° naar links, 120° naar rechts, elevatie 18° , declinatie 70° .

7,62 mm minigun

— vuursnelheid naar keuze: 750, 1500, 3000 of 6000 schoten/min;
— werkzame dracht 1100 m;

— 11.570 patronen in trommels;
— draaibaar 120° naar links, 120° naar rechts, elevatie 18° , declinatie 70° .

c. Onder de vleugels kunnen 2 gondels worden bevestigd, elk voorzien van 3 TOW-missiles (TOW = two trapped, optically tracked, wire guided):

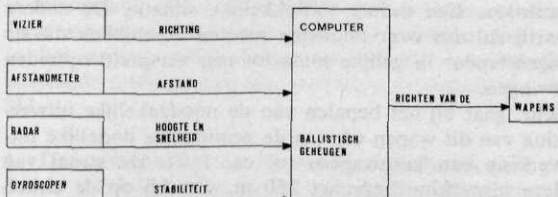
— werkzame dracht 3000 m;
— doorslagvermogen 17 à 27 inch pantserstaal.

Wanneer de boordschutter zijn kijker m.b.v. de computer op een stationair punt (bv. een stilstaande tank of bunker) heeft gefixeerd en vervolgens een TOW-raket afvuurt, wordt dit draadgeleide projectiel automatisch op het doel gebracht („optically tracked”), zodat de schutter zijn handen vrij heeft om zijn mitrailleur of granaatwerper te bedienen.

d. Tenslotte zijn er — eveneens onder de vleugels — nog 4 ophangpunten voor in totaal ruim 40 raketten.

Geautomatiseerd vuurleidingssysteem

De vuurleiding kan zowel door de piloot als door de copiloot/boordschutter geschieden. De piloot maakt hiertoe gebruik van zijn helmkijker, die hij gemakkelijk voor zijn ogen kan laten vallen. Wanneer hij deze kijker op een bepaald punt gericht houdt en de computer inschakelt, wordt de richting door infraroodlicht overgebracht naar de computer, die de vereiste stuursignalen aan de boordwapens geeft. Primair wordt het systeem echter bediend door de boordschutter, die de beschikking heeft over de miraculeuze periscoopkijker, die — zoals eerder genoemd — is voorzien van een laserafstandmeter, een veelvuldige beeldvergroting, de geleidingsapparatuur voor de TOW-projectielen en de mogelijkheden tot het zien bij duisternis (zie schema). Een serie gyroscopen verstrekt de

computergegevens omtrent de ligging en stabiliteit van het vliegtuig. Dopplerradar meet de snelheid en koers van de Cheyenne en van de wind en voedt de computer met deze gegevens. De laserafstandmeter verschaft de gemeten afstand. Voorts zijn in het geheugen van de computer de ballistische eigenschappen van de wapens aangebracht. Gebruik makend van al deze gegevens berekent de computer de vereiste correcties om het periscoopvizier op het doel ingesteld te houden en tegelijkertijd de koepelwapens en de TOW in de richting te brengen voor het afgeven van nauwkeurig gericht vuur.

Hoewel de gevechtsheli een enorme vuurkracht bezit, moet hij altijd achter de voorste lijn van de eigen troepen opereren, gezien de kwetsbaarheid voor vijandelijk luchtafweervuur. Als ondersteuningswapen voor de landstrijdkrachten is de Cheyenne echter van onschatbare waarde.

„The AH56A”, door Col. W. R. Tuck, in „Armor”, november/december 1968 G. J. BIJLSMA, Lt.-Kol. Inf.

Oppervlaktevuur, de ontwikkeling van de nieuwe meervoudige raketwerper 110 mm

Schr. verklaart de huidige behoefte aan meervoudige raketwerpers, die in West-Duitsland heeft geleid tot de ontwikkeling van de Wegmann 110 mm.

De geschiedenis van de raket gaat terug tot de 11e eeuw — China en Italië — maar in de 19e eeuw nam de belangstelling door de onbetrouwbaarheid van de constructie en de toen reeds grote nauwkeurigheid van de vuurmonden steeds meer af. In de Tweede Wereldoorlog zochten beide partijen naar een middel, waarmee binnen zeer korte tijd grote oppervlakedoelen konden worden bestreden. Men meende dit te hebben gevonden in de meervoudige raketwerper, een licht en goedkoop inzetmiddel met een grote uitwerking van het enkele schot. Het Russische „Stalinorgel” en de Duitse „Do-Werfer” zijn enkele legendarische namen uit die tijd. Na de oorlog werden de onderzoeken voortgezet, waarbij vooral van Russische zijde een grote belangstelling voor dit wapen bleek. In het westen stelde men kennelijk een groot vertrouwen in het tactische kernwapen, het middel bij uitstek om met een minimum aan inspanning — één vuurmond — een maximum aan uitwerking te krijgen. De mogelijkheid echter dat het gebruik van kleine tactische wapens van 0,1 — 10 kt zal escaleren tot het gebruik van de zwaardere strategische megatonwapens, wordt niet uitgesloten geacht. Of het kernwapen zal worden gebruikt is derhalve dubieus. Beschikken beide partijen over kernwapens, dan zijn beide gedwongen tot een optreden onder dreiging van kernwapens, dus tot een verspreid optreden met alle daaraan verbonden nadelen. Beschikt slechts een van beide partijen over kernwapens, dan kan deze zich ongestraft een conventioneel en dus sterk geconcentreerd optreden veroorloven. Een weinig aanlokkelijke situatie. De andere partij zal dus over middelen moeten beschikken die de tegenstander in gelijke mate tot een verspreid optreden dwingen.

Schr. gaat bij het bepalen van de noodzakelijke uitwerking van dit wapen uit van de gemiddelde dodelijke uitwerking van kernwapens tot ca. 1 kt. De straal van deze uitwerking bedraagt 250 m, waarbij op de cirkelomtrek een kans van 90% op 30% verliezen wordt aangenomen. De uitwerking van het kernwapen neemt dicht bij het grondnulpunt zeer snel toe, doch bij de uitwerking van het conventionele wapen ware dit juist te vermijden. Men zal de uitwerking uiterst economisch moeten doseren. Het gehele gebied van ca. 10 ha ($\pi \times 250^2$) zal men gelijkmatig met kleine springprojectielen moeten bedekken. Tevens zal dit grote aantal projectielen binnen zeer korte tijd op het doel moeten komen, wil tegen gepantserde doelen enige uitwerking zijn te verwachten. In verzamelgebieden zal het gros van het personeel uitstijgen, en proeven hebben aange-toond dat 6 sec na het begin van de beschieting de eerste soldaat zijn pantservoertuig heeft bereikt en weer 5 sec later alle personeel gedekt is. De met vuurmonden uitgeruste artillerie zal, om binnen 11 sec een doel van 20 ha te kunnen bestrijken, een groot aantal vuurmonden moeten inzetten. Bij een vuursnelheid van 3 schoten in 10 sec voor de 155 hw, zijn tegen rechtopstaand personeel 11 batterijen en tegen liggend personeel 30 batterijen nodig om het gewenste effect te bereiken (uitwerking enkel schot resp. 1000 m² en

375 m²). De meervoudige raketwerper is hiertoe wel in staat.

De Wegmann heeft 36 buizen die in 18 sec worden afgevuurd. In de batterij zijn 8 stukken ingedeeld (288 buizen). De lengte van de raket is 2,25 m, het kaliber 110 mm; de voortdrijving geschiedt door een vaste-brandstofmotor. De dracht is aangepast aan die van vergelijkbare houwitser. Logistieke problemen i.v.m. de munitieaanvoer worden niet verwacht. Inzet wordt alleen overwogen tegen werkelijk belangrijke doelen en zal derhalve beperkt blijven tot enkele malen per dag.

„Flächenfeuer, die Entwicklung zum neuen Mehrfach-raketenwerfer 110 mm”, door Dr. H. Bender, in „Soldat und Technik”, jan. 1969 J. DIEBEN, Lt.-Kol. Art.

Alternatieven voor de NAVO?

Schr. schetst de voorgeschiedenis en het ontstaan van de NAVO. Hij filosofeert m.b.t. de veiligheid van het Westeren over de samenhang tussen de opdracht, de strategische conceptie en de middelen. Hij constateert, hoe de geschiedenis leert, dat een bondgenootschap uiteen begint te vallen, naarmate de druk van de tegenstander afneemt. Hij schildert ook de strategische situatie van West-Europa: de flanken in Scandinavië en Turkije; West-Duitsland, Benelux en Frankrijk de kern vormend van het te beschermen territorium, dat geografisch en economisch van doorslaggevend betekenis is voor zowel de SU als de VS.

Schr. wijst hier (met Sokolofski) op de Russische strategie: uitvalsmogelijkheden via Oostzee en Middellandse Zee, met gelijktijdige handhaving in vredestand van 's werelds sterkste landstrijdkrachten. Op basis van het escalatiegevaar, het verdrag tegen verspreiding van kernwapens, de bewapeningswedloop, de vermindering van de Europese defensiebudgets, de groei van het militair apparaat van het Oostblok en de afbrokkeling van de NAVO-integratie (Frankrijk), acht schr. het illusoir te geloven dat deze ontwikkeling op den duur niet de gehele Europese politiek zal gaan beheersen in die zin, dat én de verhouding VS-Europa zich zal wijzigen én Europa's onafhankelijkheid t.o.v. de SU in gevaar zal komen.

Schr. overweegt dan de volgende alternatieven.

1. **Bewapende neutraliteit.** Deze zou Rusland zeer welkom zijn, doch zou leiden tot een politiek en economisch isolement, hetgeen zonder eigen militaire bescherming zelfmoord zou betekenen. (Noch geografisch, noch qua potentieel (personeel en materieel) zou West-Duitsland als bufferstaat tussen Oost en West kunnen fungeren). Zweden, Oostenrijk, Zwitserland acht schr. op strategische gronden niet vergelijkbaar.

2. **Hereniging Oost- en West-Duitsland.** Opnemng van de DDR in de Bondsrepubliek is uitgesloten (Rusland geeft de strategische springplank nooit prijs). Aansluiting BRD en DDR acht schr. op den duur beter mogelijk, omdat na Engeland en Frankrijk ook de Westduitse intellectuelen steeds minder het communisme als het grote gevaar onderkennen, en de Russische leiders De Gaulles visie („Europa van Atlantische Oceaan tot Oeral”) niet onwelgevallig is. Alleen wordt Europa dan snel een Russisch protectoraat „van de Oeral tot de Atlantische Oceaan”.

3. **Europa als derde macht.** Zolang geen nauwe samenwerking en volledige overeenstemming tussen alle betrokken landen bestaat (politiek, militair, economisch, wetenschappelijk), kan Europa volgens schr. niet fungeren als blok tussen blokken.

Schr. concludeert, dat er voor de NAVO in wezen geen alternatief is. Hij acht geen enkel Europees land momenteel in staat in leven te blijven zonder militair-politieke alliantie met de VS.

„Gibt es Alternativen der NATO?“ door Gen. K. W. Thilo, in „Wehrkunde“, januari 1969

J. C. M. KNOL, Maj. Inf. (gsb)

Ontwikkeling in het militaire denken in de Sovjet-Unie

Het feit, dat binnen de NAVO de strategie van de flexible response is aanvaard, is voor sommige westerse militaire commentatoren aanleiding geweest het idee te opperen, dat ook de SU ertoe zou komen haar militaire doctrine in overeenkomstige zin te wijzigen. Schr. wil trachten een antwoord te geven op de vraag of in de Sovjet-doctrine inderdaad ruimte bestaat voor andere oplossingen voor een conflict Oost-West dan de algemene kernwapenoorlog.

Maarschalk Sokolofski heeft zich in zijn boek „De militaire strategie van de Sovjet-Unie“ bij het vaststellen van het karakter van de moderne oorlog voornamelijk laten leiden door de gedachte aan een oorlog tussen machten die beschikken over nucleaire wapens. Deze strategische conceptie is gebaseerd op een plotselinge en massale inzet van de totaliteit van de strijdkrachten, incl. het kernwapenpotentieel. Het feit echter, dat in dat boek — zij het terloops — andere mogelijkheden voor de oplossing van conflicten worden genoemd is aanleiding te veronderstellen dat in de Sovjet militaire doctrine ruimte is gelaten voor een dergelijke vorm van oorlog.

Schr. onderwerpt drie feiten/ideeën aan een nader onderzoek om te zien of de S.U. er aanleiding in zou kunnen vinden meer soepelheid in haar strategische concepties te betrachten, nl.:

— het bestaan van een duidelijk verschil tussen de militaire strategie, met een theoretisch en afschrikwekkend karakter, en de militaire doctrine, vastgesteld door de politieke machthebbers;

— nieuwe ideeën in de vakpers en uitlatingen van Sovjetrussische militaire autoriteiten, die getuigen van een meer genuanceerde opstelling van militaire theoretici tegenover de aard van de oorlog;

— tenslotte, overwegingen van ideologische aard die, waar het de SU of het Marxisme-Leninisme betreft, niet kunnen worden verwaarloosd.

1. De militaire strategie van Sokolofski en de Sovjet militaire doctrine

Terecht of ten onrechte, aldus schr., wordt de conceptie van Sokolofski sedert 1962 beschouwd als een tamelijk getrouwe weergave van de Sovjet militaire doctrine, voor zover het de operationele strategie betreft. Voorschriften, de opbouw van de strijdkrachten, een uitrusting gericht op nucleaire oorlogvoering, de doelstellingen van de manoeuvres, alles wijst op een verwezenlijking van de in genoemd boekwerk ontwikkelde ideeën. In Sokolofski's boek zijn twee doelstellingen te onderkennen, nl. een afschrikwekkende — zeer

aannemelijk wanneer men bedenkt dat bij het verschijnen ervan van een nucleair evenwicht tussen de VS en de SU nog geen sprake was — en een instructieve, gezien de noodzaak tot intellectuele „omvorming“ van officieren en kader. De strategische toestand in de wereld is sedert 1961—'62 aanzienlijk veranderd. Het nucleaire potentieel is, zowel kwalitatief als kwantitatief zodanig toegenomen, dat iedere nucleaire agressie een ten minste even vernietigende tegenstoot tot gevolg kan hebben. E.e.a. kan tenslotte ertoe leiden dat de keuze voor een nucleaire oorlog totaal onaanvaardbaar wordt. In dit verband wordt gewezen op de veranderingen in de Amerikaanse strategie. In de uitgave 1967 van Sokolofski's boek wordt echter niet eens de moeite genomen de flexible response aan een analyse te onderwerpen, hoewel men behalve een parallel lopen van de wapenontwikkeling toch ook een zekere gelijkgerichtheid in strategische opvattingen zou mogen verwachten. Het schijnt dat de stellingname in deze laatste uitgave van „Militaire strategie“ niet in overeenstemming is met de militaire doctrine van de SU. Schr. baseert deze mening op uitlatingen van militaire autoriteiten, waaruit zou moeten blijken dat:

— de „militaire doctrine“ wel degelijk rekening houdt met een „afgepast antwoord“;

— niet ieder conflict tussen nucleaire machten moet ontaarden in een algemene nucleaire oorlog;

— de opvattingen in Sokolofski's boek verouderd zijn;

— de SU het een aanvaardbare hypothese acht, dat aan het begin van een conflict, en ook daarna nog, geen kernwapens worden gebruikt.

Nadat de inhoud, die de Sovjets toekennen aan de begrippen „militaire wetenschap“, „militaire strategie“ en „militaire doctrine“, door schr. is toegelicht, wordt het duidelijk dat Sokolofski's werk voortkomt uit de militaire wetenschap en niet uit de militaire doctrine. Deze strategie brengt niet de Sovjet militaire doctrine is theoretisch, alleen geldig voor een nucleaire oorlog. Deze strategie brengt niet de Sovjet militaire doctrine in het geding, maar draagt wel bij tot de afschrikwekkende werking van het nucleaire potentieel van de SU.

2. De ontwikkeling van het Sovjet militaire denken

Sedert 1965 kan men in de SU minder schematische en minder absolute meningen bespeuren dan die van de Sokolofski-conceptie. Voornamelijk door uitlatingen betrekking hebben op het al of niet toepassen van massavernietigingswapens is deze ontwikkeling in het Sovjet militaire denken aan het licht gekomen. Langs die omweg worden tevens het probleem van de aard van de conflicten en de te voeren operaties aan de orde gesteld. Ten bewijze hiervan citeert schr. een aantal Sovjetrussische militaire autoriteiten, zowel theoretici als bevelhebbers. Men bespeurt in die verklaringen enerzijds slechts een ombuigen van het operationele denken, in die zin dat binnen de Sovjet-strijdkrachten het kernwapen niet meer als het „enige wapen“ moet worden beschouwd, anderzijds zijn er echter de verklaringen die boven het operationele vlak uitgaan en betrekking hebben op het wezen van de mogelijke oorlog, waarin wel degelijk aandacht wordt besteed aan het niet-nucleaire conflict. Schr. merkt op, dat de SU, hoewel het accent leggende op de afschrikwekkende werking van haar nucleaire potentieel, schijnt te zijn beïnvloed door de Amerikaanse opvattingen, vervat in de flexible response. Hij noemt dit een logisch gevolg

van een zeker gevoel van solidariteit tussen de VS en de SU en van de wederzijdse beïnvloeding van hun strategische concepties.

3. De kernwapenoorlog en het Marxisme-Leninisme

De Sovjet-leiders zijn zich de gevaren van een kernwapenoorlog zeer goed bewust, hetgeen blijkt uit een uitspraak van Breznjef (3 nov. 1967): „... in de huidige omstandigheden zou een thermonucleaire wereldoorlog de dood van honderden miljoenen mensen tot gevolg hebben, zouden hele landen worden vernietigd en de aardse atmosfeer verpest. De communisten mogen niet nalaten hieruit de meest diepgaande politieke conclusies te trekken”. Deze realistische houding verschilt op bijzondere wijze van die van de Chinezen, die door de Sovjets ervan worden beschuldigd spanningen in stand te houden die mogelijk tot een nucleaire oorlog zullen leiden. De politiek van Mao wordt als een historische misdaad tegenover de internationale arbeidersbeweging beschouwd. Volgens Moskou heeft deze politiek niets gemeen met Marxisme-Leninisme. Schr. stelt dat Sokolofski zich aansluit bij de definitie van von Clausewitz, dat de oorlog een „verlengstuk van de politiek met andere middelen” is, welke die andere middelen dan ook mogen zijn. Deze pertinente uitspraken zijn moeilijk aanvaardbaar indien de gevolgen van een thermonucleaire oorlog tevens over de schema's van het „historisch determinisme” worden geplaatst. Een massaal gebruik van kernwapens en het „historisch determinisme” zijn in feite moeilijk met elkaar verenigbaar. Dit inzicht zou Chroestsjof hebben gebracht tot de erkenning van de mogelijkheid van een overgang van kapitalisme naar socialisme op niet-gewelddadige wijze. Schr. stelt, dat de thermonucleaire oorlog voor de Sovjets geen verlengstuk van de politiek is; dat bij het bedrijven van politiek met op de achtergrond de nucleaire middelen slechts de afschrikwekkende werking ervan kan worden uitgebuit. Voor een marxist is de loop van de geschiedenis onvermijdelijk gericht op de verwezenlijking van een steeds progressiever orde met een verzwakking van het imperialisme en een versterking van het socialistische kamp. Hoe kan, daarvan uitgaande, een nucleaire wereldoorlog als „een stap vooruit” worden gezien, als het bestaan van de socialistische landen en in het bijzonder van het bolwerk van het socialisme, de SU, erdoor op het spel wordt gezet?

4. Conclusie

Men mag aannemen dat sedert Chroestsjofs val de discussies binnen de Partij en het Russische Opperbevel zijn voortgezet en dat in de plaats van de strategie van het „alles of niets” een strategie zou kunnen worden ontwikkeld, die getuigt van een grotere souplesse en meer werkelijkheidszin. De geheimhouding m.b.t. het werkelijke militaire denken en de „militaire doctrine” van de SU staan duidelijk in contrast met de publiciteit die men aan Sokolofski's boek heeft gegeven. Het is weinig waarschijnlijk, dat de Sovjets hun zienswijze betreffende een eventueel conflict duidelijker naar voren zullen brengen, zolang internationale verdragen geen verandering in de huidige onderlinge verstandhouding tussen de staten zullen hebben gebracht. Die geheimhouding accentueert de onzekerheid t.a.v. hun werkelijke bedoelingen; een onzekerheid die kan worden beschouwd als een tweesnijdend zwaard; ze kan bijdragen tot verhoging van de afschrikwekkende wer-

king en twijfel bij de tegenstander zaaien v.w.b. de vastbeslotenheid de dreiging ten uitvoer te leggen. Behoudens mondelinge verklaringen, die dan ook nog steeds voorzichtig gesteld en voor tweërlei uitleg vatbaar zijn, is er geen reden te denken dat een heroriëntatie van de militaire doctrine zou doorwerken in de organisatie van de strijdkrachten. In ieder geval vertegenwoordigt het thermonucleaire schild voor de Sovjets een onvervangbare garantie van veiligheid zolang de vrede op afschrikking gefundeerd blijft. Schr. vermeldt verder nog de concrete resultaten tot dusver van de gedachtenwisseling met de VS sedert 1963, een politiek die de Sovjets „de tactiek van het stap voor stap voorwaarts gaan” hebben gedoopt. Er zijn bepaalde „aanwijzingen” die erop kunnen duiden, dat zowel de VS als de SU meer en meer de zinloosheid van de bewapeningswedloop gaan inzien en dat ze de mogelijkheid bestuderen het aantal strategische wapens op het huidige niveau te bevriezen. Naarmate de SU het gebruik van kernwapens meer gaat zien als een antwoord op een agressie van dezelfde aard, dringen zich andere veronderstellingen voor het gebruik van haar strijdkrachten op, nl.: als reactie op een conventioneel optreden door de NAVO; voor een aanval op wettelijke posities, aanvankelijk zonder kernwapens; tenslotte in een lokaal conflict, dat zou kunnen ontstaan in een Europees of wereldconflict. Het is, aldus schr., binnen het kader van deze veronderstellingen dat de vermoedelijke oriëntatie van het Sovjet militaire denken gestalte kan krijgen. Ten aanzien van West-Europa en het gebied van de Middellandse Zee is schr. van mening dat de Sovjet-strijdkrachten in staat zijn een bliksemveldtocht uit te voeren, zonder gebruik behoeven te maken van kernwapens, te meer daar een massaal gebruik van chemische wapens een aanzienlijk vernietigings- en neutralisatie-effect zou kunnen hebben.

Schr. concludeert dat, met het oog op de noodzaak tot handhaving van een machtsevenwicht in de wereld, het verlaten van een uitsluitend nucleaire strategie gevaren inhoudt, ondanks het geruststellende aspect ervan. In het bijzonder de algemene strategie van de SU zou er dynamischer door kunnen worden en haar diplomatieke optreden minder voorzichtig; men zou er in de verleiding kunnen komen pogingen in het werk te stellen bepaalde doelen te bereiken met politieke middelen, eventueel ondersteund door een conventionele strijdmacht, daarbij de afschrikwekkende werking van het nucleaire potentieel en zelfs van de totaliteit van de niet-nucleaire strijdkrachten ten volle uitbuitend. „Développement de la pensée militaire en URSS”, in „Revue de Défense Nationale”, februari 1969

L. HENDRIKS, Maj. Art. (gsb)

Het vraagstuk van de internationale veiligheid

In dit artikel geeft de hoofdredacteur van de Internationale Spectator commentaar op het door de Adviescommissie inzake vraagstukken van ontwapening en internationale veiligheid en vrede (de Commissie Panhuijs) op 7 oktober 1968 uitgebrachte interimrapport over het vraagstuk van de Europese veiligheid. Schr. is van oordeel, dat het rapport — uitgebracht na de inval in Tsjecho-Slowakije — sporen vertoont van compromisformuleringen en improvisatie. In het

bijzonder de passages betreffende de reductie van conventionele strijdkrachten en het beleid van ontspanning en toenadering tot het Oosten zijn zeer zwak. Hij meent, dat een onjuiste interpretatie van de strategie van flexibele response hiervoor mede als oorzaak kan worden aangewezen. Voorts meent hij dat m.b.t. de politiek niet onaantrekkelijke stelling van reductie van de conventionele strijdkrachten de commissie heeft verzuimd deze stelling op haar militair-technische of politiek relevante aspecten nader te onderzoeken en uit te werken. Schr. verwacht van de voorgestelde reductie geen groot ontspannend effect, aangezien deze maatregel te veel ligt in de zg. microsfeer. Hij meent, dat werkelijke ontspanning in de militaire sfeer slechts is te verwachten van een afremming van de nucleaire wapenrace. Het door de Commissie Panhuijs uitgebrachte advies inzake het beleid in de richting van ontspanning en toenadering tot het Oosten is naar het oordeel van schr. zeer vaag. Hij stelt, dat de Commissie hierbij om de hete brij heenloopt, waardoor de weg wordt gewezen naar de moeilijke — doch niet onmogelijke — synthese tussen afschrikking en ontspanning. Het Westen zou er goed aan doen zich bij de voortzetting van de ontspanningspolitiek in hoofdzaak te richten op de Sovjet-Unie. Behalve het zich neerleggen bij de door de Sovjet-Unie binnen eigen blok uitgeoefende machtspolitiek dient het tevens in het kader van het afschrikingsbeleid duidelijk te maken dat uitbreiding van de Russische invloedssfeer voor het Westen onaanvaardbaar is.

Alhoewel het werken op de smalle uitgangsbasis van een machtsveiwicht een gevaarlijke zaak is, meent schr. dat deze uitgangstelling, aangevuld met enige hoop op toekomstige veranderingen binnen de Sovjet-Unie zelf, een goede uitgangsbasis vormt. Het ontideologiseren van de Oost-Westverhouding zou de veranderingen binnen de Sovjet-Unie kunnen beïnvloeden.

Dr. L. G. M. Jaquet, in „Internationale Spectator”, jan. 1969 J. P. H. VAN VALDEREN, Maj. Cav. (gsb)

De NAVO na de inval in Tsjecho-Slowakije

De NAVO beijvert zich reeds jaren om een betere verstandhouding met het Oosten tot stand te brengen. Het streven naar een combinatie van verdediging en ontspanning werd ruw verstoord door de inval van Warschau-Pactstrijdkrachten in Tsjecho-Slowakije. Deze operatie kwam voor de meesten in het Westen als een volslagen verrassing. Het motief voor de Russen was hun besluit, de greep op landen van het Warschau-Pact prioriteit te geven boven de verhouding met het Westen en zelfs met communistische partijen elders in de wereld. Een nieuwe opvatting van het

begrip soevereiniteit werd geproclameerd (N.B. Sindsdien bekend als de „Breznjef-doctrine”. Ref.).

De eerste reactie in de NAVO was een fel debat over de waarde van de „waarschuwingstijd”. De door de NAVO aanvaarde doctrine heeft evenwel in dit geval voldaan; er was ruime politieke en strategische waarschuwingstijd. Slechts tactisch werd de NAVO verast. Het is niet juist de Sovjet-invasie van 1967 te vergelijken met die van 1948. Toen waren de Sovjets doende hun invloedssfeer uit te breiden, nu trachten zij krampachtig haar bijeen te houden.

Het grote gevaar in de nieuwe situatie is de gebleken onzekerheid omtrent het gedrag van de Sovjet-leiders; het speculatieve element in de beoordeling van Sovjet-intenties neemt daardoor toe.

Toch heeft de NAVO aanvankelijk niet met militaire maatregelen gereageerd op grond van de juiste hypothese dat het Sovjet-optreden niet tegen het Westen was gericht. In een later stadium werd besloten de voorgenomen (en reeds ten dele uitgevoerde) reductie van de troepensterkten der lid-staten te beteugelen, omdat het vooruitzicht op wederzijdse troepenvermindering was vertroebeld. Collectief werd besloten de kwaliteit van de NAVO-strijdkrachten te verbeteren. De Allied Mobile Force (AMF) zal worden vergroot. De tactische luchtmachtstrijdkrachten, die tot nu toe voor een groot deel in reserve werden gehouden voor een nucleaire oorlog, zullen sneller worden omgevormd voor conventionele taken. In Zuid-Europa werd een nieuw NAVO-Commando (Maritime Air Forces Mediterranean) gecreëerd, om de Sovjet-vlootbewegingen te kunnen volgen. Er wordt naar gestreefd de defensiebegrotingen van de onderscheiden landen op te voeren. Belangrijk is, dat voor de eerste maal het leeuwedeel van de verhoogde inspanning (80-90%) werd gedragen door de Europese NAVO-landen.

De westelijke ontspanningspolitiek werd uiteraard door het Sovjet-ingrijpen doorkruist; met name de ontwapeningsonderhandelingen zullen de invloed ervan ondervinden. Niettemin zullen zij moeten worden voortgezet; het alternatief is een enorme bewapeningswedloop t.a.v. de installatie van een antiraketverdediging en de aanschaffing van offensieve raketsystemen met meervoudige nucleaire ladingen. Het is moeilijk te voorzien welke gevolgen de Sovjet-inval op de lange duur voor de NAVO zal hebben. Het lijkt erop, dat de eenheid van de NAVO is versterkt en dat geen der partners de behoefte voelt het bondgenootschap te verlaten. Voorts zal het bondgenootschap waarschijnlijk de politiek van verdediging-met-ontspanning blijven volgen. Dit veronderstelt evenwel een soortgelijk Sovjet-handelen.

„NATO after the invasion”, door H. Cleveland, perm. vert. VS bij de NAVO-Raad, in „Foreign Affairs”, januari 1969 A. W. T. GIJSBERS, Lt.-Kol. Inf. (gsb)

**HEKKEN MAKEN
IS HERASWERK**

HERAS HEKWERK OIRSCHOT - TELEFOON 04997-1966*

